

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA TORUNIA

Raport o stanie miasta

Toruń 2011

Opracowanie:
Wydział Rozwoju i Programowania Europejskiego
ul. Grudziądzka 126b
87-100 Toruń
tel. +48 56 611 85 54
wripe@um.torun.pl

WARUNKI NATURALNE

Miasto Toruń zlokalizowane jest na terasach rzeki Wisły we wschodniej części rozszerzenia dolinnego zwanego Kotliną Toruńską. Północna granica administracyjna miasta przylega do Wysoczyzny Chełmińskiej. Od południowego wschodu Toruń ograniczony jest ujściowym odcinkiem doliny rzeki Drwęcy.

Miasto leży w centrum województwa kujawsko-pomorskiego i graniczy od północy z Gminą Łysomice, od wschodu z Gminą Lubicz, od południa z Gminą Wielka Nieszawka, od zachodu z Gminą Zławieś Wielka.

Obszar miasta obejmuje 115,75 km². Gęstość zaludnienia wynosiła na dzień 31 grudnia 2010 roku 1.774 osób na 1 km² i spadła w porównaniu z końcem roku poprzedniego o 2 osoby.

Rzeki, zbiorniki wodne

Przez Toruń przepływa rzeka Wisła o średniej szerokości koryta 300-500 m i głębokości około 2 m oraz Struga Toruńska. Południowo-wschodnią granicę miasta stanowi ujściowy odcinek rzeki Drwęcy wpadającej do Wisły.

Na terenie miasta znajdują się również zbiorniki wodne: Basen Portu Drzewnego (64 ha powierzchni), Starorzeczka Wisły (10 ha), Jezioro Nagus (7,7 ha), Basen Portu Zimowego (5 ha), Kaszownik (1 ha).

Dane meteorologiczne

Pomiary prowadzone przez stację meteorologiczną Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowego Instytutu Badawczego w Toruniu przy ul. Storczykowej 124 wykazały w ostatnim roku znacznie niższą niż w poprzednich latach temperaturę powietrza. W 2010 roku średnia temperatura powietrza wyniosła 7,4 ° C, natomiast najniższa zanotowana od 2000 roku przez stację temperatura wyniosła 8,4 ° C. Ostatni rok obfitował w opady (roczna suma dla roku 2010 wyniosła 832 mm), które były znacznie wyższe niż średnia dla poszczególnych lat. Najwyższa suma opadów od roku 2001 przypadła na 2010 i wyniosła 832 mm. Średnia prędkość wiatru nie odstawała od wartości z lat ubiegłych i wyniosła 2,6 m/s. W dłuższym okresie czasu w latach 1971-2008 średnie z pomiarów meteorologicznych nie odbiegały znacząco od danych rocznych.

Tabl. 1. Dane meteorologiczne

Lata	średnia roczna temperatura powietrza	roczna suma opadów	średnia prędkość wiatru	średnie zachmurzenie	usłonecznienie
2001	8,6° C	699 mm	2,3 m/s	5,4	1433 h
2002	9,5° C	622 mm	2,5 m/s	5,1	1577 h
2003	8,4° C	484 mm	2,3 m/s	4,8	1753 h
2005	8,6° C	459 mm	2,8 m/s	4,9	1917 h
2006	8,9° C	503 mm	2,6 m/s	4,9	1854 h
2007	9,5° C	666 mm	2,8 m/s	5,2	1742 h
2008	9,5° C	512 mm	2,8 m/s	5,2	1770 h
2009	8,5° C	527 mm	2,6 m/s	5,2	1785 h
2010	7,4° C	832 mm	2,6 m/s	5,4	1643 h

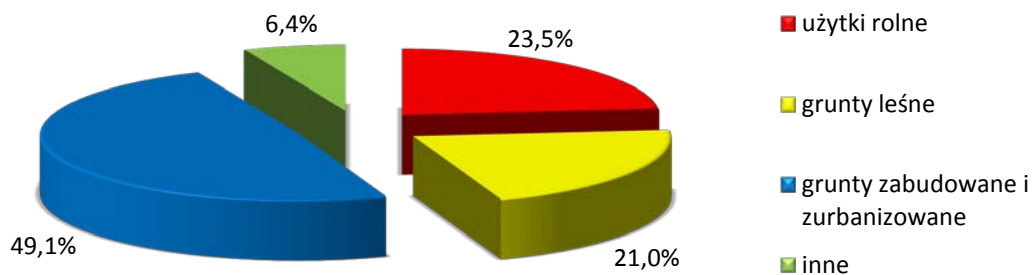
STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

1. Dział przygotowano na podstawie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Delegatura w Toruniu.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

Grunty

Gmina Miasta Toruń zgodnie z danymi zawartymi w ewidencji prowadzonej przez Wydział Geodezji i Kartografii według stanu na koniec 2010 roku jest właścicielem 3.814,9 ha gruntów, w tym grunty nieobciążone użytkowaniem wieczystym stanowią 3.000,3 ha tj. 78,6% ogólnej liczby gruntów miasta. W porównaniu ze stanem z 30 czerwca 2009 roku areał gruntów uległ zmniejszeniu o 24 ha, jednak ich wartość wzrosła o ok. 1 mln złotych.

Rys. 1. Użytkowanie gruntów
Stan w dniu 31 XII 2010r.

Wody powierzchniowe

Kontrola stanu czystości wód powierzchniowych płynących realizowana jest przez toruńską delegaturę Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i polega na comiesięcznym poborze prób wód i analizie laboratoryjnej w zakresie wskaźników fizykochemicznych, hydrobiologicznych i bakteriologicznych. W roku 2010 prowadzono monitoring jakości wód Wisły (stanowisko Górsk), Drwęcy (ujście do Wisły, Złotoria), Strugi Toruńskiej (7 stanowisk pomiarowych), Strugi Lubickiej (3 stanowiska pomiarowe) i Rowu C zlokalizowanego w lewobrzeżnej części Torunia.

Badania monitoringowe w roku 2010 wykazały, że wody Wisły spełniały wymogi dobrego stanu ekologicznego (II klasa). Niemniej jednak należy stwierdzić, że jakość wód nie osiąga dobrego stanu fizykochemicznego. W odniesieniu do średnich wartości rocznych z lat 2000-2009 są to stężenia znacząco wyższe w tym zakresie. Stężenia niebezpiecznych dla środowiska wodnego zanieczyszczeń pochodzenia przemysłowego przez cały okres prowadzonych obserwacji nie budziły zastrzeżeń. Odnotowano jedynie pojedyncze przekroczenia norm w przypadku ołowiu i WWA (antracen, fluoranten, naftalen, benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, benzo(g,h,i)perylene, benzo(k) fluoranten, indeno(1,2,3-cd)piren). Stan sanitarny Wisły w analizowanym okresie był silnie zróżnicowany i nie wykazywał określonych tendencji. Nie był to stan odbiegający od przeciętnego poziomu zanieczyszczenia wód płynących w naszym regionie.

Wyniki badań wód Drwęcy na stanowisku ujściowym w roku 2010 również wykazały, iż wody tej rzeki spełniają wymogi dobrego stanu ekologicznego.

Analiza jakości wód Strugi Toruńskiej na odcinku 8 kilometrów wskazuje na umiarkowany stan ekologiczny. O jakości wód decydowały parametry fizykochemiczne, przede wszystkim azotany i azot ogólny. W zakresie bakteriologicznym stwierdzono złą jakość wód (V klasa) na całej długości.

Badania monitoringowe wód strugi Lubickiej wykazały umiarkowany stan ekologiczny na wszystkich stanowiskach pomiarowych oraz złą jakość wód w zakresie bakteriologicznym (V klasa). O jakości wód decydowały wskaźniki fizykochemiczne, a zwłaszcza azotany, azot ogólny, fosfor ogólny, utlenialność i zawiesina.

Wody podziemne

W 2010 roku na ujęciu Mała Nieszawka nie stwierdzono niekorzystnych trendów zmian jakości wód podziemnych w studniach ujęcia. Jakość wody w stosunku do roku ubiegłego nie uległa zasadniczej zmianie i w dalszym ciągu zakwalifikowana jest do klasy II – wód dobrej jakości.

Tabl. 2. Wyniki badań monitoringowych wód podziemnych w 2007 roku

Oznaczenie		Mała Nieszawka otw. 8a	Wrzosa II otw. 19a
Azot amonowy	mg N/l	0,27	0,18
Azot azotanowy	mg N/l	1,6	0,9
Azot azotynowy	mg N/l	0,002	0,003
Chlorki	mg Cl/l	18,9	38,7
Elektr. przewodność	uS/cm	405	492
Fosforany	mg PO ₄ /l	0,079	0,066
Magnez	mg Mg/l	9,93	8,14
Mangan	mg Mn/l	0,124	<0,05
Odczyn pH		7,5	7,5
Potas	Mg K/l	2,9	1,6
Siarczany	mg SO ₄ /l	30,4	43,8
Sód	mg Na/l	18,3	26,2
Tlen rozp.	mg O ₂ /l	0,43	2,12
Wapń	mg Ca/l	58,62	73,84
Wodorowęglany	mg HCO ₃ /l	208	214
Żelazo	mg Fe/l	0,594	0,359

Objaśnienia

Klasa I bardzo dobrej jakości	Klasa II dobrej jakości	Klasa III zadawalającej jakości	Klasa IV niezadawalającej jakości	Klasa V złej jakości
----------------------------------	----------------------------	------------------------------------	--------------------------------------	-------------------------

Na podstawie prowadzonego w 2010 roku monitoringu wody z ujęcia Wrzosa II oraz dopływające do ujęcia z terenu strefy ochrony pośredniej (w poszczególnych punktach pomiarowych) zakwalifikowano na pograniczu wód klasy I – wód bardzo dobrej jakości, wód klasy II – wód dobrej jakości oraz klasy III – wód zadowalającej jakości.

Ocena jakości powietrza atmosferycznego

Dla oceny stanu zanieczyszczenia powietrza prowadzony jest monitoring emisji zanieczyszczeń, który odzwierciedla rzeczywisty poziom zanieczyszczeń pochodzących ze wszystkich źródeł. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy - Delegatura w Toruniu prowadzi pomiary emisji zanieczyszczeń powietrza na terenie Torunia w punktach „Policja” (ul. Dziewulskiego) oraz „Kaszownik” (ul. Przy Kaszowniku). Uzupełnieniem pomiarów prowadzonych na stałych automatycznych stacjach były pomiary stężeń dwutlenku siarki i dwutlenku azotu, wykonywane przy użyciu metody pasywnej. Pomiary te prowadzone są od 1996 roku. W 2010 roku realizowano je w 13 punktach na terenie miasta.

Na podstawie dotychczas wykonanych ocen (z lat 2002-2009) oraz wstępnej analizy wyników z roku 2010, strefa „miasto Toruń” znalazła się w najmniej korzystnej klasie C ze względu na: pył zawieszony PM₁₀, benzo(a)piren, pył zawieszony. W wyniku tych niekorzystnych wskaźników został sporządzony Program Ochrony Powietrza dla strefy Miasta Toruń (rozporządzenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego Nr 17/07 z dnia 27 grudnia 2007 roku). W 2010 roku wystąpiło przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ dla roku kalendarzowego (40 µg/m³) na stacji przy ul. Dziewulskiego w Toruniu (43,4 µg/m³) oraz przekroczenia dla poziomu 24-godzinnego (50 µg/m³) na obu stacjach. W przypadku stężeń 24-godzinnych dopuszcza się, aby wartość 50 µg/m³ była przekraczana w ciągu roku 35 razy.

Na stacji Policja odnotowano w 2010 roku 71 stężeń wyższych od poziomu dopuszczalnego, a na stacji *Kaszownik* 49 stężeń. Dopuszczalna częstość przekraczania poziomu dopuszczalnego została więc przekroczona. Najwyższe zanotowane w Toruniu stężenie 24-godzinne pyłu zawieszonego PM10 wyniosło 216 µg/m³ na stacji Policja w dniu 9 lutego. Poziom stężeń średnich rocznych pyłu zawieszonego PM10 w 2010 roku w Toruniu uległ podwyższeniu w porównaniu do roku 2009. W 2010 roku wykonano łącznie w dwóch punktach pomiarowych w mieście 576 pomiarów 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10. Stwierdzono wyższe stężenia pyłu zawieszonego PM10 w sezonie grzewczym niż w sezonie letnim.

Do roku 2001, w którym zamknięto Wytwórnę Kwasu Siarkowego w TZPN „Polchem”, rejestrowano w Toruniu wysokie stężenia średnie roczne SO₂. Wówczas głównym źródłem emisji SO₂ była emisja technologiczna, a obecnie jest nią emisja niska z palenisk domowych. Poziom stężeń dwutlenku siarki uległ w wieloletnim znacznemu obniżeniu we wszystkich punktach pomiarów pasywnych, natomiast w przypadku dwutlenku azotu poziom stężeń ulegał wahaniom, przy czym w latach 2008-2010 zaobserwowano niewielki wzrost stężeń, co wiąże się niewątpliwie z emisją pochodzenia komunikacyjnego. Tym bardziej, że liczba poruszających się pojazdów po drogach w mieście systematycznie rośnie.

Tabl. 3. Roczna emisja zanieczyszczeń powietrza na terenie Torunia (Mg/rok)

Nazwa substancji	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Dwutlenek siarki	2.965	3.121	3.672	3.262	1.872	1.343	1.404
Tlenki azotu	1.052	978	944	925	569	452	497
Tlenek węgla	1.271	1.769	1.208	1.026	273	208	215
Pył ogółem	1.105	983	835	588	305	219	213
Dwutlenek węgla	989.996	845.244	730.357	629.958	437.428	387.720	414.625
Inne zaniecz. technologicz. gazowe	314	433	371	281	182	175	205

Emisja „punktowa” - na podstawie danych zebranych za pomocą ankiet wysyłanych do zakładów.

Hałas

Podstawowym źródłem uciążliwości akustycznej w Toruniu jest hałas komunikacyjny (drogowy i tramwajowy). Hałas przemysłowy nie stanowi wielkiej uciążliwości ze względu na jego charakter lokalny. Oddziaływanie hałasu lotniczego jest niewielkie z uwagi na wyłącznie sportowy charakter lotniska i jego położenie na obrzeżach miasta, poza terenem zabudowy mieszkaniowej. Hałas rekreacyjny pochodzący ze stadionu żużlowego, który do końca 2008 roku stanowił źródło konfliktów społecznych został rozwiązany z uwagi na likwidację stadionu położonego w centrum osiedla mieszkaniowego i wybudowanie nowego. Hałas kolejowy w związku z usytuowaniem linii kolejowych, za wyjątkiem rejonu stacji Toruń Miasto, nie powoduje uciążliwości dla mieszkańców miasta. Również linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia rzędu 110 kV są oddalone od terenów zabudowy mieszkaniowej i nie stanowią uciążliwości dla mieszkańców Torunia.

Tabl. 4. Wyniki monitoringu hałasu na ulicach Torunia na wyznaczonych stanowiskach dokonanych w porze dziennej w 2010 roku

Lokalizacja stanowiska	Wartość dopuszczalna dB	Średni poziom hałasu Leq (A) dB	Wysokość przekroczenia	Natężenie ruchu pojazdów	
				Ogółem poj./h	Pojazdy ciężkie
Kraszewskiego 6	60	70,7	10,7	1.745	162
Kraszewskiego 42a	60	68,9	8,9	1.605	204
Sienkiewicza 35	55	69,5	14,5	663	68
Gagarina 194-196	60	67,1	7,	868	80

Hałas komunikacyjny drogowy

Na terenie miasta Torunia prowadzony jest monitoring poziomu dźwięku przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy - Delegaturę w Toruniu w kilkunastu punktach, z jednoczesną rejestracją natężenia ruchu.

Przy głównych trasach komunikacyjnych miasta poziom hałasu w środowisku jest wysoki i przekracza wartości dopuszczalne.

Prowadzony przez WIOŚ monitoring nowo wybudowanych tras komunikacyjnych: trasy średnicowej Podgórze i Trasy Poligonowej S-10 wykazuje, że ma miejsce presja akustyczna oddziałująca na najbliższą zabudowę mieszkaniową. Jednak rejestrowane wartości natężenia dźwięku nie powodują powstawania znacznych uciążliwości, a w ostatnich trzech latach nie stwierdzono tendencji rosnącej. Na części odcinków przekroczenia wyeliminowane zostały przy pomocy ekranów akustycznych.

Na wszystkich stanowiskach duży wpływ na poziom natężenia dźwięku miały przemieszczające się autobusy komunikacji miejskiej oraz samochody ciężarowe. Duże natężenie ruchu oraz znaczna liczba pojazdów o masie całkowitej powyżej 3,5 tony na ul. Kraszewskiego (punkt 1 i 2) przyczyniły się do znacznego przekroczenia dopuszczalnych 60 dB w ciągu dnia i 50 dB w ciągu nocy. Na trzech pozostałych stanowiskach tj. Sienkiewicza i Gagarina największe oddziaływanie na poziom hałasu miały autobusy.

LUDNOŚĆ

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Dane o stanie ludności na terenie miasta podaje się na podstawie bilansów i struktury ludności faktycznie zamieszkującej dany obszar.
4. Przez ludność w wieku produkcyjnym (Tabl. 7) rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, a dla kobiet 18-59 lat. Pod pojęciem wieku nieprodukcyjnego rozumie się wiek przedprodukcyjny, tj. ludność do 17 lat i wiek poprodukcyjny, tj. mężczyźni powyżej 65 lat i kobiety powyżej 60 lat.
5. Przyrost naturalny (Tabl. 8) stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.
6. Współczynnik dynamiki demograficznej jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie.
7. Wskaźniki podawane w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców obliczone są w stosunku do ludności zameldowanej na stałe.

Stan i struktura ludności

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku Toruń liczył 205.312 mieszkańców (110.357 kobiet i 94.955 mężczyzn). W porównaniu do roku 2009 liczba mieszkańców spadła o 406 osób (tj. o 0,2%).

Tabl. 5. Ludność
Stan w dniu 31 XII

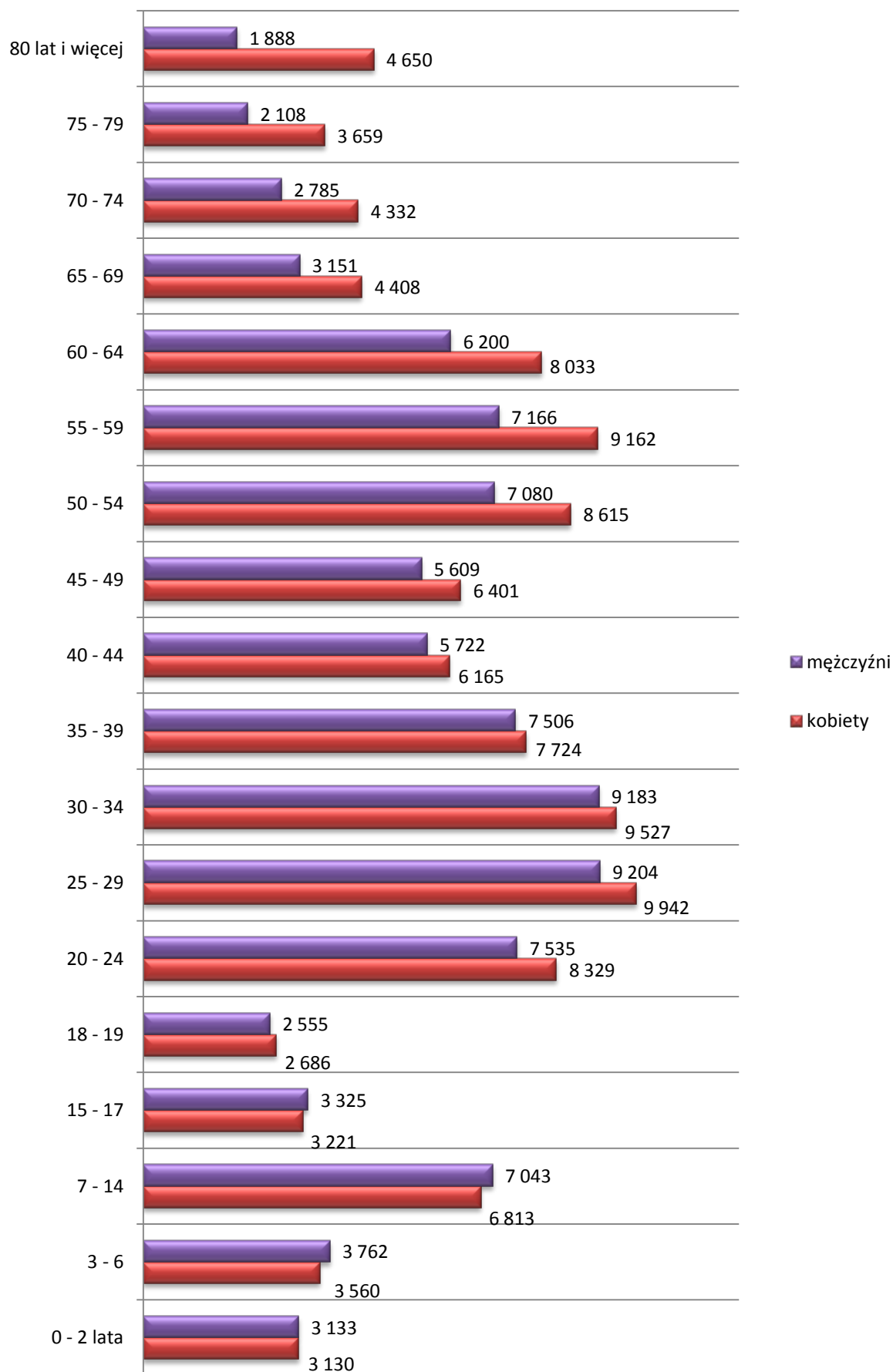
Lata	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
1990	202.218	107.613	94.605
1996	205.120	108.831	96.289
2000	204.322	108.233	96.089
2002	210.702	112.714	97.988
2004	208.278	111.546	96.732
2006	207.190	111.116	96.074
2008	206.013	110.667	95.346
2009	205.718	110.465	95.253
2010	205.312	110.357	94.955

W ogólnej liczbie mieszkańców miasta kobiety stanowią 53,7%. Oznacza to, że na każdych 100 mężczyzn przypada 116 kobiet. Wysoki współczynnik feminizacji utrzymuje się na stałym poziomie i przewyższa współczynnik krajowy dla miast, który wynosi 111 kobiet na 100 mężczyzn.

Analizując strukturę wiekową ludności miasta należy zwrócić uwagę na najwyższy udział osób w wieku 25-29 lat (9,3%) i 30-34 (9,1%). Najmniej liczną grupą wiekową są osoby w wieku 18-19 lat (2,6%).

Rys. 2. Ludność według wieku i płci

Stan w dniu 31 XII 2010

Tabl. 6. Ludność według wieku
Stan w dniu 31 XII

Grupy wieku	1990	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010
0 - 2 lata	7.450	6.148	5.623	5.600	5.229	5.527	5.921	6.135	6.263
3 - 6	12.843	9.098	8.154	7.412	7.313	7.156	7.014	7.156	7.322
7 - 14	28.076	25.172	19.948	19.147	17.365	15.804	14.835	14.292	13.856
15 - 17	10.991	11.119	11.094	9.575	8.307	7.916	7.056	6.806	6.546
18 - 19	6.821	7.550	7.805	8.072	7.134	6.110	5.876	5.618	5.241
20 - 24	14.136	18.644	18.592	21.907	21.522	20.202	17.839	16.676	15.864
25 - 29	13.371	12.930	15.837	18.084	18.731	19.247	19.734	19.534	19.146
30 - 34	17.720	12.932	12.552	14.143	15.384	16.689	17.631	18.225	18.710
35 - 39	19.170	16.476	13.024	12.600	12.300	12.833	13.881	14.707	15.230
40 - 44	17.364	18.895	17.337	15.189	13.189	12.252	11.850	11.718	11.887
45 - 49	9.907	17.796	18.272	18.247	17.492	15.477	13.196	12.523	12.010
50 - 54	9.894	10.389	16.269	17.379	17.329	17.185	17.167	16.616	15.695
55 - 59	9.221	9.402	9.046	10.793	13.604	15.933	16.178	16.237	16.328
60 - 64	7.930	8.693	8.778	8.791	8.562	9.042	11.268	12.659	14.233
65 - 69	6.376	7.370	7.812	8.084	8.126	8.014	7.860	7.718	7.559
70 - 74	3.596	5.537	6.146	6.615	6.841	7.106	7.196	7.215	7.117
75 - 79	3.533	3.078	4.310	4.641	4.898	5.219	5.550	5.669	5.767
80 lat i więcej	3.819	3.891	3.723	4.423	4.952	5.478	5.961	6.214	6.538
OGÓLEM	202.218	205.120	204.322	210.702	208.278	207.190	206.013	205.718	205.312

W stosunku do 1990 roku największy spadek liczebności odnotowano wśród dzieci 7-14-letnich – o 14.220 osób (tj. o 50,6%) oraz w grupie 3-6 latków – o 5.521 dzieci (tj. 43%). Największy przyrost wystąpił zaś wśród 55-59-latków – o 7.107 osób (tj. o 77,1%). Na podstawie danych można zaobserwować, iż w grupach wiekowych 45-49 wzwyż, następuje stały wzrost liczby ludności (największy w grupie 55-59 latków, o 7.107 osób, tj. 77,1%). Należy odnotować, iż od 2008 roku zaczęła rosnąć liczba dzieci w wieku 3-6 lat. Od 5 lat następuje stały wzrost najmłodszych, tj. w grupie 0-2 lata. Liczba osób w pozostałych grupach wiekowych zmienia się nieznacznie bądź podlega wahaniom.

Tabl. 7. Ludność według ekonomicznych grup wieku
Stan w dniu 31 XII

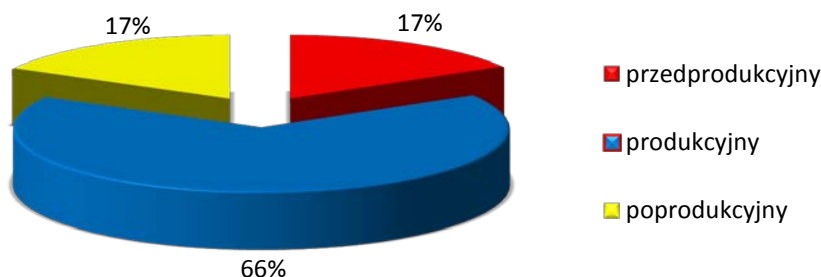
Lata	Ogółem	w wieku		
		przed- produkcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
1990	202.218	59.360	121.180	21.678
1996	205.120	51.537	128.915	24.668
2000	204.322	44.819	132.587	26.916
2002	210.702	41.734	140.227	28.741
2004	208.278	38.214	140.392	29.672
2005	208.007	37.244	140.820	29.943
2006	207.190	36.403	139.917	30.870
2008	206.013	34.826	138.271	32.916
2009	205.718	34.389	137.413	33.916
2010	205.312	33.987	136.311	35.014

W Toruniu obserwuje się stały spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym. Od 1990 roku wyniósł on 25.373 osób (tj. 42,7%). Obserwuje się natomiast tendencję wzrostową liczby osób, które przekroczyły potencjalny wiek zdolności do pracy (kobiety – 60 lat, mężczyźni – 65 lat). Liczba osób w wieku poprodukcyjnym od 1990 roku wzrosła o 13.336 osoby (tj. o 61,5%). Potencjalne zasoby pracy wykazywały tendencję wzrostową do roku 2005, ale od tego czasu spadają. Liczba ludności w wieku produkcyjnym wzrosła od 1990 roku o 15.131 osób (tj. o 12,5%).

Konsekwencją zmian struktury wieku ludności jest kształtowanie się wskaźnika obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym). Wskaźnik obciążenia demograficznego na koniec 2010 wyniósł 50,6 i wzrósł w porównaniu z analogicznym okresem z ubiegłego roku z poziomu 49,7. Dla ludności mieszkającej w miastach Polski wskaźnik obciążenia demograficznego wyniósł na koniec 2009 roku 52,5. Systematycznie rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 1990 roku wskaźnik ten wyniósł 17,9 a w 2010 roku 25,7.

Mimo odnotowanych zmian, struktura wieku mieszkańców Torunia jest nadal korzystna ze względu na utrzymujący się wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym i najniższy w wieku poprodukcyjnym. Należy jednak wskazać, że odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej systematycznie rośnie (od 8,6% w roku 1990 do 13,1% w 2010 roku), co świadczy o postępującym procesie starzenia się ludności miasta.

Rys. 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

Ruch naturalny ludności

Ilość zawieranych małżeństw jest jednym z zasadniczych czynników wpływających na poziom urodzeń. Liczba zawieranych małżeństw w okresie 1990-2005 ulegała wahaniom. W 2004 roku, po raz pierwszy od 10 lat, spadła poniżej 1.000, jednak w ostatnich latach systematycznie rosła osiągając w 2008 roku najwyższą od 1990 r. wartość. W ostatnim roku zawarto 1207 małżeństw.

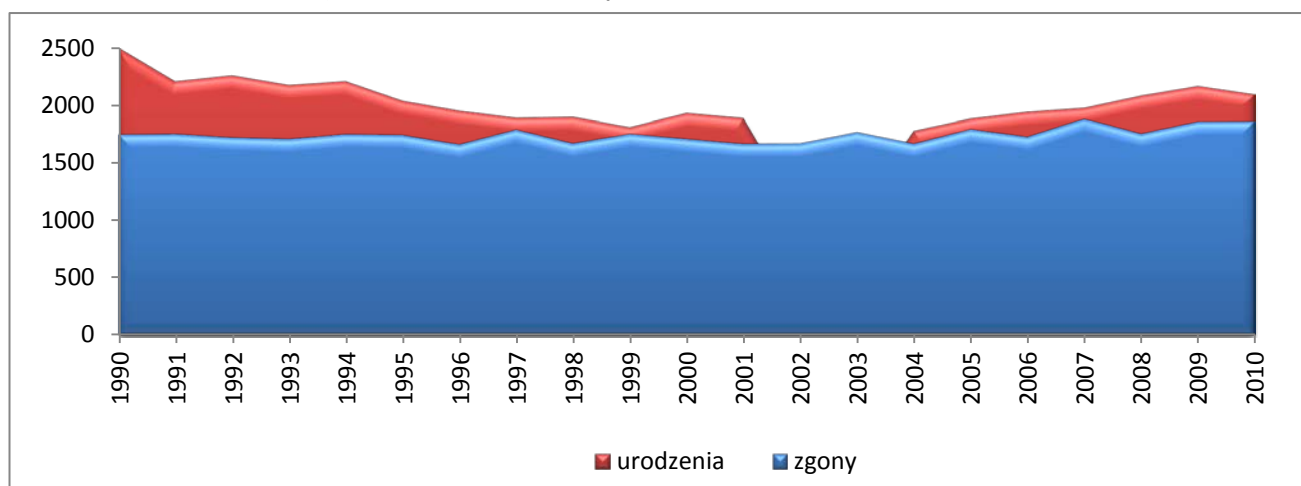
Liczba urodzeń żywych w latach 1990-2003 ulegała stałemu zmniejszaniu z wyjątkiem jubileuszowego roku 2000. W ostatnich latach następuje wzrost liczby urodzeń. W 2010 roku liczba urodzeń w porównaniu do 2003, w którym zanotowano najniższą od 1990 roku liczbę urodzeń, była wyższa o 320, tj. o 18,1%. Od roku 1990 znacznie zmniejszył się współczynnik dynamiki demograficznej. W 1990 wynosił 1,436, a w 2010 roku 1,127.

W roku 2010 odnotowano 1.855 zgonów (liczba ta jest porównywalna do 2009 roku, w którym zanotowano 1.852 zgony). Współczynnik zgonów na 1.000 mieszkańców wyniósł 9,0. Obserwowany spadek urodzeń żywych, przy jednocześnie wysokim poziomie zgonów spowodował obniżenie się przyrostu naturalnego na 1.000 mieszkańców z 3,9 w 1990 roku do 1,1 w roku 2010.

Tabl. 8. Ruch naturalny ludności
Stan w dniu 31 XII

Lata	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny
			ogółem	w tym: niemowląt	
1990	1.202	2.500	1.741	39	759
1996	1.037	1.950	1.655	28	295
2000	1.228	1.930	1.703	10	227
2002	1.044	1.772	1.663	8	109
2003	1.055	1.771	1.760	16	11
2004	999	1.776	1.661	14	115
2005	1.145	1.882	1.786	11	96
2006	1.206	1.941	1.721	6	220
2008	1.381	2.081	1.747	11	334
2009	1.348	2.164	1.852	13	312
2010	1.207	2.091	1.855	12	236

Rys. 4. Ruch naturalny ludności w latach 1990-2010

Migracje ludności

W migracjach ludności w Toruniu do 1999 roku saldo było dodatnie. Od 2000 roku odpływ przeważa nad napływem ludności i saldo to jest coraz większe. W 2010 roku odpływ był większy niż napływ o 642 osoby, z czego 41 stanowiła migracja zagraniczna.

RYNEK PRACY

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy oraz Powiatowego Urzędu Pracy dla Miasta Torunia.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

3. Do pracujących zaliczono:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy,
- właściciele i współwłaściciele jednostek prowadzących działalność gospodarczą łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin,
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- agentów oraz osoby zatrudnione przez agentów,
- członków spółdzielni produkcji rolniczej.

4. Dane o zatrudnionych nie obejmują osób zatrudnionych w jednostkach budżetowych resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych, osób fizycznych i spółek cywilnych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób, rolnictwa indywidualnego oraz duchowieństwa.

5. Definicja osoby bezrobotnej (Tabl. 10) podana jest w Ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001).

6. Dane o szkoleniach pozyskano z opracowania PUP dla Miasta Torunia Sytuacja osób bezrobotnych i poszukujących pracy – analiza poziomu bezrobocia w mieście Torunia w 2010 roku.

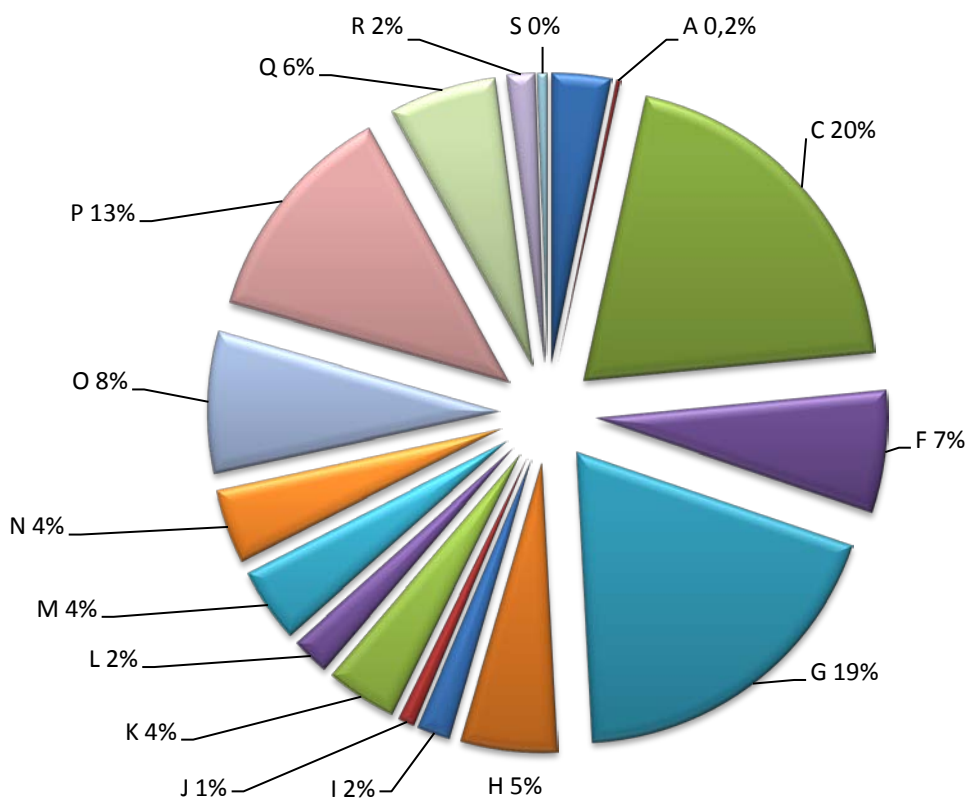
Stan, struktura i dynamika zatrudnienia

Od 1999 roku nastąpiła zmiana sposobu agregacji danych o pracujących. Są one zbierane w jednostkach, w których liczba zatrudnionych przekracza 9 osób (do 1998 roku - 5 osób).

Dane za 2010 rok przedstawione są wg nowej klasyfikacji - PKD 2007. W związku z tym brak możliwości porównania danych, w szczególności dla klas H, L, S oraz nowo wydzielonych J, M, N, R.

Jednym z mierników służących do oceny faktycznego zaangażowania ludności w procesie pracy jest wskaźnik zatrudnienia ilustrujący udział ludności pracującej w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W 2010 wskaźnik ten wyniósł 48,3%, (w roku 2000 przekraczał 50%).

Rys. 5. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

Tabl. 9. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD
Stan w dniu 31 XII (30 IX dla roku 1998)

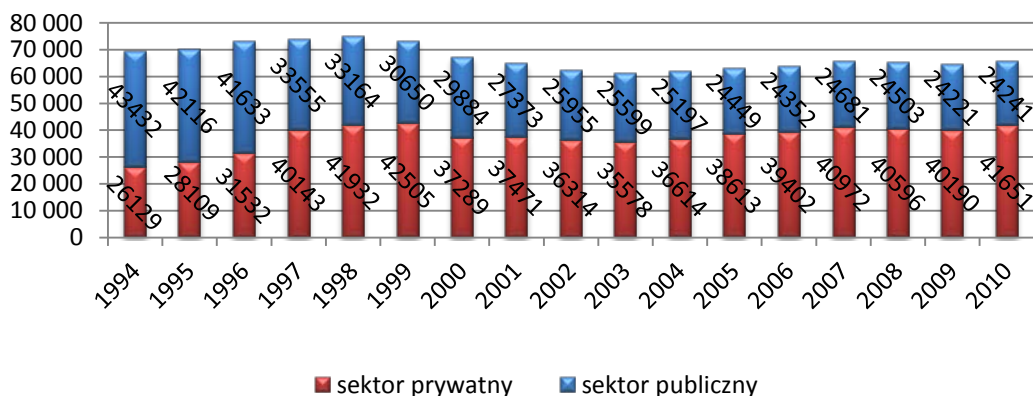
Sekcje PKD*		1994	1998	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	269	278	357	166	164	164	198	168	152
C	Przetwórstwo przemysłowe	26.228	25.961	20.239	19.253	17.883	17.650	16.621	13.059	13.197
F	Budownictwo	5.093	5.409	2.944	2.818	3.767	4.028	4.795	4.674	4.457
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	5.984	8.994	7.396	8.566	9.949	11.132	10.888	12.607	12.465
H	Transport i gospodarka magazynowa	5.778	5.210	4.445	4.081	3.999	3.995	3.968	3.754	3.534
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	915	1.034	798	758	957	858	853	1.145	1.214
J	Informacja i komunikacja								679	609
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1.967	2.548	1.751	1.941	2.025	2.058	2.003	1.997	2.618
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3.064	4.647	4.785	4.754	5.587	6.081	5.726	1.320	1.395
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna								1.878	2.725
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca								2.422	2.707
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	2.553	3.085	3.289	3.691	3.988	4.260	4.610	5.042	5.160
P	Edukacja	7.528	7.790	7.801	8.318	8.060	8.113	8.169	8.217	8.271
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6.043	6.283	4.950	4.030	3.960	3.931	3.965	3.919	3.934
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją								1.025	1.016
S	Pozostała działalność usługowa	2.204	2.112	1.829	1.725	1.631	1.769	1.853	345	329
Ogółem		69.561	75.096	62.269	61.811	63.754	65.653	65.099	64.411	65.892

* nazewnictwo wg PKD 2007, dane do roku 2008 wg wcześniejszych klasyfikacji

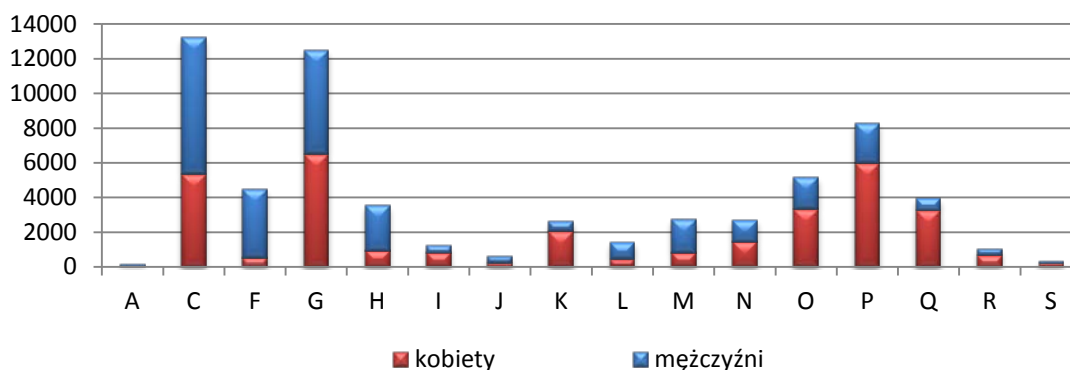
Systematycznie rośnie udział pracujących w sektorze prywatnym - 63,2% w roku 2010 w stosunku do 55,5% w roku 2000.

W Toruniu najczęściej osób pracuje w sekcjach: Przetwórstwo przemysłowe (20,0%), Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów (18,9%), Edukacja (12,6%). Te same sekcje zatrudniają najczęściej osób w miastach Polski.

Rys. 6. Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów w latach 1994-2010

Rys. 7. Pracujący w gospodarce narodowej według płci i sekcji PKD Stan w dniu 31 XII 2010 r. Poziom i stopa bezrobocia

Liczba osób bezrobotnych w Toruniu, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy dla Miasta Torunia wyniosła na koniec 2010 roku 7.481 osoby. Poziom liczby bezrobotnych na koniec roku się obniżył w porównaniu do tego samego okresu z roku 2009 o 172 osoby tj. o 2,3%.

Stopa bezrobocia w grudniu 2010 roku wyniosła w Toruniu 8,2%, tj. o 0,3 punktu procentowego mniej, niż rok wcześniej. W porównaniu do 2009 roku w 2010 r. odnotowano znaczący spadek ogólnej ilości osób rejestrujących się o 1.121 (w 2009 r. – 16.280 osób, w 2010 r. – 15.331 osób).

Struktura bezrobotnych

Przyczyną wciąż dużej liczby osób bezrobotnych w mieście jest brak doświadczenia i kwalifikacji osób pozostających bez pracy lub niedostosowanie tych znajdujące się w grupach kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, zwłaszcza osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Struktura ta na koniec 2010 roku najbardziej licznych grup przedstawia się następująco:

- długotrwale bezrobotni – 2.878 osób (spadek w porównaniu do 2009 r. o 80 osób),
- młode osoby bezrobotne (do 25 roku życia) – 1.263 osób (nastąpił znaczący spadek w porównaniu do 2009 r. aż o 643 osoby),
- powyżej 50 roku życia – 1.846 osób (spadek w porównaniu do 2009 r. o 247 osób),
- osoby bez kwalifikacji zawodowych – 1.355 osób (wzrost w porównaniu do 2009 r. o 19 osób).

Bezrobotne kobiety stanowiły 53,0 ogółu bezrobotnych, tj. na 100 osób – 47 stanowili mężczyźni, 53 kobiet. Rok wcześniej podział ten wynosił dokładnie 50/50.

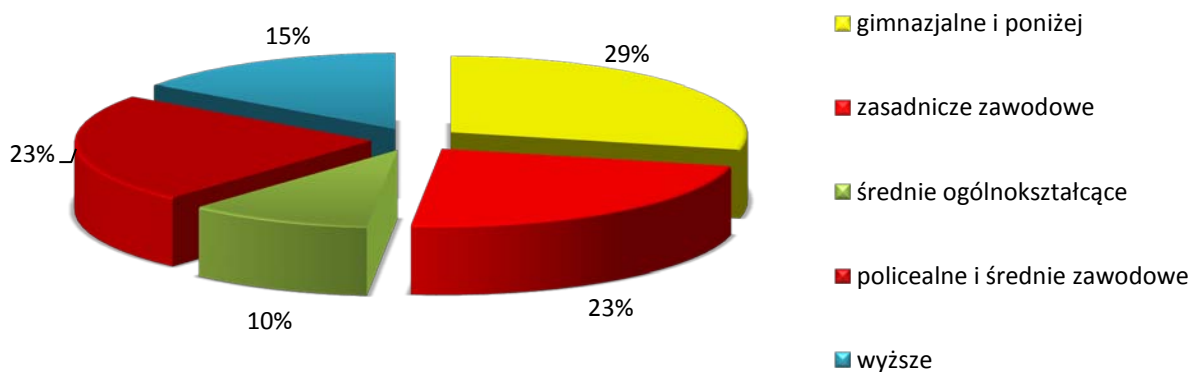
Tabl. 10. Bezrobotni
Stan w dniu 31 XII

Lata	Ogółem	w tym:		
		bez prawa do zasiłku	ze zwolnień grupowych	absolwenci
1993	20.466	12.612	4.824	1.099
1995	13.965	5.147	1.569	1.248
1996	11.950	4.902	1.159	320
1998	6.727	5.202	475	454
2000	11.492	9.780	718	887
2002	13.852	12.256	1.263	1.001
2003	14.317	12.681	1.245	1.090
2004	12.180	10.935	825	*
2005	11.117	9.827	696	*
2006	8.969	7.883	511	*
2007	5.802	4.679	493	*
2008	5.589	4.466	x	*
2009	7.653	5.978	x	*
2010	7.481	6.036	264	*

* - od 1 czerwca 2004r. w myśl nowej ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004r. nie ma pojęcia absolwent. Osoby te znajdują się w grupie osób do 25-go roku życia.

Analiza struktury osób bezrobotnych ze względu na wiek pokazuje, że najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 (2.204 osoby) oraz 45-54 lata (1.730 osoby). Zarejestrowanych osób do 25 roku życia w 2010 roku było 1263 (w porównaniu do ubiegłego roku nastąpił znaczący spadek – o 643 osoby). Spadek ten jest wynikiem wysokiej efektywności działań aktywizacji zawodowej prowadzonych przez Centrum Aktywizacji Zawodowej.

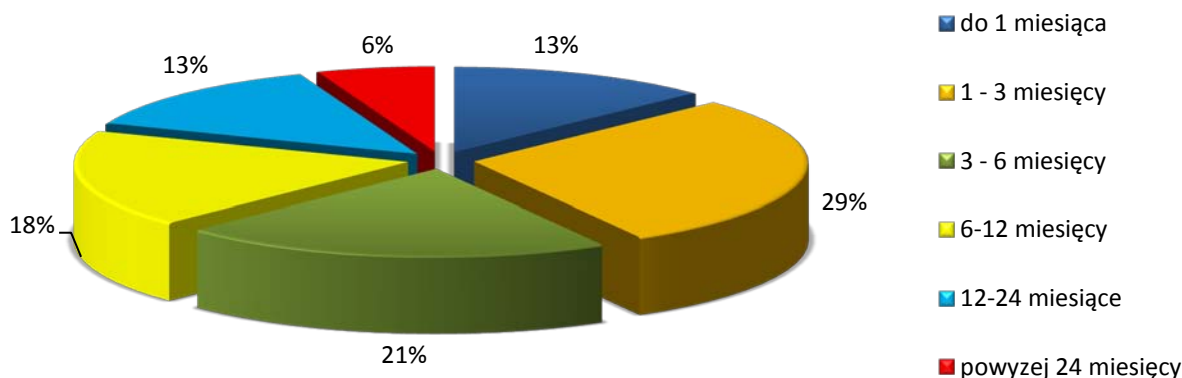
Rys. 8. Bezrobotni według wieku
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

Na koniec 2010 roku najwięcej osób bezrobotnych posiadało wykształcenie gimnazjalne i niższe – 2.144, najmniej wykształcenie średnie ogólnokształcące – 748 osób oraz wyższe – 1.131 osób. Tendencja taka utrzymuje się od 1993 roku.

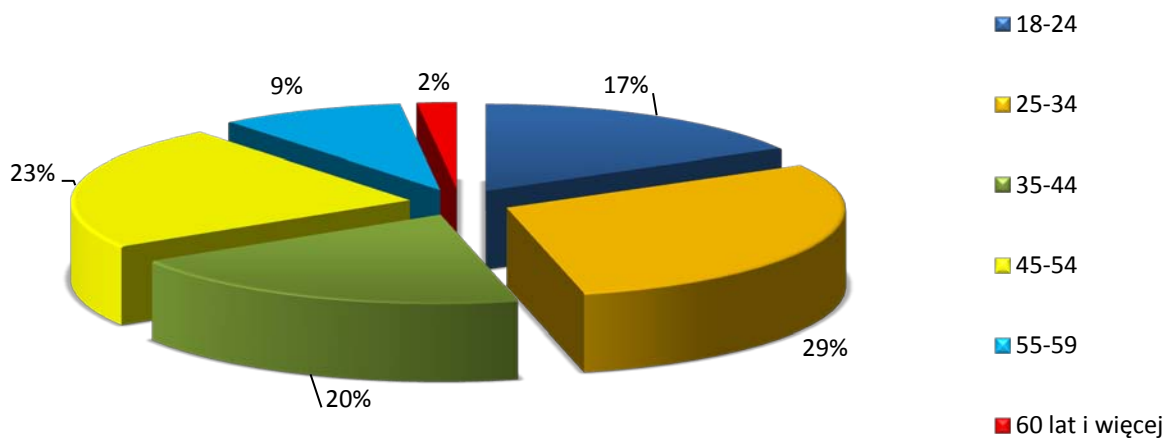
Rys. 9. Bezrobotni według wykształcenia
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

Dokonując analizy osób bezrobotnych ze względu na okres pozostawania bez pracy należy zauważyć, że od dwóch lat grupa z najdłuższym okresem pozostawania bez pracy nie jest najliczniejsza

Rys. 10. Bezrobotni według czasu oczekiwania na pracę
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

Szkolenia

Jedną z bardziej aktywnych form aktywizacji zawodowej osób zarejestrowanych w PUP przewidzianych przez ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy są szkolenia. W 2010 roku z tej formy wsparcia skorzystało 1.125 osób. Efektywność ukończenia szkoleń była na poziomie 98,3%. Przeciętny czas szkolenia wynosił 28 dni, a przeciętny koszt szkolenia ze stypendiami i składkami to 2.134 zł.

- INFRASTRUKTURA** 1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz podmiotów realizujących stosowne zadania.
2. Prezentowane dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą miasta Torunia.
3. Dane o długości sieci gazowej (Tabl. 15) dotyczą sieci tzw. „rozdzielczej” (bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów).
4. Przez połączenie gazowe (Tabl. 15) prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np. hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią uliczną.
5. Dane o ludności korzystającej z gazu (Tabl. 15) obejmują ludność w mieszkaniach wyposażonych w instalację gazu sieciowego, bez odbiorców korzystających z gazomierzy zbiorczych oraz ludność w budynkach zbiorowego zamieszkania.
6. Dane o liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej nie obejmują gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania jest dochód z użytkowanego gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie. Dane o zużyciu energii i gazu sieciowego ustalono w oparciu o przeciętną liczbę odbiorców w roku.
7. Przez linię komunikacyjną (Tabl. 17) rozumie się trasę łączącą krańcowe punkty przebiegu wozów oznaczonych tym samym numerem lub znakiem literowym. Jako długość linii komunikacyjnych przyjęto sumę długości wszystkich stałych dziennych linii autobusowych, tramwajowych, po których kursują wozy oznaczone odrębnymi numerami (znakami literowymi). Długość tras jest to długość odcinków ulic, po których kursują autobusy i tramwaje.
8. Dane o przewozach pasażerów przyjęto szacunkowo w oparciu o sprzedaż biletów miesięcznych i jednorazowych.

A. WODOCIĄGI I KANALIZACJA

Jednostką zaopatrującą miasto w wodę i sprawującą nadzór nad funkcjonowaniem systemu wodno-kanalizacyjnego są Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o.

Tabl. 11. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna
Stan w dniu 31 XII

Lata	sieć wodociągowa (km)	sieć kanalizacyjna (km)
1990	189,5	156,4
1994	190,3	159,2
1998	266,6	194,7
2002	260,0	212,8
2005	454,6	297,4
2006	459,9	312,3
2007	471,7	318,1
2008	484,2	366,7
2009	496,6	500,1
2010	508,8	524,9

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Odsetek ludności korzystających z sieci wodociągowej, według faktycznego miejsca zamieszkania wyniósł w 2010 roku – 94,8%, korzystających z sieci kanalizacyjnej – 92,5%.

W Toruniu zużycie wody na mieszkańca ulegało w analizowanym okresie wahaniom. Można jednak zaobserwować znaczny trend spadkowy. Zużycie w 2010 roku było najmniejsze od 1990 roku i wyniosło 35,1 m³ na 1 mieszkańca.

Stan techniczny sieci wodociągowej jest zadowalający. Sieć ta rozbudowywana jest od 1893 roku (kiedy to powstał wodociąg komunalny) w zależności od potrzeb i możliwości finansowych. Ilość awarii

sieci wodociągowej w ostatnich latach jest zmienna, jednak ich uciążliwość dla mieszkańców jest mniejsza, gdyż dzięki nowym rozwiązaniom technologicznym skróceniu uległ czas ich usuwania.

Długość sieci kanalizacyjnej na koniec 2010 r. wyniosła łącznie 524,88 km. Ilość przyłączy wyniosła 10.799. Odnotowano 23 awarie sieci kanalizacyjnej a ich ilość w ostatnich latach nie podlegała znacznym wahaniom.

Tabl. 12. Awarie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

Lata	sieć wodociągowa	sieć kanalizacyjna
2001	83	44
2002	94	33
2003	71	33
2004	54	44
2005	91	21
2006	178	35
2007	130	29
2008	109	29
2009	91	30
2010	89	23

Zaopatrzenie w wodę

Łączne zdolności produkcyjne ujęć komunalnych (wynikające z pozwoleń wodno-prawnych) wyniosły w 2010 roku 93,6 tys.m³ na dobę, co w pełni pozwala na pokrycie zapotrzebowania miasta. Zdolności produkcyjne ujęć wody wykorzystywane są w stosunkowo niskim stopniu - niespełna 49,7% w 2010 roku.

Od roku 1990 odnotowuje się ciągły spadek produkcji wody. W roku 2010 w stosunku do 1990 roku wyprodukowano 22.480,2 tys. m³ mniej wody. Na ujęciu powierzchniowym Drwęca w 2010 roku w stosunku do 1990 roku zanotowano prawie pięciokrotny spadek produkcji wody (33.909,8 tys.m³ w 1990 roku, 7.055,5 tys.m³ w 2010 roku).

Wzrasta natomiast wykorzystanie ujęć głębinowych – w 2010 roku produkcja wody z ujęć głębinowych wyniosła 9.587,3 tys. m³. Produkcja wody z ujęć powierzchniowych w 2010 r. wyniosła 7.055 tys. m³.

W 2010 roku stacja uzdatniania wody „Drwęca” (obsługująca również ujęcie infiltracyjne „Jedwabno”) pracowała bez zakłóceń, dostarczając do sieci wodę spełniającą wszystkie kryteria jakościowe. Jakość wody z ujęć „Mała Nieszawka” i „Czerniewice” spełnia najbardziej rygorystyczne normy UE. Stale prowadzone są inwestycje wpływające na dalsze polepszenie jakości wody ze wszystkich ujęć.

Gmina miasta Toruń jest właścicielem 5 studni publicznych, ujmujących kredowy poziom wodonośny. Eksploatację tych studni prowadzi TW s-ka z o.o. Woda ze studni kredowych reprezentuje różne typy hydrogeochemiczne wód i w związku z tym jakość wody należy analizować oddzielnie w każdej ze studni. W 2009 roku została wyłączona studnia przy ul. Św. Antoniego ze względu na ciągłe skażenie bakteriologiczne wody. Funkcjonujące studnie na podstawie średnich poszczególnych składników należą do III (studnia przy ulicy Bażyńskich, Legionów oraz przy ulicy Malinowskiego) oraz II (studnia przy ulicy Żółkiewskiego oraz studnia nr II k. Elany) klasy.

Tabl. 13. Produkcja wody

Lata	Ogółem	Ujęcia				
		Drwęca	Jedwabno	Mała Nieszawka	Wrzosey	Czerniewice
		w tysiącach metrów sześciennych				
1990	39.123,0	33.909,8	144,8	3.762,8	1.305,6	-
1992	35.842,5	25.921,6	2.773,2	5.626,4	1.512,1	9,2
1994	32.727,8	18.355,5	5.099,8	7.228,3	2.006,7	37,5
1996	28.814,1	16.666,9	3.641,4	6.712,2	1.749,1	44,5
1998	24.989,6	14.161,6	2.619,2	6.412,1	1.723,9	72,8
2000	24.810,1	12.607,3	3.979,1	6.365,9	1.802,3	55,5
2002	21.011,3	11.103,8	2.361,6	5.748,8	1.728,6	68,5
2004	18.517,7	9.886,1	2.183,3	4.796,6	1.543,0	108,7
2005	17.717,2	7.944,3	2.249,5	5.799,3	1.592,4	131,7
2006	21.080,7	12.904,4	1.645,6	5.004,4	1.363,9	162,4
2007	18.080,5	8.557,6	2.638,8	5.182,4	1.564,9	136,8
2008	17.706,2	7.995,1	3.568,0	4.668,6	1.342,7	131,8
2009	17.059,7	7.724,6	3.231,7	4.558,9	1.416,6	127,9
2010	16.642,8	7.055,5	3.672,4	4.434,1	1.339,2	141,6

Odprowadzanie ścieków

Wraz ze spadkiem sprzedaży wody, następuje spadek ilości ścieków odprowadzanych przez dostawców. Od 1990 roku spadek ten wyniósł 19.439,3 tys. m³ (tj. 66,1%). W porównaniu do ubiegłego roku największy spadek zaobserwowano w przemyśle – o 286,2 tys. m³ (tj. 15,4%).

Tabl. 14. Ścieki odprowadzone według grup dostawców

Lata	Ogółem	Grupa dostawców		
		mieszkalnictwo	przemysł	pozostali
		w tysiącach metrów sześciennych		
1990	29.396,3	14.538,1	11.063,6	3.794,6
1992	27.023,0	15.803,8	8.166,4	3.052,8
1994	24.062,8	13.333,1	7.975,1	2.754,6
1996	21.108,1	11.248,2	7.355,9	2.504,0
1998	18.055,6	8.965,2	6.725,5	2.364,9
2000	16.362,2	8.067,8	6.362,0	1.932,4
2002	15.008,9	7.746,4	5.527,8	1.734,7
2003	14.778,8	7.602,9	5.651,6	1.524,3
2004	13.364,9	7.522,8	4.589,2	1.252,9
2005	12.328,2	6.955,8	3.894,1	1.478,3
2006	12.332,3	6.894,2	3.798,7	1.639,4
2007	11.902,0	6.795,7	3.569,3	1.537,0
2008	10.881,8	6.872,8	2.501,0	1.508,0
2009	10.277,8	6.985,8	1.861,1	1.430,9
2010	9.957	6.964,3	1.574,9	1.417,8

Mieszkalnictwo posiada największy udział w odprowadzaniu ścieków. W roku 2010 udział ten wyniósł 69,9% i był najwyższy w analizowanym okresie.

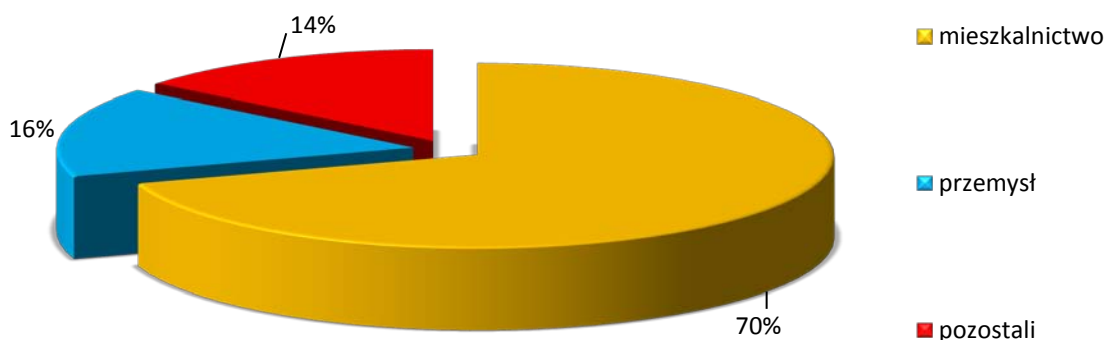
Miejska oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest przy Szosie Bydgoskiej w Toruniu. Jej maksymalna przepustowość – 90 tys. m³ na dobę, w pełni pokrywa zapotrzebowanie miasta. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna z automatycznym sterowaniem procesem napowietrzania oraz stabilizacją i utylizacją osadu pościekowego. Została ona oddana do użytku w 1998 roku.

Poza oczyszczalnią „Centralną” funkcjonują:

- oczyszczalnia „Czerniewice” o przepustowości 553 m³ na dobę, pracująca w oparciu o technologię dwufazowego osadu czynnego: denitryfikacja - nityfikacja,
- oczyszczalnia "Rudak" oczyszczająca około 80 m³ na dobę tzw. metodą SBR, tj. sekwencyjny biologiczny reaktor.

Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o. realizują projekt „Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta Torunia” współfinansowany ze środków Funduszu Spójności Unii Europejskiej, którego zakres obejmuje między innymi budowę blisko 300 km sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej.

Rys. 11. Ścieki odprowadzone według grup dostawców
Stan w dniu 31 XII 2010r.

Tabl. 15. Sieć gazowa, odbiorcy i zużycie gazu sieciowego w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	1990	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010
Sieć rozdzielcza w km (stan w dniu 31 XII)	232,6	274,1	293,0	322,5	332,2	325,0	353,9	376,3	383,1
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych (stan w dniu 31 XII)	5.902	7.193	7.589	8.391	8.836	8.801	9.351	9.889	1.0095
Odbiorcy gazu sieciowego	55.232	61.885	63.652	64.864	65.400	65.500	65.900	65.800	65.800
Zużycie gazu na 1 odbiorcę w m ³	820,0	1.024,1	354,0	321,6	345,2	342,4	324,3	343,8	350,5

Tabl. 16. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	1990	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010
Odbiorcy (stan w dniu 31 XII)	60.392	65.554	73.315	75.600	76.500	76.600	80.300	80.925	81.700
Zużycie na 1 odbiorcę w kWh	1.891	1.706	1.758,7	1.746,0	1.846,9	1.884,1	1.854,3	1.844,4	1.869,9
Zużycie na 1 mieszkańca w kWh	571,0	542,0	621,6	624,9	677,8	696,2	721,0	725,6	742,5

Tabl. 17. Komunikacja miejska

Wyszczególnienie	1990	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010
Czynne trasy autobusowe w km	94	107	114	116	114	116	127	128	172
Czynne trasy tramwajowe w km	25	22	22	22	22	22	22	22	22
Tabor autobusowy	127	140	147	145	138	130	130	122	125
Tabor tramwajowy	68	56	56	55	55	55	55	55	55
Miejsca w autobusach	13.970	15.244	15.730	15.455	14.664	13.829	13.882	14.012	13.277
Miejsca w tramwajach	8.836	6.975	6.915	6.875	6.731	6.731	6.719	6.719	6.464

B. ZAOPATRZENIE W GAZ

Dostawy gazu na terenie miasta realizowane są przez Pomorską Spółkę Gazownictwa – Zakład Gazowniczy w Bydgoszczy – Rejon Dystrybucji Gazu w Toruniu, który rozprowadza gaz wysokometanowy „GZ-50”. Zdolność przesyłowa miejskiej sieci rozdzielczej ograniczona jest przepustowością istniejących dwóch stacji redukcyjno-przesyłowych I-go stopnia i wynosi 21.000 m³ gazu na godzinę. Największym odbiorcą gazu w mieście są gospodarstwa domowe.

Długość sieci gazowej w porównaniu z 1990 rokiem wzrosła o 150,5 km (tj. o 64,7%), natomiast liczba przyłączy zwiększyła się o 4.193 (tj. o 71,0%). Liczba odbiorców gazu sieciowego systematycznie rośnie. W stosunku do 1990 roku liczba odbiorców wzrosła o 10.568 (tj. o 19,1%). Odsetek ludności korzystających z sieci gazowej, według faktycznego miejsca zamieszkania wyniósł w 2010 roku - 81,7%. W analizowanym okresie roczne zużycie gazu na 1 odbiorcę ulegało znacznym wahaniom. W 2010 roku wyniosło 350,5 m³.

C. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ

Jednostką zaopatrującą miasto w energię elektryczną jest Koncern Energetyczny Energa SA Oddział w Toruniu (dawny Zakład Energetyczny Toruń SA). Obejmuje swym zasięgiem byłe województwo toruńskie i wrocławskie o powierzchni 9.634,4 km².

Energetyka zawodowa nie posiada w Toruniu własnych źródeł energii elektrycznej i prąd dostarczany jest przede wszystkim z krajowego systemu elektroenergetycznego.

Ciągle unowocześnianie infrastruktury elektroenergetycznej (ponad 25 tys. km linii i około 9 tys. stacji transformatorowych o napięciu do 110 kV, nowoczesne technologie w eksploatacji i budownictwie sieci) pozwala energetyce toruńskiej bezpiecznie, bez zakłóceń, w sposób przyjazny dla środowiska, dostarczać energię elektryczną klientom oraz poszerzać zakres świadczonych usług, zachowując przy tym ich najwyższą jakość.

W strukturze sprzedaży energii największy udział ma przemysł, a gospodarstwa domowe zajmują drugą pozycję.

Od 1990 roku liczba gospodarstw domowych korzystających z energii elektrycznej wzrosła o 35,3%, tj. o 21.308 odbiorców. Wielkość zużycia energii na 1 odbiorcę ulegała wahaniom i w 2010 roku wyniosła 1.869,9 kWh. Zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca było w 2010 roku rekordowo wysokie i wyniosło 742,5 kWh. Obie wielkości są niższe w porównaniu z wynikami ogólnymi dla polskich miast.

D. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ CIEPLNĄ

Od 1 lutego 2006 roku jednostką zaopatrującą miasto w energię ciepłą jest Toruńska Energetyka Cergia S.A. zajmująca się zarówno produkcją i dystrybucją ciepła na terenie miasta jak również wytwarzaniem i dystrybucją energii elektrycznej.

Podstawowym przedmiotem działalności Spółki jest wytwarzanie i zaopatrywanie w parę wodną, gorącą wodę powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz wytwarzanie, przesyłanie, dystrybucja i handel energią elektryczną.

W roku 2010 produkcja ciepła brutto wynosiła łącznie 2.950.440 GJ (nastąpił wzrost w stosunku do 2009 roku o 1,2%). Spółka ma podpisanych 1.291 umów na dostawę ciepła, 23 porozumienia na odsprzedaż energii elektrycznej oraz 1 umowę na sprzedaż energii elektrycznej. Łączna długość sieci ciepłowniczych na koniec 2010 roku wynosiła 224 km.

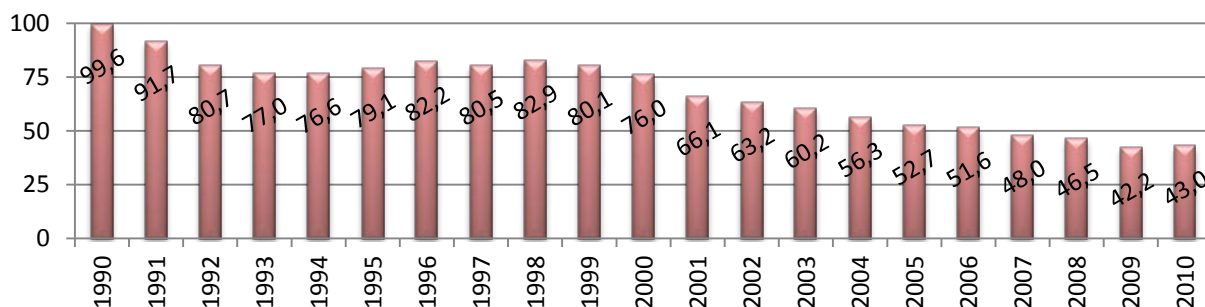
Toruńska Energetyka Cergia S.A. jest głównym producentem ciepła zakupionego na potrzeby miejskiej sieci ciepłowniczej (99%), natomiast pozostałą część ciepła dostarcza Biogaz Inwestor Sp. z o.o. wykorzystując ciepło ze spalania biogazu uzyskanego z miejskiego wysypiska śmieci.

Na sprzedaż ciepła mają wpływ działania termomodernizacyjne odbiorców ciepła, jednak zmniejszenia z tego tytułu zostają wyrównane przez przyłączenia nowych obiektów. Rozliczenia z odbiorcami ciepła odbywają się na podstawie cen i stawek opłat określonych w taryfie dla ciepła, która jest zatwierdzana przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

E. KOMUNIKACJA MIEJSKA

Jednostką realizującą zadania z zakresu komunikacji publicznej jest Miejski Zakład Komunikacji. Komunikacją miejską objętych jest około 83% dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie miasta. Dla ogólnej liczby dróg ulepszonych w mieście wskaźnik ten wynosi około 63%. Brak możliwości objęcia komunikacją publiczną innych ulic miasta wynika głównie z ich nieodpowiednich parametrów (wąskie jezdnie, brak miejsc na przystanki). Od 1990 roku odnotowano przyrost długości tras autobusowych o 34 km (tj. o 36,2%). W tym okresie objęto komunikacją autobusową prawie wszystkie ulice, których parametry pozwalają na kursowanie autobusów. Długość tras tramwajowych utrzymuje się od 1991 roku na niezmiennym poziomie.

Rys. 12. Przewozy pasażerów w latach 1990-2010
w mln osób

Ogólna liczba taboru pozostaje na niemal niezmiennym poziomie, mimo zakupu nowych jednostek (autobusów). Zjawisko to spowodowane jest zużyciem już istniejących jednostek. W porównaniu z 1990 rokiem liczba miejsc spadła o 2.075, tj. o 9,1%. Główną przyczyną spadku jest zmniejszenie taboru tramwajowego. Średni wiek taboru autobusowego wynosi 8,2 roku, tramwajowego 26,3 lat.

Od roku 1990 znacząco spada liczba osób korzystających z komunikacji miejskiej. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku liczba przewozów przekraczała 80 milionów pasażerów rocznie. W 2010 roku wyniosła około 43,0 mln pasażerów, ponad połowę mniej niż w roku 1990.

F. ODPADY

Jednostką odpowiedzialną za utrzymanie czystości oraz wywóz, składowanie i utylizację nieczystości stałych jest Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o.

W dniu 31 grudnia 2009 roku uruchomiono nowe składowisko odpadów w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych przy ul. Kociewskiej. Jednocześnie zamknięto Miejskie Składowisko Odpadów, którego eksploatacja trwała od 1964 roku.

Ilość odpadów przyjętych do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w 2010 roku wyniosła 94.748Mg (o 4,8% więcej niż w roku poprzednim). Wśród dostarczanych odpadów dominują odpady gospodarczo-bytowe z gospodarstw domowych oraz zbliżone do nich składem i właściwościami z obiektów handlowych, usługowych, produkcyjnych oraz użyteczności publicznej), organiczne, wielkogabarytowe, budowlane, niebezpieczne.

Od maja 1994 roku na terenie miasta prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów w zakresie makułatury, tworzyw sztucznych, stłuczki szklanej i puszek. Jest to między innymi wynikiem działalności Miejskiego Ośrodka Edukacji Ekologicznej, który poprzez edukację ekologiczną kształtuje właściwe wartości, postawy oraz zachowania jednostek i grup ludzkich w stosunku do ochrony środowiska.

Selektywna zbiórka odpadów, w wyniku rosnącej świadomości ekologicznej społeczeństwa i rosnących opłat za odbiór odpadów komunalnych zmieszanych, rokrocznie rośnie – w 2010 roku uzyskano wzrost ilości zebranych odpadów o blisko 47% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Tabl. 18. Selektywna zbiórka nieczystości

Wyszczególnienie	2009	2010
	Mg	
Papier i tektura	703,4	742,5
Tworzywa sztuczne	792,4	752,7
Odpady suche	703,0	2112,6
Szkło	887,9	926,2
Razem	3.086,7	4.534,0

W 2010 roku na składowisku odpadów unieszkodliwiono 75.987,1 Mg odpadów.

G. TRANSPORT

System transportowy jest jednym z podstawowych czynników warunkujących sprawne funkcjonowanie oraz możliwości rozwoju miasta. Jednostką zajmującą się nadzorem nad stanem i funkcjonowaniem miejskiej sieci drogowo-ulicznej jest Miejski Zarząd Dróg.

Ustawa z dnia 13 października 1998 roku - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133) wprowadziła od 1 stycznia 1999 roku podział dróg na krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Przez Toruń przebiega Transeuropejski Korytarz Transportowy (tzw. VI korytarz TINA) biegnący z Gdańska do Cieszyna i dalej przez Słowację i Czechy na Bałkany. W korytarzu tym biegnie droga krajowa Nr 1.

Pozostałe drogi krajowe posiadają następujące numery i przebiegi:

Nr S10 – Droga ekspresowa Szczecin-Toruń-Warszawa - od węzła autostradowego „Lubicz” przez węzeł „Czerniewice”, tzw. trasą poligonową do Małej Nieszawki i dalej do Bydgoszczy przez Przyłubie.

Nr 15 – Wrocław-Toruń-Olsztyn - od ul. Gniewkowskiej przez Most Piłsudskiego do ulicy Olsztyńskiej.

Nr 80 – łącząca Toruń z Bydgoszczą po prawej stronie Wisły - od Szosy Bydgoskiej do węzła autostradowego „Lubicz”.

Tabl. 19. Sieć drogowo-uliczna

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem w km	344,2	397,4	430,2	440,8	448,6	454,2	453,3	453,3	461,3
Drogi krajowe w km	41,5	39,2	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3
Drogi wojewódzkie w km	13,9	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2
Drogi powiatowe w km	71,6	71,5	75,1	75,1	75,1	75,1	76,3	76,3	77,7
Drogi gminne w km	217,2	268,6	297,5	308,1	316,0	321,5	319,4	319,4	326,1

Zmiany długości ulic powstały w wyniku szczegółowych pomiarów wykonanych w ramach prac nad systemem zarządzania drogami i ruchem drogowym WZDR. Pomiary wykonano w 2001r.

Od 2003 dokonano zgodnie z pismem z MZD korekty długości dróg wojewódzkich z 18,3 na 18,2. Drogi krajowe oraz wojewódzkie i powiatowe posiadają nawierzchnię bitumiczną. Drogi gminne są utwardzone w około 60%.

Na koniec 2010 roku zarejestrowanych było 112.730 pojazdów, w tym 82.611 osobowych. Liczba samochodów osobowych wzrosła od 1990 roku ponad trzykrotnie (o 58.264 pojazdy). W porównaniu do zeszłego roku liczba pojazdów osobowych wzrosła o 3003 (t.j. 3,8%).

W ramach realizacji Programu komunikacji rowerowej na lata 2007-2015 oraz w ramach inwestycji drogowych rozbudowywana jest w Toruniu infrastruktura rowerowa. Długość dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych na koniec roku 2010 wynosiła 53,3 km. Rocznie oddaje się średnio 5-7 km nowych tras dla rowerzystów.

Przez miasto przebiegają linie kolejowe w czterech kierunkach: Kutno – Piła, Poznań - Skandawa. Stacją obsługującą ten czterokierunkowy ruch jest Toruń Główny. Obie linie są liniami pierwszorzędnymi, dwutorowymi i zelektryfikowanymi. Część transportu kolejowego obsługiwana jest również przez stację Toruń Wschodni.

Najistotniejszymi mankamentami układu komunikacyjnego są wyczerpywanie się przepustowości jezdnej drogowej przeprawy mostowej przez Wisłę w ciągu drogi krajowej Nr 1, tj. mostu im. Józefa Piłsudskiego oraz bardzo mały udział ulic dwujezdniowych i zbyt rzadka sieć ulic związanych z trasami wylotowymi, które niejednokrotnie powodują paraliż ruchu w śródmieściu i na miejskich odcinkach dróg krajowych.

W związku z powyższym za priorytetowe inwestycje mające na celu usprawnienie komunikacji drogowej w mieście uznaje się budowę nowego mostu drogowego przez Wisłę oraz przebudowę głównego szkieletowego układu drogowego miasta, w tym dróg łączących miasto z zamiejską siecią dróg, przede wszystkim z autostradą A-1, w szczególności budowa trasy średnicowej Północnej, budowa i przebudowa Trasy Staromostowej, kontynuacja modernizacji Szosy Lubickiej w celu połączenia drogą dwujezdniową miasta z autostradą, kontynuacja przebudowy ul. Olsztyńskiej do granic miasta.

W ramach inwestycji budowy nowego mostu drogowego powstanie przeprawa o długości 540 metrów. Będzie to konstrukcja stalowa, łukowa z podwieszonym pomostem, z jedną podporą w nurcie rzeki. Oprócz mostu powstanie wiadukt nad linią kolejową, tunel pod Placem Daszyńskiego, podziemne przejście dla pieszych w rejonie ul. Rypińskiej oraz estakady. Cała trasa będzie miała długość 4,1 km. Termin realizacji inwestycji przewidziany jest na czerwiec 2013 roku.

Istotne dla optymalizacji transportu zbiorowego jest stworzenie systemu informacji pasażerskiej w czasie rzeczywistym oraz budowa trasy tramwajowej do Kampusu Bielańskiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Szansą dla całego regionu jest przyjęcie do realizacji projektu szybkiej kolei metropolitalnej BiT City mającej połączyć stolicę województwa kujawsko-pomorskiego oraz przyspieszyć powstanie aglomeracji bydgosko-toruńskiej.

Od 1 stycznia 2008 roku na przyszłej trasie BiT City wprowadzony został bilet aglomeracyjny, umożliwiający podróżowanie pociągiem PKP Przewozy Regionalne oraz komunikacją miejską Torunia i Bydgoszczy. Zakończenie budowy sieci szybkich połączeń planowane jest na 2014 rok.

MIESZKANIA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą miasta Torunia.

3. Informacje o zasobach mieszkaniowych (Tabl. 20) i mieszkaniach oddanych do użytku dotyczą mieszkań w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Nie obejmują one lokali zbiorowego zamieszkania (np. hoteli pracowniczych, domów studenckich, internatów, domów opieki społecznej) oraz pomieszczeń nieprzeznaczonych na cele mieszkalne, a okresowo zamieszkałych (np. pomieszczenia inwentarskie, piwnice, barakowozy, statki, wagony).

Mieszkanie jest to lokal składający się z jednej lub kilku izb łącznie z pomieszczeniami pomocniczymi, wybudowany lub przebudowany dla celów mieszkalnych dla jednej rodziny, konstrukcyjnie wydzielony trwałymi ścianami w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

4. Dane o mieszkaniach oddanych do użytku (Tabl. 21) dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych oraz uzyskanych w wyniku adaptacji inwestycyjnej. Jako kryterium opracowania informacji przyjęto przynależność organizacyjną inwestora, a nie właściciela lub użytkownika.

Zasoby mieszkaniowe

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku zasób mieszkaniowy Torunia stanowiło 82.526 mieszkań. Do 2003 roku ponad 50% zasobów mieszkaniowych stanowiły mieszkania spółdzielcze. Od roku 2004 zmieniono sposób agregacji danych zliczając razem wszystkie ich rodzaje poza indywidualnymi.

Tempo przyrostu zasobów mieszkaniowych jest słabe. W stosunku do 1990 roku liczba mieszkań wzrosła o 21.721 (tj. o 36,2%).

Liczba ludności zamieszkującej w mieszkaniach wzrosła od 1990 do 2010 roku o 12.194 osób (tj. o 6,3%). Spowodowało to spadek przeciętnej liczby osób w 1 mieszkaniu z 3,22 w 1990 roku do 2,49 w 2010 roku. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania utrzymuje się w ostatnich latach na zbliżonym poziomie – w 2010 r. 58,0 m². Systematycznie spada wartość przeciętnej liczby osób przypadającej na mieszkanie. W 1990 na mieszkanie przypadało 3,22 osób, natomiast w 2010 roku – 2,49 osób na mieszkanie.

Tabl. 20. Zasoby mieszkaniowe zamieszkane

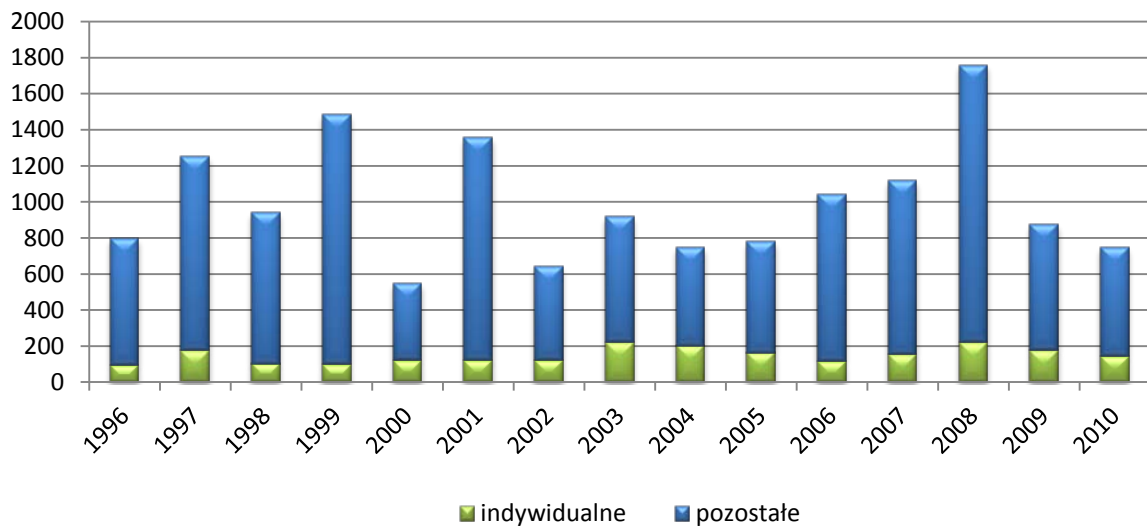
Stan w dniu 31 XII

Lata	Mieszkania	Ludność w mieszkaniach	Przeciętna liczba osób w mieszkaniu	Przeciętna pow. użytkowa mieszkania w m ²
1990	60.057	193.118	3,22	52,5
1996	66.763	195.889	2,93	53,7
2000	70.820	195.127	2,76	54,3
2002	74.780	206.638	2,76	56,7
2004	76.351	208.278	2,73	57,0
2006	78.065	207.190	2,65	57,2
2008	80.901	206.013	2,55	57,5
2009	81.778	205.718	2,52	57,7
2010	82.526	205.312	2,49	58,0

Mieszkania oddane do użytku

Liczba mieszkań oddawanych do użytku w latach 1990-2010 ulegała wahaniom. Po rekordowym 2008 roku w kolejnym oddano do użytku ponad połowę mniej mieszkań. Na przestrzeni lat wzrósł udział budownictwa indywidualnego – z 4,0% w roku 1990 do 19,3% w roku 2010.

Rys. 13. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów w latach 1996-2010

Tabl. 21. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów

Lata	Ogółem	Budownictwo				
		indywidualne	spółdzielcze	społeczne czynszowe	komunalne	inne
1990	969	39	894	-	22	X
1996	798	97	352	-	-	349
2000	547	122	77	90	-	258
2002	643	124	137	168	10	204
2004	746	201		545		
2006	1.041	117		924		
2008	1.757	221		1.536		
2009	877	177		700		
2010	748	144		604		

W celu zaspokojenia rosnących potrzeb mieszkaniowych Rada Miasta Torunia w 1996 roku podjęła decyzję o utworzeniu przez Gminę Toruńskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego Spółka z o.o. Towarzystwo rozpoczęło działalność w czerwcu 1997 roku, a przedmiotem jego działania jest budowa domów mieszkalnych i ich eksploatacja na zasadach najmu.

TTBS realizuje budownictwo mieszkaniowe o umiarkowanych czynszach, skierowane do osób średnio zarabiających. W swej działalności inwestycyjnej preferuje rozwiązania zapewniające umiarkowane koszty budowy i eksploatacji zasobu mieszkaniowego przy zachowaniu środowiska przyjaznego człowiekowi. Toruńskie TBS realizuje politykę mieszkaniową Gminy, budując przeciętnie około 100 mieszkań rocznie. Do końca 2010 roku spółka wybudowała 1.193 mieszkania, w tym 1083 mieszkania na wynajem. W 2010 roku spółka wybudowała 155 mieszkań, z tego 72 mieszkania na wynajem w budynkach przy ul. Gerwazego 12-22 w Toruniu. Budynki należące do Toruńskiego TBS znajdują się w różnych dzielnicach Torunia, a także w Lubiczu i w Chełmży. Większość budynków zlokalizowana jest na dużych osiedlach mieszkaniowych: 406 mieszkań w 22 budynkach na osiedlu Solanki w Czerniewicach, 160

mieszkań w 5 budynkach przy ul. Olsztyńskiej i 114 mieszkań w 8 budynkach przy ul. Gerwazego w Toruniu oraz 150 mieszkań w 5 budynkach na osiedlu Nad Drwęca w Lubiczu Dolnym.

Zasoby komunalne

Jednostką zarządzającą w imieniu Gminy całością substancji mieszkaniowej w budynkach stanowiących własność komunalną, a od 1995 roku stanowiących także własność wspólnot mieszkaniowych, jest Zakład Gospodarki Mieszkaniowej. ZGM zarządza tylko tymi wspólnotami mieszkaniowym, w których Gmina posiada swoje zasoby. Zarządzanie nieruchomościami Gminy Toruń oraz nieruchomościami stanowiącymi własność wspólnot mieszkaniowych odbywa się przez terenowe Administracje Domów Mieszkalnych. Aktualnie na terenie miasta działają trzy ADM-y.

Od roku 1995, tj. od czasu wejścia w życie ustawy o własności lokali, zarządzane zasoby dzieli się na własność Gminy i własność wspólnot mieszkaniowych. Od 1990 roku odnotowano spadek o 189 (tj. o 20,5 %) liczby budynków administrowanych przez ZGM. W 1995 roku budynki będące własnością wspólnot mieszkaniowych, którymi zarządza ZGM stanowiły 28,6% ogółu budynków. W 2010 roku udział ten wyniósł 38,4%.

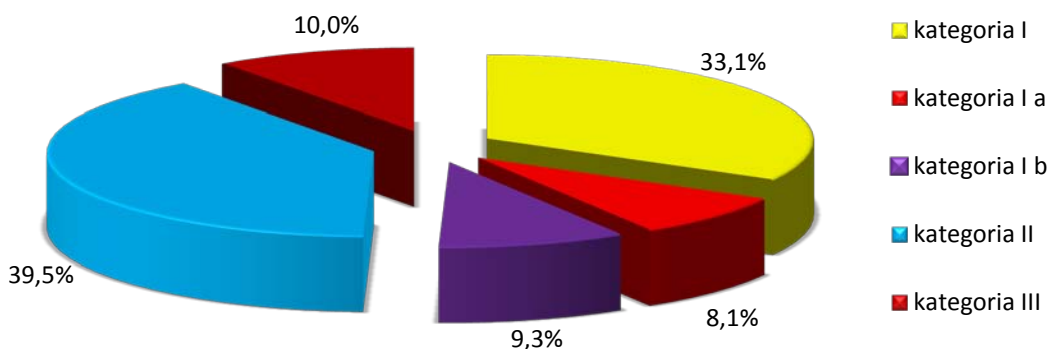
W latach 1990-2010 ilość lokali mieszkalnych administrowanych przez ZGM spadła. Jednak w ostatnim okresie utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Udział lokali mieszkalnych stanowiących własność Gminy w ogólnej liczbie lokali administrowanych przez ZGM wynosił w 1995 roku 88,2%, a w roku 2010 spadł do 70,8%.

W latach 2009 – 2010 ZGM pozyskał 107 lokali, w tym 77 lokali mieszkalnych i 30 lokali socjalnych (przy ulicy Drzymały) oraz 40 lokali mieszkalnych przy ulicy Targowej.

W 1995 roku udział powierzchni mieszkań komunalnych w stosunku do ogólnej powierzchni mieszkań administrowanych przez ZGM wyniósł 86,8%. W 2010 roku udział ten spadł do 66,1%.

Największy odsetek (39,5%) powierzchni mieszkaniowej stanowiącej własność Gminy znajduje się w budynkach kategorii II - budynki o konstrukcji mieszanej (stropy drewniane, ściany murowane). Wysoki udział (33,1%) ma również powierzchnia mieszkalna kategorii I (budynki konstrukcyjnie trwale wybudowane po 1 stycznia 1961 roku).

Rys. 14. Zasoby komunalne według kategorii
Stan w dniu 31 XII 2010r.

Tabl. 22. Zasoby komunalne

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010
Budynki	923	928	895	889	859	839	791	779	751	753	734
Budynki wspólnot mieszkaniowych				284	327	323	316	304	294	294	282
Budynki komunalne				605	532	516	490	486	457	459	452
Lokale mieszkalne	9.307	9.480	9.296	9.285	9.491	9.445	8.513	8.655	8.978	9.109	8.842
Lokale wspólnot mieszkaniowych				1.133	2.609	2.815	2.688	2.689	2.794	2.872	2.723
Lokale komunalne				8.152	6.882	6.630	6.298	5.744	6.184	6.237	6.119
Pow. użytkowa mieszkań w m ² :	424.758	428.342	422.279	436.208	426.948	437.298	384.953	392.002	413.924	426.046	416.911,91
Powierzchnia mieszkań wspólnot mieszkaniowych				72.228	129.871	138.854	136.980	139.049	138.386	146.640	146.400,43
Powierzchnia mieszkań komunalnych				363.980	297.077	298.444	247.972	252.952	275.538	279.406	275.511,48
Kategoria I	121.142	128.627	131.845	112.834	79.716	73.283	80.487	79.716	82.661	90.678	92.432
Kategoria I a	68.588	68.588	68.588	58.236	29.719	23.809	26.707	29.719	24.440	23.933	22.754
Kategoria I b	43.763	41.222	41.044	36.398	25.326	27.495	23.573	25.326	27.389	26.594	25.903
Kategoria II	135.536	131.919	126.296	105.555	94.402	106.060	119.070	94.402	112.199	110.249	110.249
Kategoria III	55.729	57.986	54.506	50.957	17.829	23.305	27.224	17.829	28.849	27.952	27.952

* z uwagi na dokładne określenie poszczególnych kategorii w roku 2002 nastąpiły przesunięcia przynależnych powierzchni w stosunku do lat ubiegłych.

PRZEMYSŁ

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Informacje działu dotyczą działalności podmiotów gospodarczych zaliczonych do sekcji PKD Przemysł (sekcje: Górnictwo i wydobywanie; Przetwórstwo przemysłowe; Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją), w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
4. Produkcja sprzedana dotyczy całokształtu działalności podmiotu gospodarczego, tj. zarówno działalności przemysłowej jak i nieprzemysłowej. Produkcja sprzedana przemysłu obejmuje: wartość sprzedanych wyrobów gotowych (niezależnie od tego czy otrzymano za nie należne opłaty), półfabrykatów i części własnej produkcji; wartość robót i usług świadczonych odpłatnie zarówno przemysłowych jak i nieprzemysłowych; zryczałtowaną odpłatność agenta w przypadku zawarcia umowy na warunkach zlecenia; pełne przychody agenta w przypadku zawarcia umowy agencyjnej.
5. Dane o zatrudnieniu i wynagrodzeniu obejmują zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w pełnym oraz niepełnym wymiarze czasu pracy, po przeliczeniu na pełne etaty, w jednostkach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Tabl. 23. Przemysł: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia

Lata	Produkcja sprzedana tys. złotych (ceny bieżące)	Przeciętne za- trudnienie	Przeciętne wynagrodzenie miesięcz- ne brutto w złotych
1993	912.067,1		
1996	2.111.125,9	26.703	885
2000	2.934.283,7	23.889	1.835
2002	3.021.976,7	22.887	1.979
2004	5.201.887,4	26.640	2.206
2005	4.103.080,2	22.990	2.313
2006	4.150.156,6	21.634	2.489
2008	4.290.002,2	19.695	2.913
2009	4.176.313,5	16.447	3.035
2010	4.360.264,4	17.087	3.041

Tabl. 24. Przetwórstwo przemysłowe: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia

Lata	Produkcja sprzedana tys. złotych (ceny bieżące)	Przeciętne za- trudnienie	Przeciętne wynagrodzenie miesięcz- ne brutto w złotych
1993	873.637,8		
1996	1.856.503,2	24.323	853
2000	2.600.793,8	21.498	1.777
2002	2.584.592,3	20.379	1.882
2004	4.514.308,7	24.203	2.128
2005	3.953.942,0	21.865	2.281
2006	3.945.652,8	20.605	2.460
2008	4.063.695,8	18.833	2.885
2009	3.881.817,8	15.007	3.014
2010	4.045.565,9	15.418	3.026

Produkcja sprzedana

W związku ze zmianą sposobu agregacji danych nie ma możliwości porównania danych od roku 2003 z latami wcześniejszymi. Ponadto z uwagi na przekształcenia w sektorze energetycznym dane od roku 2005 również są nieporównywalne z poprzednimi.

W roku 2010 produkcja sprzedana przemysłu (w cenach bieżących) wzrosła w porównaniu do roku 2009 o 183.950,9, tj. o 4,4%. Dla produkcji sprzedanej sekcji przetwórstwo przemysłowe nastąpił wzrost wartości o 163.748,1 tys. złotych (4,2%).

Udział sekcji przetwórstwo przemysłowe w wartości produkcji sprzedanej przemysłu ulegał nieznacznym wahaniom – w 2010 roku udział ten wyniósł 92,8%. W ramach tej sekcji największą wartość produkcji sprzedanej odnotowuje się w podsekcji produkcja artykułów spożywczych i napojów (52,8%).

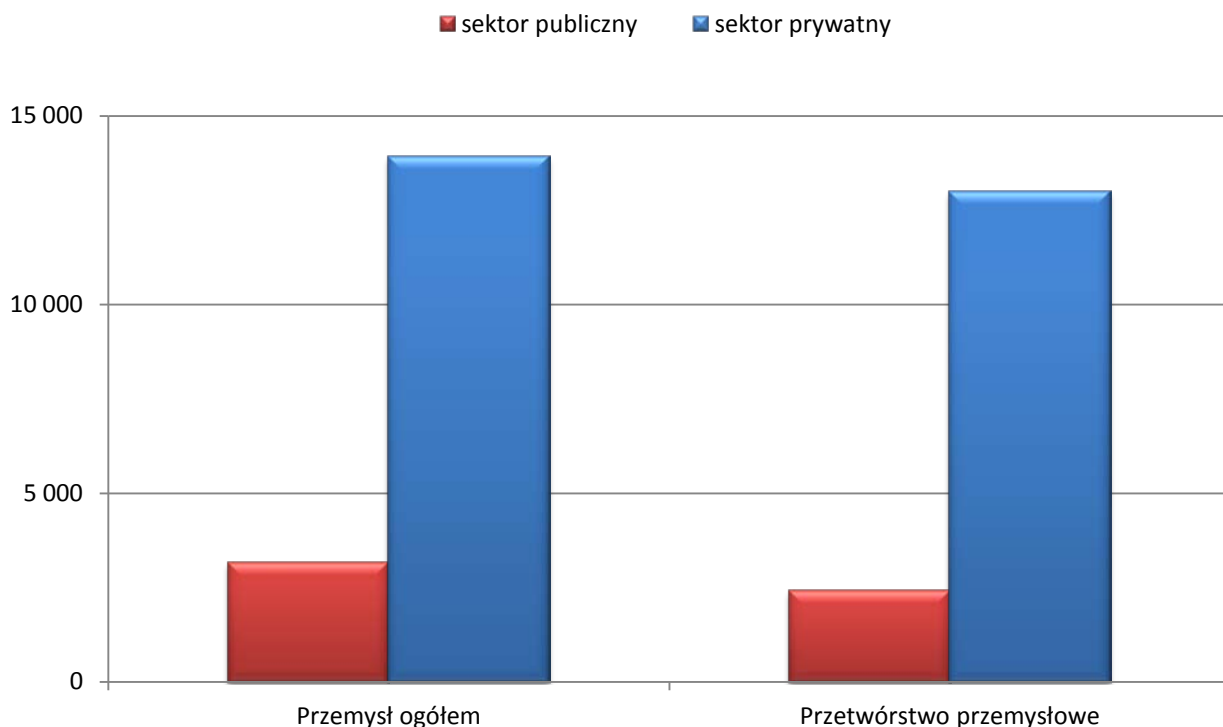
W latach 1993-2002 odnotowano spadek udziału sektora publicznego w wartości produkcji sekcji przetwórstwo przemysłowe z 66,5% do 3,4%. Zmiana sposobu agregacji danych sprawiła, że w 2003 roku udział sektora publicznego w wartości produkcji sprzedanej przemysłu ogółem wyniósł 40,7%, a w ostatnim roku 36,7%.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

Liczba osób zatrudnionych w przemyśle ulega wahaniom. W 2010 roku w stosunku do roku 2009 odnotowano wzrost zatrudnienia o 640 osoby (tj. o 3,9%). W sekcji przetwórstwo przemysłowe nastąpił wzrost zatrudnienia w porównaniu do 2009 r. o 411 osób (tj. 2,7%). Zatrudnieni w sekcji przetwórstwo przemysłowe stanowili w 2010 roku 90,2% ogółu zatrudnionych w przemyśle. Sektor publiczny zatrudniał 18,6% ogółu zatrudnionych w przemyśle.

W 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (bez wypłat z zysku) w przemyśle wyniosło 3.041 zł. W sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych wynagrodzenie w sektorze publicznym przekroczyło średnią krajową i wyniosło 4.689,8 zł.

Rys. 15. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle wg sekcji PKD i sektorów w 2010 roku

BUDOWNICTWO

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Informacje działu dotyczą działalności podmiotów gospodarczych zaliczonych do sekcji PKD Budownictwo, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
4. Do produkcji podstawowej zaliczono wykonywane na terenie kraju roboty budowlano-montażowe w zakresie inwestycji, remontów, konserwacji, budownictwa tymczasowego na placach budów. Wartość robót produkcji podstawowej obejmuje produkcję własną, tj. wykonaną siłami własnymi jednostki.
5. Dane o zatrudnieniu i wynagrodzeniu dotyczą pracowników pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełne etaty, w jednostkach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Dane nie obejmują uczniów.

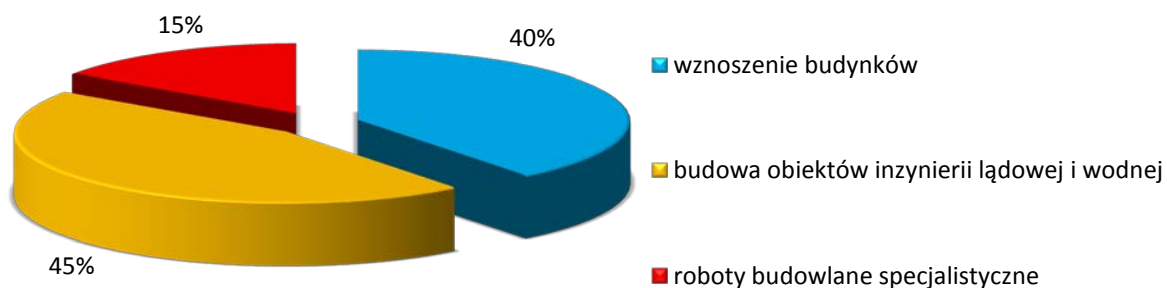
Tabl. 25. Produkcja budowlano-montażowa, zatrudnienie i wynagrodzenia w budownictwie

Lata	Produkcja budowlano-montażowa tys. złotych (ceny bieżące)	Przeciętne zatrudnienie	Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w złotych
1993	63.369,0	3.891	314
1996	130.903,3	2.674	743
2000	426.604,0	4.128	1.730
2001	389.628,1	4.183	1.752
2002	254.076,3	3.028	1.836
2004	236.093,2	2.593	1.796
2006	432.734,6	2.993	1.981
2008	619.767,0	3.652	2.902
2009	482.205,6	3.741	2.744
2010	549.848,2	3.852	2.667

Produkcja budowlano-montażowa

W 2010 roku produkcja budowlano-montażowa była zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 67.642,6 tys. złotych, tj. 14%. W strukturze produkcji dominowały roboty budowlane związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej 248.338,6 tys. zł. (nastąpił wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 31,3%). Wartość robót związanych ze wznoszeniem budynków wyniosła 216.958,9 tys. zł. (wzrost do 2009r. o 2,1%). Pozostałą wartość tj. 84.550,7 stanowiły roboty budowlane specjalistyczne (wzrost do roku ubiegłego o 4,8%).

Rys. 16. Produkcja budowlano-montażowa wg grup PKD
Stan w dniu 31 XII 2010r.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

Od roku 1993 dwukrotnie mieliśmy do czynienia z istotnymi spadkami zatrudnienia w przedsiębiorstwach budowlanych (w latach 1993-95 i 2002-2003). Od ostatniego zatrudnienie nieprzerwanie rośnie. W 2010 roku było o 3% wyższe niż w poprzednim, nie przekroczyło jednak wyniku z 1993 ani rekordowego 2001 roku.

Większość zatrudnionych pracowało przy wznoszeniu budynków mieszkalnych i niemieskalnych – 54,6%

Sektor prywatny zatrudnia 100% ogółu zatrudnionych w przedsiębiorstwach budowlanych. W 1993 roku odsetek ten kształtował się na poziomie 42,1%.

Wynagrodzenia w budownictwie ogółem i poszczególnych grupach były poniżej poziomu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. W ostatnim roku, po bardzo znaczącym wzroście w latach poprzednich, spadły o 2,8 %.

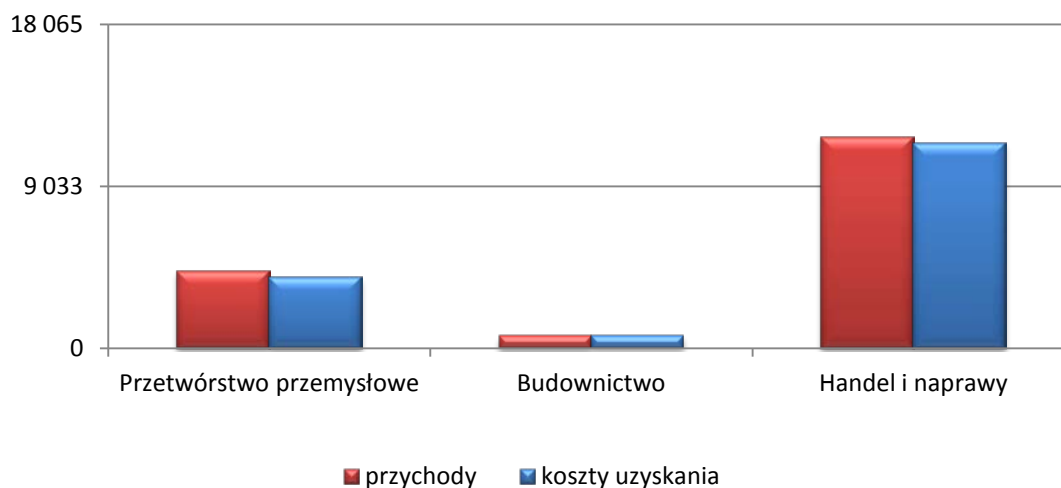
FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Dane obejmują podmioty, w których liczba pracujących przekracza 49 osób i które prowadzą księgi handlowe (z wyłączeniem banków, instytucji ubezpieczeniowych i szkół wyższych oraz osób fizycznych prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne).
4. Przychody z działalności gospodarczej obejmują otrzymane i należne kwoty: ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług), towarów i materiałów, składników majątkowych (środków trwałych, materiałów, wyposażenia, inwestycji itp.), z operacji finansowych, z dotacji przedmiotowych i innych zwiększeń przychodów.
5. Koszty uzyskania przychodów obejmują: koszt własny sprzedanych produktów (wyrobów i usług), wartość w cenach zakupu (nabycia) sprzedanych towarów i materiałów, pozostałe koszty operacyjne, koszty finansowe (odsetki, prowizje od pożyczek i kredytów itp.).
6. Wynik finansowy brutto (zysk lub strata) stanowi różnicę pomiędzy przychodami z działalności gospodarczej a kosztami uzyskania tych przychodów skorygowaną o saldo strat i zysków nadzwyczajnych.
7. Wynik finansowy netto (zysk lub strata) wynika z pomniejszenia zysku brutto o obowiązkowe odpisy (w szczególności podatek dochodowy) lub powiększenia straty brutto o obowiązkowe odpisy na rzecz budżetu państwa.

Przychody, koszty i wyniki finansowe

Od 1993 roku przychody z działalności gospodarczej przedsiębiorstw wyraźnie wzrosły, jednak dane w poszczególnych latach są nieporównywalne z uwagi na zmiany w sposobie agregacji danych. Największy udział w wartości przychodów przedsiębiorstw miały: handel i naprawy (64,9%) oraz przetwórstwo przemysłowe (23,7%).

Rys. 17. Przychody i koszty przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2010 roku (w mln zł)

Tabl. 26. Przychody, koszty i wyniki finansowe przedsiębiorstw wg sekcji PKD

Wyszczególnienie		1993	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010
		w tysiącach złotych								
Ogółem	przychody	1.634.286	6.250.260	7.741.111	8.324.214	13.341.622	13.657.965	16.812.801	16.428.934	18.128.343
	koszty	1.527.942	6.040.945	7.514.879	7.959.734	12.432.202	12.985.804	16.429.868	15.694.286	17.367.265
	wynik brutto	101.885	211.466	225.317	365.871	911.220	673.086	382.849	734.655	763.576
	wynik netto	32.318	114.483	130.807	257.405	690.071	522.354	278.591	562.770	572.014
Przetwórstwo przemysłowe	przychody	932.205	2.800.310	3.914.341	5.045.629	6.459.561	5.844.176	5.924.858	4.163.374	4.301.304
	koszty	859.430	2.701.793	3.752.047	4.728.564	5.860.260	5.469.499	5.824.393	3.752.953	3.928.862
	wynik brutto	72.775	98.517	162.294	317.065	599.301	375.604	100.392	410.486	372.233
	wynik netto	15.575	50.794	93.383	224.237	445.595	276.680	56.062	305.906	264.639
Budownictwo	przychody	76.008	369.843	443.994	321.969	185.889	438.647	699.360	616.103	687.172
	koszty	77.921	337.130	432.203	323.535	178.373	407.557	634.157	582.605	693.763
	wynik brutto	-1.913	32.713	11.791	-1.566	7.516	31.090	65.203	33.498	-6.591
	wynik netto	-5.121	21.389	5.219	-3.761	5.994	25.478	53.036	25.711	-8.727
Handel i naprawy	przychody	221.401	1.848.738	2.105.126	2.529.680	4.977.426	6.445.914	9.102.967	10.584.910	11.768.768
	koszty	220.019	1.816.759	2.086.312	2.492.850	4.740.175	6.212.878	8.957.892	10.361.543	11.450.479
	wynik brutto	1.382	31.979	18.814	36.830	237.251	233.040	145.067	223.316	320.987
	wynik netto	-1.237	20.304	12.625	28.158	192.118	196.729	114.822	186.544	263.441

Tabl. 27. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw

Wyszczególnienie	1993	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010
	w tysiącach złotych								
Majątek obrotowy ogółem	481.033	1.629.499	2.092.623	2.370.182	4.514.770	5.012.880	5.495.747	5.389.786	6.327.630
w tym:									
- należności i roszczenia	263.641	899.875	1.272.578	1.437.855	2.034.896	2.182.214	2.624.569	2.411.949	2.980.921
- zapasy	159.306	556.056	626.548	672.821	2.032.193	2.292.082	2.278.385	2.176.506	2.265.060
Zobowiązania ogółem	521.123	1.392.546	1.891.832	2.266.888	3.840.086	3.995.933	4.413.248	4.372.831	4.961.299
w tym:									
- kredyty i pożyczki	179.863	457.445	614.773	735.413	1.526.459	1.300.261	1.387.469	1.166.707	1.243.109

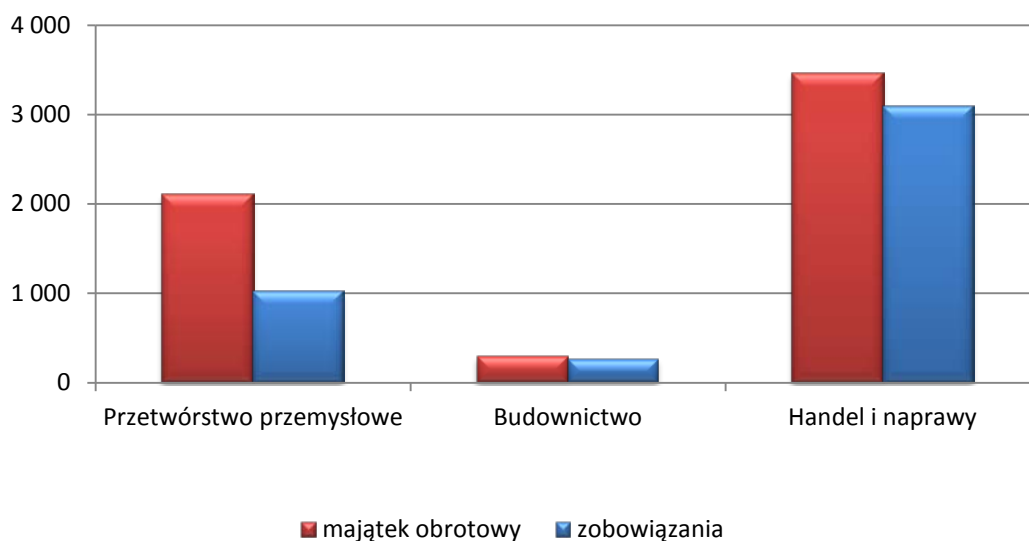
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach (relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności) w 2010 roku wyniósł 95,8%.

Najlepsze wyniki finansowe wypracowane zostały w sekcji przetwórstwo przemysłowe, która osiągnęła wskaźnik rentowności obrotu netto (relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności) na poziomie 6,2%.

Majątek obrotowy, kredyty i zobowiązania przedsiębiorstw

Majątek obrotowy przedsiębiorstw rośnie nieprzerwanie od 1993 roku. W porównaniu do ubiegłego roku wartość majątku obrotowego wzrosła o 937.844 zł, tj. o 17,4%. W strukturze majątku obrotowego w 2010 roku najczęściej stanowiły należności i roszczenia - ich udział wyniósł 47,1%.

Rys. 18. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2010 roku (w mln zł)

Największy udział w wartości majątku obrotowego przedsiębiorstw miała sekcja Handel i naprawy – 54,7%.

W 2010 roku wzrosły wartości zarówno zapasów i zobowiązań, jak również należności i saldo kredytów i pożyczek, które stanowiły 25,1% wartości zobowiązań.

Zobowiązania w sekcji handel i naprawy stanowiły w 2008 roku 62,5% ogółu zobowiązań.

EDUKACJA I WYCHOWANIE

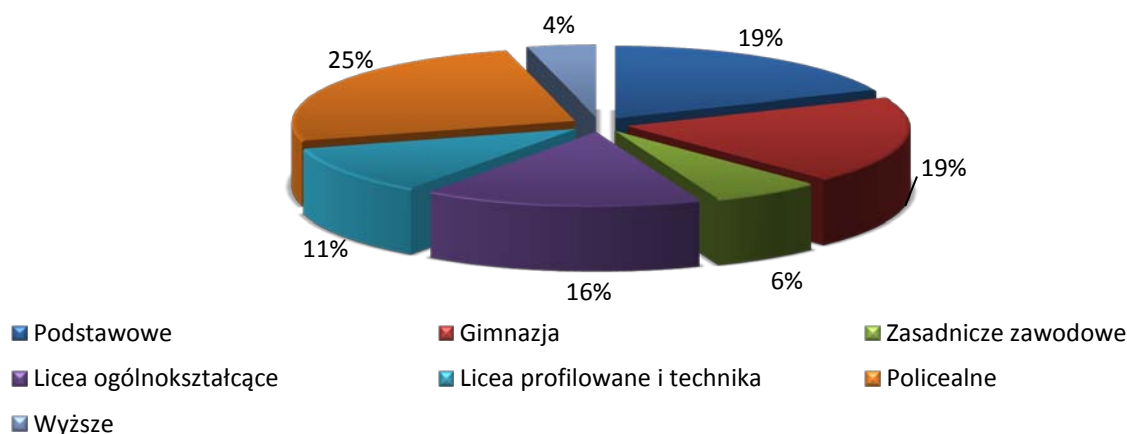
1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia. Z dniem 1 września 1999 roku rozpoczęto wprowadzanie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z 8 stycznia 1999 roku - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Nr 12, poz. 96). W roku szkolnym 1999/2000 w miejsce dotychczasowych ośmioletnich szkół podstawowych powstały sześćioletnie szkoły podstawowe i trzyletnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa.
3. Dane dotyczące szkół podstawowych, gimnazjów, szkół zawodowych oraz liceów ogólnokształcących - jeśli nie zaznaczono inaczej - wykazano łącznie ze szkołami specjalnymi.
4. W szkolnictwie zawodowym za szkołę uznaje się każdą szkołę zawodową określonego typu i rodzaju o odrębnej podbudowie programowej, bez względu na to czy szkoła posiada wspólną administrację, czy jest samodzielną oraz bez względu na czas trwania nauki i prowadzone specjalności szkolenia. W szkolnictwie zawodowym przyjęto podział szkół na:
  - zasadnicze szkoły zawodowe;
  - średnie / ponadgimnazjalne szkoły zawodowe, do których zaliczono: technika zawodowe i równorzędne szkoły zawodowe, licea zawodowe, średnie studia zawodowe oraz szkoły artystyczne II stopnia;
  - policealne szkoły zawodowe (m.in. nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie - w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata).
5. Pomieszczenia do nauczania nie obejmują pomieszczeń w szkołach specjalnych.
6. Dane o absolwentach szkół ogólnokształcących i zawodowych dotyczą poprzedniego roku szkolnego, szkół wyższych - roku kalendarzowego. Informacje o absolwentach szkół wykazano łącznie z eksternami. Dane o absolwentach szkół wyższych dotyczą liczby wydanych dyplomów ukończenia studiów wyższych zawodowych i magisterskich (jednolitych i uzupełniających).
7. Informacje dotyczące szkolnictwa ogólnokształcącego i zawodowego podano według stanu na początku roku szkolnego, a dotyczące szkolnictwa wyższego według stanu w dniu 31 XII.
8. Od roku szkolnego 2003/2004 nie są agregowane dane dotyczące nauczycieli. Wcześniejsze znajdują się w poprzednich edycjach „Raportu o stanie miasta”.

A. DANE ZBIORCZE

W stosunku do roku szkolnego 2009/10 liczba placówek szkolnych pozostaje niemal na takim samym poziomie. Największa różnica dotyczy liczby szkół policealnych (w stosunku do roku ubiegłego nastąpiło zmniejszenie o 7 liczby szkół na tym szczeblu kształcenia). W strukturze szkół jednak w dalszym ciągu dominują szkoły policealne.

W stosunku do roku szkolnego 1990/91 przyrost liczby uczniów i studentów odnotowano w szkolnictwie wyższym, policealnym i liceach ogólnokształcących. Największy przyrost - o 249,6% (tj. o 22.977 osób) odnotowano wśród studentów. Największy spadek - o 82,5% (6.172 uczniów) - nastąpił w szkolnictwie zasadniczym zawodowym.

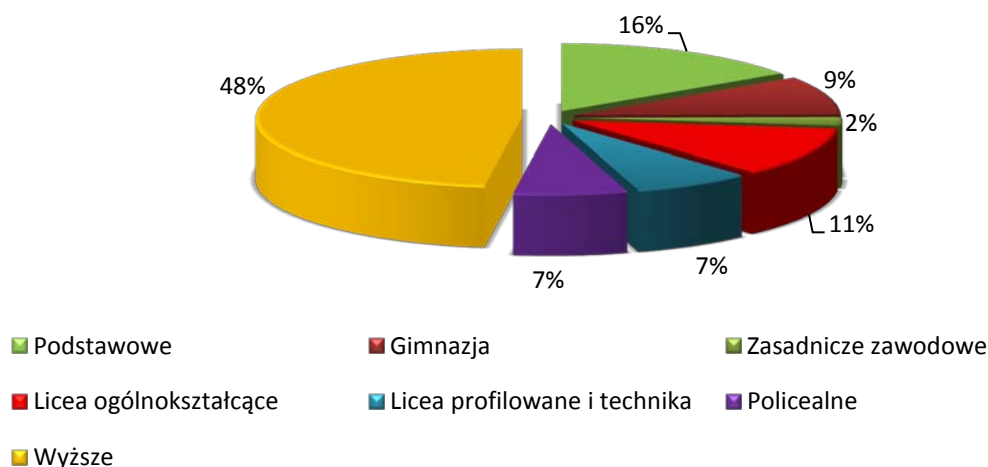
Rys. 19. Szkolnictwo według typów szkół
Rok szkolny 2010/2011

W roku szkolnym 2010/11, w porównaniu do roku poprzedniego, nie zanotowano znaczących różnic w strukturze uczniów i studentów. Na uwagę zasługuje jednak fakt zwiększenia liczby uczniów w szkołach policealnych o 231 (5%), przy jednoczesnym zmniejszeniu o 7 liczby szkół policealnych (13%).

Udział liczby studentów w ogólnej liczbie uczących się w Toruniu był najwyższy w roku szkolnym 2005/06 osiągając 47,7% (wobec 15,9% w 1990/91 roku). W obecnym roku szkolnym udział ten wynosi 47,8%. Wyraźnie zmieniały się ilości uczniów w szkołach średnich (obecnie ponadgimnazjalnych) – do roku 1998/99 więcej uczniów uczyło się w szkołach zawodowych, od roku 1999/2000 większy udział mają uczniowie liceów ogólnokształcących. Systematycznie spada również udział uczniów zasadniczych szkół zawodowych z 12,9% w 1990/91 roku do 2,0% w roku 2010/11.

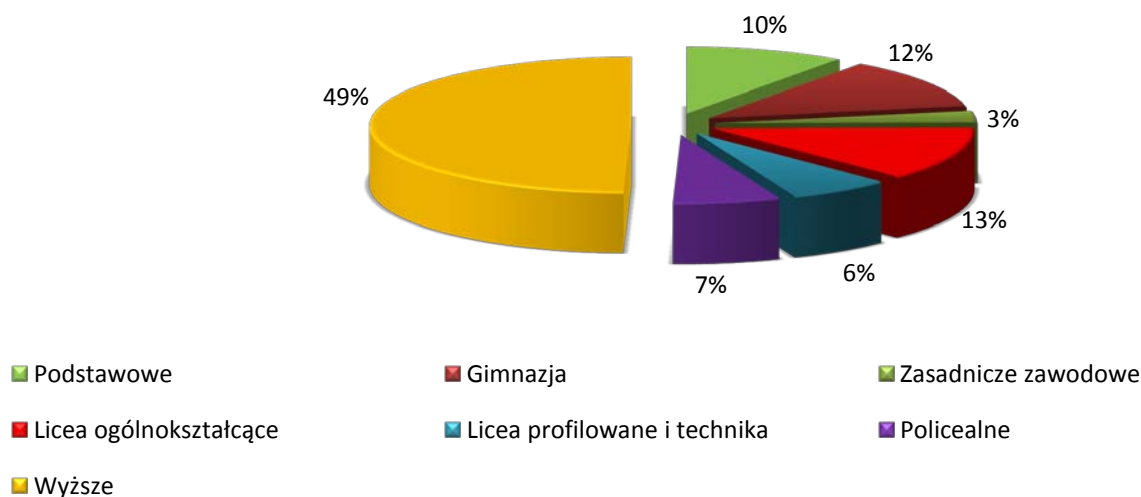
Rys. 20. Szkolnictwo według liczby uczniów i studentów
Rok szkolny 2010/2011

Od roku szkolnego 2002/03 znacząco wzrosła liczba absolwentów w wyniku pojawienia się pierwszego rocznika absolwentów gimnazjów. W roku 2010/11 w porównaniu do roku ubiegłego zanotowano istotny wzrost liczby absolwentów szkół zawodowych (27%). W porównaniu z rokiem 1990/91 największy przyrost absolwentów - ponad ośmiokrotny - zanotowały szkoły wyższe.

Szkoły wyższe zdecydowanie dominują także w strukturze absolwentów, wydając 49,5% wszystkich absolwentów. W strukturze tej odnotowano od początku lat dziewięćdziesiątych zasadnicze zmiany. Udział absolwentów szkół wyższych wzrósł z 12%. Spadł natomiast znacząco udział absolwentów szkół zasadniczych zawodowych z 23,4% do 2,7% w roku 2010/11.

Rys. 21. Szkolnictwo według liczby absolwentów
Rok szkolny 2010/2011

B. SZKOLNICTWO OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

Szkolnictwo podstawowe (bez szkół specjalnych)

W roku szkolnym 2010/2011 roku w Toruniu funkcjonowało 30 szkół podstawowych. Liczba uczniów uczęszczających do tych szkół wynosiła 10.325.

W szkołach podstawowych obserwuje się malejącą tendencję liczby uczniów w roku 2008 do szkół uczęszczało 10.639 uczniów, w roku 2010 – 10.325 uczniów). W roku szkolnym 2008/09 największa liczba uczniów pobierała naukę w klasach trzecich (17,5%) (w roku szkolnym 2010/2011 udział ten stanowił 16,9%). W roku szkolnym 2010/2011 największy udział uczniów stanowili czwartoklasiści (17,4%). W roku 2010/2011 szkołę podstawową ukończyło 1.7381.

Ze względu na zmianę metodologii klasyfikacji szkół artystycznych (w roku szkolnym 1990/91 szkoły artystyczne I stopnia zaliczono do szkolnictwa zawodowego) nie jest możliwe dokładne określenie skali zmian w szkolnictwie podstawowym w stosunku do roku szkolnego 1990/91.

Natomiast w stosunku do roku szkolnego 1991/92 odnotowano przyrost szkół podstawowych o 2 placówki (tj. o 7,4%). W porównaniu do roku szkolnego 2009/2010 spadła liczba pomieszczeń do nauczania o 57 (tj. o 7,7%). Liczba absolwentów szkół podstawowych ulega wahaniom. W stosunku do roku poprzedniego w roku szkolnym 2010/2011 liczba absolwentów spadła o 93 osoby (tj. o 5,0%). Również obserwuje się ujemne wskaźniki uczniów na: szkołę, oddział i pomieszczenie do nauczania.

Tabl. 28. Szkolnictwo ogólnokształcące, zawodowe i wyższe - szkoły, uczniowie i studenci, absolwenci

Wyszczególnienie		1990/91	1992/93	1998/99	1999/00	2001/02	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10	2010/2011
SZKOLY	Podstawowe	31	37	44	39	38	38	32	31	31	32	33
	Gimnazja	-	-	-	33	35	35	35	34	34	33	34
	Zasadnicze zawodowe	29	17	17	17	17	12	11	11	11	12	11
	Licea ogólnokształcące	8	13	15	18	19	26	33	30	28	28	28
	Licea profilowane i technika	36	34	41	42	45	50	38	26	20	19	19
	Policealne	16	14	31	34	38	41	62	53	54	52	45
	Wyższe	1	1	2	2	3	4	4	6	5	7	7
UCZNIOWIE I STUDENCI	Podstawowe	27.943	28.538	23.952	19.310	14.747	13.111	12.240	11.206	10.890	10.606	10.549
	Gimnazja	-	-	-	3.255	8.947	8.387	7.973	7.187	6.799	6.559	6.095
	Zasadnicze zawodowe	7.478	6.447	4.933	4.764	2.988	1.398	1.396	1.344	1.313	1.381	1.306
	Licea ogólnokształcące	3.654	4.690	8.239	9.108	7.712	8.558	8.310	8.320	8.099	8.018	5.758
	Licea profilowane i technika	7.800	7.584	8.347	8.097	7.090	7.330	6.070	5.214	5.076	4.867	4.340
	Policealne	1.970	1.805	2.961	2.862	3.335	4.303	4.703	4.632	5.171	4.390	306
	Wyższe	9.207	10.250	27.996	29.228	32.891	34.733	37.075	32.841	31.954	32.092	32.184
ABSOLWENCI	Podstawowe	3.020	3.301	3.663	3.648	2.665	2.668	2.323	2.143	1.976	1.881	1.768
	Gimnazja	-	-	-	-	-	2.833	2.724	2.349	2.271	2.126	2.149
	Zasadnicze zawodowe	2.084	2.059	1.373	1.372	1.358	1.235	518	386	389	388	492
	Licea ogólnokształcące	745	902	1.685	1.574	2.152	2.999	3.278	2.373	2.473	2.404	2.265
	Licea profilowane i technika	1.362	1.421	1.936	1.982	1.618	1.752	1.688	1.086	986	1.014	1.122
	Policealne	630	988	1.516	1.340	1.020	1.674	1.785	1.246	1.228	1.142	1.169
	Wyższe	1.067	1.431	4.105	5.294	6.128	7.087	8.026	7.914	7.807	8.790	8.792

Tabl. 29. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)

Wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10	2010/2011
Szkoły	26	27	36	35	35	35	35	29	28	28	29	30
Pomieszczenia do nauczania	612	658	835	762	629	582	578	546	615	728	737	680
Oddziały	992	1.010	1.005	797	656	616	571	503	466	458	450	453
Uczniowie	27.117	27.382	25.335	18.912	14.941	13.874	13.111	11.966	10.964	10.639	10.380	10.325
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego	2.875	3.069	3.363	3.460	6.041	2.605	2.628	2.275	2.101	1.941	1.831	1.738
Liczba uczniów na szkołę	1.043	1.014	704	540	427	396	375	413	392	380	358	344
Liczba uczniów na oddział	27	27	25	24	23	23	23	24	24	23	23	23

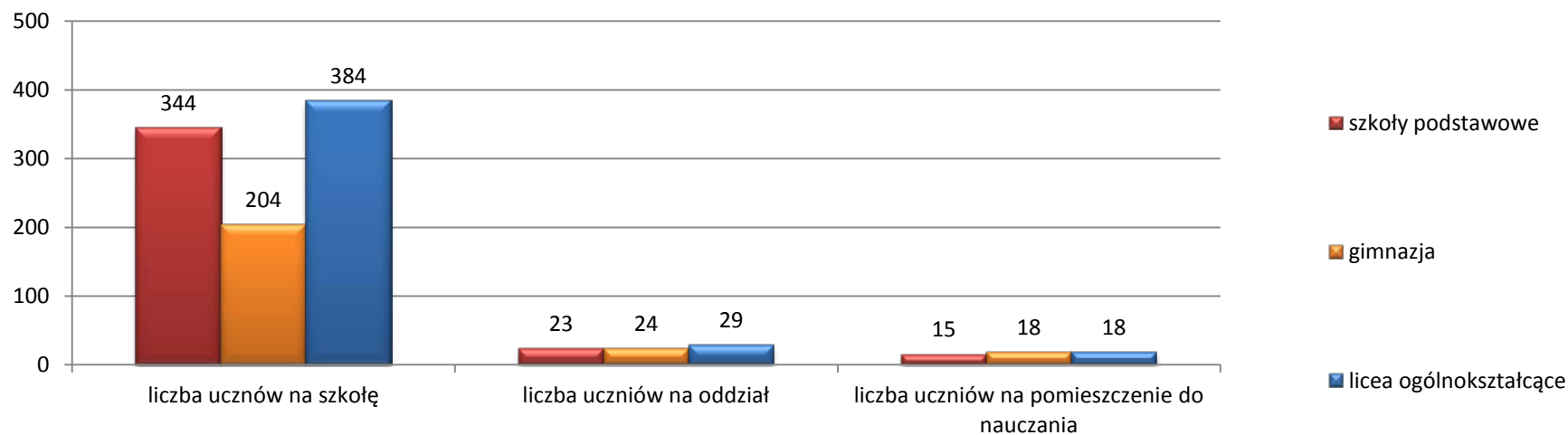
Tabl. 30. Gimnazja dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)

Wyszczególnienie	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10	2010/2011
Szkoły	29	30	32	32	30	27	29	28	29
Pomieszczenia do nauczania	205	220	300	323	362	380	337	334	334
Oddziały	124	224	350	341	306	280	271	261	251
Uczniowie	3.164	5.944	8.507	8.387	7.685	6.852	6.559	6.308	5.925
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego			2.893	2.790	2.643	2.225	2.187	2.042	2.085
Liczba uczniów na szkołę	109	198	266	262	256	254	226	225	204
Liczba uczniów na oddział	26	24	24	25	25	24	24	24	24

Tabl. 31. Licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych)

Wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10	2010/2011
Szkoły	7	12	13	15	15	16	17	16	16	16	15	15
Pomieszczenia do nauczania	115	134	204	270	304	359	342	282	352	322	322	325
Oddziały	113	139	205	269	289	242	249	235	217	210	204	198
Uczniowie	3.392	4.271	6.468	8.408	9.069	7.460	7.570	7.088	6.554	6.256	5.954	5.758
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego	676	831	1.219	1.464	1.593	2.060	2.343	2.442	2.159	2.163	2.084	1.916
Liczba uczniów na szkołę	485	356	498	561	605	466	445	443	410	391	397	384
Liczba uczniów na oddział	30	31	32	31	31	31	30	30	30	30	29	29

**Rys. 22. Uczniowie w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach ogólnokształcących
Rok szkolny 2010/11**

Tabl. 32. Szkoły zawodowe dla młodzieży

Wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Szkoły ogółem	65	58	59	60	61	65	56	43	31	23	23	23
Zasadnicze zawodowe	26	21	16	16	16	18	12	11	11	9	9	9
Średnie / ponadgimnazjalne	28	27	29	29	28	33	33	20	18	12	12	11
Policealne	11	10	14	15	17	14	11	12	2	2	2	2
Pomieszczenie do nauczania ogółem	400	414	377	415	422	344	315	383	258	292	285	284
Zasadnicze zawodowe	144	101	137	115	114	88	41	48	44	40	45	45
Średnie / ponadgimnazjalne	235	266	188	234	240	172	221	265	212	230	223	222
Policealne	21	47	52	66	68	84	53	70	2	22	17	17
Uczniowie ogółem	14.809	14.095	13.034	12.491	12.104	8.596	8.320	7.299	6.208	5.834	5.900	5.791
Zasadnicze zawodowe	7.381	6.580	5.082	4.715	4.553	2.064	1.398	1.396	1.344	1.109	1.159	1.145
Średnie / ponadgimnazjalne	6.374	6.260	6.533	6.286	6.208	5.037	5.519	4.809	4.791	4.442	4.453	4.340
Policealne	1.054	1.255	1.419	1.305	1.343	1.495	1.403	1.094	73	283	288	306
Absolwenci ogółem	3.409	3.506	3.439	3.362	3.104	3.202	2.824	2.211	1.399	1.368	1.385	1.636
Zasadnicze zawodowe	1.946	1.923	1.582	1.286	1.383	1.296	1.208	518	386	340	328	430
Średnie / ponadgimnazjalne	1.101	1.049	1.362	1.455	1.271	1.389	1.100	1.192	951	892	1.057	1.071
Policealne	362	534	495	621	450	517	516	501	62	136	133	135

Gimnazja

Rok szkolny 1999/2000 był pierwszym rokiem, w którym – zgodnie z wprowadzoną reformą oświaty – zaczęły funkcjonować gimnazja. Gimnazja liczyły wtedy 3.164 uczniów w klasach pierwszych.

W porównaniu do ubiegłego roku liczba szkół gimnazjalnych wzrosła o jedną. Maleje liczba oddziałów i uczniów. Liczba uczniów w roku 2010/11, w porównaniu z poprzednim spadła o 383 (tj. 6%) i wyniosła 5.925 osób. Liczba oddziałów zmalała w roku szkolnym 2010/11 w porównaniu do roku ubiegłego o 10 (3,8%).

Licea ogólnokształcące

W stosunku do roku szkolnego 1990/91 liczba liceów ogólnokształcących dla młodzieży wzrosła ponad dwukrotnie - z 7 do 15 placówek. W tym samym czasie wahała się liczba uczniów i oddziałów. Wartości te były największe w roku szkolnym 2000/01. Mimo spadku w kolejnych latach nadal są wyższe niż w początku lat 90-tych.

Znaczące wzrosty notuje się również w liczbie pomieszczeń do nauczania. W porównaniu z rokiem 1990/91 liczba ta zwiększyła się o 183% (w 1990/91 pomieszczeń było 115, w 2010/11 – 325. W ostatnim 2010/11 roku szkolnym, znacząco, bo aż o 75%, w porównaniu do roku szkolnego 1990/91, wzrosła liczba oddziałów (w 1990/91 liczba ta równała się 113, natomiast w 2010/11 – 198).

Wskaźnik liczby uczniów na szkołę wykazywał tendencję rosnącą do roku 2000/01, natomiast w kolejnych latach znacząco się zmniejszał i wyniósł w roku 2009/10 397 osób. W roku szkolnym 2010/11 liczba ta zmniejszyła się o 13 (3,3%).

Od 1998 roku pod patronatem UMK działa jedyne w Polsce Gimnazjum i Liceum Akademickie kształcące szczególnie uzdolnioną młodzież.

C. SZKOLNICTWO ZAWODOWE

Ze względu na zmianę metodologii klasyfikacji szkół artystycznych (jedynie w roku szkolnym 1990/91 szkoły artystyczne I stopnia zaliczono do szkolnictwa zawodowego) nie jest możliwe dokładne określenie skali zmian w szkołach zawodowych w stosunku do roku szkolnego 1990/91.

W roku 2010/11 w porównaniu z rokiem szkolnym 1990/91 odnotowano spadek liczby placówek o 42 (64,6%). Niemal trzykrotnie spadła liczba szkół zasadniczych oraz średnich/ponadgimnazjalnych, 5-krotnie policealnych. W stosunku do roku 2010/11 liczba szkół zawodowych i policealnych pozostała na niezmiennym poziomie.

Liczba pomieszczeń do nauczania ulega wahaniom, jednak należy zauważyć tendencję malejącą. W roku szkolnym 2010/11 liczba pomieszczeń spadła w porównaniu do roku szkolnego 2000/01, w którym była najwyższa (422) o 138 (t.j. 32,7%).

Odnosić należy również znaczący spadek uczniów, który najbardziej widoczny jest w szkołach zasadniczych zawodowych. W roku szkolnym 2010/11 uczniów zasadniczych szkół zawodowych było 1.145, co przy 7.381 w roku szkolnym 1990/91 daje ponad 6-krotny spadek młodzieży uczącej się w tego typu szkołach. W szkołach średnich/ponadgimnazjalnych również zauważa się spadki w liczbie uczniów. W porównaniu do roku 1990/91 liczba młodzieży pobierającej naukę w szkołach średnich w 2010/2011 spadła o 2.034 (t.j. 31,9%).

D. SZKOLNICTWO WYŻSZE

W Toruniu działają dwie wyższe uczelnie publiczne – Uniwersytet Mikołaja Kopernika i Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Toruńskiej oraz pięć niepublicznych – Wyższa Szkoła Bankowa, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej, Toruńska Szkoła Wyższa, Wyższa Szkoła Filologii Hebrajskiej oraz utworzona w 2009 roku Toruńska Szkoła Przedsiębiorczości.

W latach 1990-2008 wzrosła liczba studentów zarówno na studiach stacjonarnych (wcześniej określanych jako dzienne) jak i na studiach niestacjonarnych (wcześniej określanych jako studia dla pracujących – wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne), co spowodowało ponad czterokrotny przyrost liczby studentów ogółem (o 30.643 osób). Od kilku lat liczba studentów była stabilna, w ostatnim roku osiągnęła wartość maksymalną.

Studiujący na studiach stacjonarnych stanowili w roku akademickim 2010/11 60,07% ogółu studentów. W roku akademickim 1990/91 udział ten kształtował się na poziomie 72,9%. Studiujące w Toruniu kobiety stanowiły 66,4% ogółu studentów. W roku akademickim 2010/11 najliczniejszą grupę studentów pod względem kierunku studiów (wliczając filie i wydziały zamiejscowe toruńskich uczelni) stanowiła grupa nauki społeczne, gospodarka i prawo (20.968 osób co stanowiło 52,6% ogółu studentów). Dominującą podgrupą studentów zanotowano na kierunkach ekonomicznych i administracyjnych – 13.708, co stanowiło 34,4% ogółu studentów.

Przyrost liczby studentów skutkował wzrostem liczby absolwentów. W latach 1990-2010 nastąpił prawie dziesięciokrotny przyrost liczby absolwentów ogółem.

W latach 1998-2008 liczba absolwentów studiów niestacjonarnych stanowiła większość ogółu absolwentów. W roku akademickim 2010/211 przeważali absolwenci studiów stacjonarnych stanowiąc 56,4 %, ciągle jednak mniej niż w roku 1990, gdy udział ten wyniósł 74,3%.

W 2010 roku kobiety stanowiły 71,4% ogólnej liczby absolwentów. Największa liczba absolwentów pochodziła z grupy ekonomii i administracji - 3.928 osób, czyli 37,7% ogólnej liczby absolwentów (dane obejmują filie i wydziały zamiejscowe toruńskich uczelni).

Liczba nauczycieli akademickich zatrudnionych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w analizowanym okresie systematycznie rosła. W stosunku do 1990 roku przyrost liczby nauczycieli akademickich w 2010 roku wyniósł 436 osób, co wynosi 44,2% (dane nie obejmują pracowników zatrudnionych w Akademii Medycznej im. L. Rydygiera w Bydgoszczy).

E. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

W roku 2010 funkcjonowało w Toruniu 37 przedszkoli. W porównaniu do 2004 nastąpił wzrost o 4 tego typu placówki. Z ogólnej liczby 37 przedszkoli, 17 prowadzonych jest przez jednostki samorządu gminnego, których liczba od 2004 roku utrzymuje się na stałym poziomie (poza 2007 rokiem, w którym funkcjonowało 15 placówek).

Stabilna w ostatnich latach sytuacja - zarówno w zakresie liczby placówek jak i liczby uczęszczających dzieci - skutkowałą wskaźnikiem 126 dzieci przypadających na jedno przedszkole w roku szkolnym 2010/11.

Tabl. 33. Studenci i absolwenci szkół wyższych

Wyszczególnienie	1990/91	1992/93	1996/97	1998/99	2000/01	2002/03	2004/05	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/211
OGÓLEM												
Studenci	9.207	10.250	23.661	27.899	30.468	34.034	36.545	34.552	32.841	38.243	39.192	39.850
Absolwenci	1.067	1.431	2.856	4.166	6.236	7.333	7.602	8.209	7.914	9.111	10.376	10.419
STUDIA STACJONARNE												
Studenci	6.709	7.544	11.054	12.938	14.749	17.745	19.538	18.561	18.285	21.820	23.897	24.180
Absolwenci	793	955	1.662	2.058	2.566	2.947	3.080	3.609	3.689	4.352	6.289	5.882
STUDIA NIESTACJONARNE												
Studenci	2.498	2.706	12.607	14.961	15.719	16.289	17.007	15.991	14.556	16.423	15.295	15.670
Absolwenci	274	476	1.194	2.108	3.670	4.386	4.522	4.600	4.225	4.759	4.087	4.537

Tabl. 34. Nauczyciele akademicy pełnozatrudnieni UMK

Wyszczególnienie	1990/91	1992/93	1996/97	1998/99	2000/01	2002/03	2004/05*	2006/07*	2007/08*	2008/09*	2009/10*	2010/11*
Ogółem w tym:	987	1.042	1.128	1.187	1.253	1.329	1.879	1.980	2.028	2.058	2.014	2.000
- profesorowie	159	209	237	270	288	319	444	469	476	486	475	482
- docenci, adiunkci dr hab.	73	51	95	77	80	94	109	111	114	129	132	131
- pozostali	755	782	796	840	885	916	1.326	1.400	1.438	1.443	1.407	1.387

* w tym Collegium Medicum w Bydgoszczy (2010/2011 - 100 profesorów, 16 docentów i adiunktów dr hab., 461 pozostałych)

OCHRONA ZDROWIA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu i Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

3. Do zakładów cywilnej służby zdrowia zaliczono placówki nadzorowane przez Ministerstwo Zdrowia i Polityki Społecznej, samorząd terytorialny oraz inne placówki. Na mocy ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku (Dz. U. Nr 91, poz. 408 z póź. zm.) mogą być tworzone publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej.

Publiczny zakład opieki zdrowotnej - utworzony przez: ministra lub centralny organ administracji rządowej, wojewodę lub jednostkę samorządu terytorialnego.

Niepubliczny zakład opieki zdrowotnej - utworzony przez: kościół lub związek wyznaniowy, pracodawcę, fundację, związek zawodowy, samorząd zawodowy, stowarzyszenie, inną krajową lub zagraniczną osobę prawną lub fizyczną, a także spółkę nie mającą osobowości prawnej.

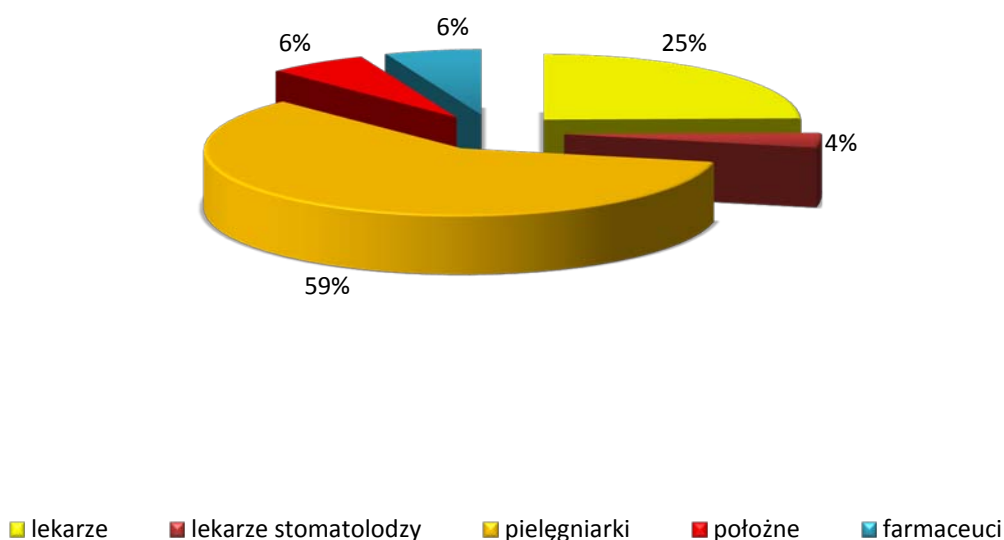
4. Dane dotyczące personelu służby zdrowia obejmują personel zatrudniony podstawowo (etatowo) w zakładach służby zdrowia udzielających świadczeń ludności. Dane o pracownikach medycznych nie obejmują osób, dla których głównym miejscem pracy są gabinety prywatne. Nieuwzględniony został personel medyczny zatrudniony m.in. w stacjach sanitarno-epidemiologicznych, w średnich szkołach medycznych, na stanowiskach administracyjnych, w Wydziałach Zdrowia i Polityki Społecznej.

Personel służby zdrowia

W latach 1990-2010 występowały wahania wielkości zatrudnienia we wszystkich grupach personelu służby zdrowia. W ostatnim analizowanym okresie ubyło lekarzy stomatologów (w stosunku do 1990 roku ubyło 37 dentystów, tj. 30%).

W stosunku do 1990 roku liczba lekarzy wzrosła o 63 (tj. o 11,7%), liczba pielęgniarek o 264 (tj. o 22,3%), a liczba położnych o 10 (tj. o 7%). Jednak w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego ubyło 28 lekarzy, 4 pielęgniarki, 33 położne.

Rys. 23. Personel służby zdrowia
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

Tabl. 35. Personel służby zdrowia

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Lekarze	538	572	557	578	632	622	642	655	586	598	608	629	601
Lekarze stomatolodzy	125	109	108	97	121	99	94	99	100	97	101	97	88
Pielęgniarki	1.182	1.176	1.205	1.237	1.297	1.313	1.393	1.419	1.366	1.392	1.399	1.450	1.446
Położne	143	158	141	141	150	147	150	148	146	168	161	186	153
na 10.000 ludności													
Lekarze	26,6	28,3	27,3	28,2	30,7	30,4	30,5	31,4	28,3	28,9	29,5	30,6	29,3
Lekarze stomatolodzy	6,2	5,4	5,3	4,7	5,9	4,8	4,5	4,8	4,8	4,7	4,9	4,7	4,3
Pielęgniarki	58,5	58,3	59,1	60,3	62,9	64,3	66,1	68,1	65,9	67,4	67,9	70,5	70,4
Położne	7,1	7,8	6,9	6,9	7,3	7,2	7,1	7,1	7,0	8,1	7,8	9,0	7,5

Tabl. 36. Apteki

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	1990	1994	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Apteki	23	34	44	53	60	59	62	62	63	58	60
- w tym prywatne	-	-	-	50	57	-	61	61	62	58	60
Liczba ludności w tys. na 1 aptekę	8,8	6,0	4,7	3,9	3,5	3,5	3,3	3,3	3,3	3,5	3,4

W analizowanym okresie liczba personelu służby zdrowia przypadająca na 10.000 mieszkańców również ulegała wahaniom. W stosunku do 2009 roku wskaźnik liczby lekarzy zmalał o 1,3 osoby na 10.000 ludności i w 2010 roku wyniósł 29,3. W stosunku do 1990 roku spadła liczba lekarzy dentyków na 10 tys. i wyniosła w 2010 roku 4,3 (nastąpił spadek o 1,9 osoby na 10 tys. ludności). Analogiczny wskaźnik dla pielęgniarek wynosi 70,4 i w stosunku do 1990 roku nastąpił znaczny wzrost, bo aż o 11,9 osoby na 10 tys. ludności. W stosunku do analogicznego okresu 2009 roku nastąpił spadek liczby położnych na 10 tys. ludności (o 1,5 osoby). Wszystkie wskaźniki dla Torunia w całym analizowanym okresie były korzystniejsze od wskaźników krajowych.

Stacjonarna opieka zdrowotna

W Toruniu funkcjonuje 6 szpitali: Szpital Miejski im. Mikołaja Kopernika z Przychodnią Specjalistyczną, Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Rydygiera, Wojewódzki Szpital Dziecięcy, Wojewódzki Szpital Obserwacyjno-Zakaźny, MATOPAT Szpital Specjalistyczny Niepubliczny. W ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w Toruniu działa również Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Psychiatrycznego.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Lecznictwo ambulatoryjne w Toruniu realizowane było w 2009 roku w 112 zakładach: w 71 przychodniach i w ramach 41 praktyk lekarskich, działających na podstawie umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia. Liczba porad udzielonych ogółem w 2010 roku wyniosła 1.906,8 tys. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w Toruniu udzielono ponad 9,3 porad lekarskich.

Apteki

Od 1990 roku liczba aptek wzrosła o 37 placówek (tj. o 160,9%). W 2010 roku apteki prywatne stanowiły 100% ogólnej liczby aptek. W wyniku wzrostu liczby aptek spadła liczba ludności przypadającej na aptekę. W 2010 roku wyniosła 3,4 tys. i spadła w porównaniu z rokiem 1990 o 5,4 tys.

Żłobki

Funkcję opiekuńczo-wychowawczą dla najmłodszych dzieci sprawują w Toruniu żłobki miejskie. Ich liczba, w porównaniu z rokiem 1990, spadła o 8 placówek (tj. o 66,7%) w 1999 roku. W roku 2000 liczba żłobków zmniejszyła się do trzech i nie zmieniła się do roku 2010. Skutkiem spadku liczby placówek było zmniejszenie liczby miejsc rzeczywistych w żłobkach w stosunku do 1990 roku o 440 (tj. o 64,7%). Liczba dzieci przebywających w żłobkach ulega wahaniom. W 2009 roku w żłobkach przebywało 430 dzieci.

Tabl. 37. Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Wyszczególnienie	1994	1998	Wyszczególnienie	2002	2004	2006	2008	2009	2010
ZAKŁADY (przychodnie) stan w dniu 31.XII.2010 r.									
- rejonowe	15	15	- ogólne	39	47	56	47	74	71
- specjalistyczne	11	14	- medycyny pracy	8	13	11	18	x	x
- inne	6	5	- praktyki lekarskie*	43	35	43	34	38	41
PORADY UDZIELONE W PRZYCHODNIACH (w tysiącach)									
- rejonowe	624	702	- ogólne	1.365	1.677	2.306	1.736	1.726	1.906,8
- specjalistyczne	358	523	- medycyny pracy	77	87	-	114	x	x
- inne	77	65	- praktyki lekarskie	160	147	-	89	185	135,5

*) działające na podstawie umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia

Tabl. 38. Żłobki

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	1990	1993	1996	1999	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Żłobki	12	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3
Miejsca rzeczywiste	680	280	280	285	235	220	220	220	220	220	240
Dzieci przebywające	-	492	525	518	423	425	444	415	400	430	439

Statystyczna ocena stanu zdrowia mieszkańców

Do oceny wykorzystano negatywne mierniki zdrowia - umieralność, chorobowość i zachorowalność. Prezentowane w materiale dane pochodzą z opracowań Kujawsko-Pomorskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Bydgoszczy.

Zestawienia danych dokonano w oparciu o dane publicznych i niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej udzielających świadczeń zdrowotnych oraz w oparciu o dane indywidualnych, indywidualnych specjalistycznych i grupowych praktyk lekarskich, pielęgniarek i położnych udzielających świadczeń zdrowotnych w ramach środków publicznych.

Tabl. 39. Zgony wg głównych przyczyn (wybranych grup chorób) i współczynnik zgonów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w Toruniu

Rok	Zgony ogółem		Choroby ukł. krążenia		Nowotwory		Choroby ukł. oddechowego		Choroby ukł. trawiennego	
	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.
1999	1.746	87,2	718	35,9	489	24,4	139	6,9	69	3,5
2000	1.703	84,9	675	33,6	490	24,4	118	5,9	72	3,6
2002	1.663	80,6	677	32,8	494	23,9	83	4,0	70	3,4
2004	1.661	81,2	678	33,1	513	25,1	89	4,4	57	2,8
2005	1.786	87,6	705	34,6	528	25,9	100	4,9	93	4,6
2006	1.721	85,2	669	33,1	526	26,1	95	4,7	87	4,3
2007	1.879	93,3	688	34,2	566	28,1	143	7,1	90	4,5
2008	1.747	86,8	691	34,3	519	25,8	90	4,5	93	4,6
2009	1.852	92,1	755	37,6	572	28,5	140	7,0	76	3,8

Podstawowymi przyczynami zgonów w Toruniu, tak jak w woj. kujawsko-pomorskim i Polsce, są choroby układu krążenia, stanowiące w naszym mieście 40,8% oraz nowotwory stanowiące ok. 28,5% ogółu przyczyn. W chorobach układu krążenia najczęściej jest zgonów z powodu miażdżycy, choroby niedokrwiennej serca, zawału serca oraz chorób naczyń mózgowych. Wśród nowotworów dominują umiejscowione w obrębie narządów oddechowych (oskrzela i płuca), narządów trawiennych oraz piersi i narządów płciowych kobiet.

W 2010 roku pod opieką lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej było 65.047 osób w wieku 19 lat i więcej, u których stwierdzono schorzenia. Oznacza to, że na 10 tys. ludności w tej grupie wiekowej przypadało 3.429 osób z różnymi schorzeniami (w 2009 r. 3.655,7)

Podobnie jak w latach poprzednich najczęstszymi problemami zdrowotnymi były choroby układu krążenia. Znaczącą grupę pacjentów stanowią osoby leczone z powodu chorób układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej, cukrzycy, przewlekłych chorób układu trawiennego, przewlekłego nieżyty oskrzeli.

**Tabl. 40. Dane o stanie zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej
(u których stwierdzono schorzenie będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w Toruniu)**

Rozpoznanie	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010
Nowotwory	780	1.020	1.286	1.334	1.976	2.133	2.437
Gruźlica	75	87	103	79	92	59	59
Choroby tarczycy	1.822	2.334	2.809	2.552	3.143	3.944	3.837
Cukrzyca	3.274	4.176	5.339	6.300	7.123	7.348	7.618
Niedokrwistość	1.140	1.040	1.443	1.110	1.386	1.284	1.466
Choroby obwodowego układu nerwowego	3.886	4.116	5.002	4.618	5.359	6.740	6.677
Choroby układu krążenia w tym:	19.961	25.517	28.553	29.002	37.599	38.314	39.267
- przewlekła choroba reumatyczna	1.610	1.460	1.589	1.446	1.529	1.213	1.361
- choroba nadciśnieniowa	9.576	13.664	16.253	19.081	23.356	25.360	26.600
- choroby naczyń mózgowych	1.835	1.606	1.536	1.892	1.473	1.444	1.115
- niedokrwienność serca	6.242	7.927	9.468	10.502	12.006	8.236	8.992
Przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	2.683	4.363	4.497	4.436	6.116	6.479	5.609
Przewlekłe choroby układu trawiennego	3.843	4.808	5.041	5.322	6.204	7.635	8.612
Choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej	7.268	8.252	9.029	9.284	11.345	13.268	13.492
Pacjenci z innymi schorzeniami wymagający opieki czynnej	2.153	2.287	3.457	2.963	3.095	3.127	2.993
Ogółem	41.378	49.750	58.223	56.232	62.180	68.303	65.047

Tabl. 41. Hospitalizacje mieszkańców Torunia w szpitalach ogólnych województwa kujawsko-pomorskiego wg najczęstszych przyczyn

Przyczyna hospitalizacji	2001	2003	2005	2008	2009	2010
Choroby układu krążenia	4.241	4.882	4.560	5.154	6.103	6.349
Nowotwory	2.344	3.287	3.971	4.584	4.403	4.595
Choroby układu trawiennego	3.062	3.061	2.902	3.475	3.799	3.648
Choroby układu moczowo-płciowego	1.634	3.169	3.197	3.494	3.833	3.406
Choroby układu oddechowego	2.679	3.030	2.805	2.799	3.805	3.961
Urazy i zatrucia	2.033	2.644	2.573	3.007	6.807	8.045
Powikłania ciąży, porodu i połogu				2.441	3.847	3.810
Choroby zakaźne i pasożytnicze	1.711	1.544	1.916	2.339	2.522	2.394
Choroby układu kostno-stawowego				1.902	2.516	2.832
Ogółem	27.486	33.191	30.665	36.788	47.570	49545

W roku 2010 w szpitalach ogólnych województwa kujawsko-pomorskiego hospitalizowano 49.545 mieszkańców Torunia, tj. 2.468,3 osób na 10 tys. mieszkańców miasta. Analogiczny współczynnik hospitalizacji mieszkańców woj. kujawsko-pomorskiego był niższy i wyniósł 1.796,4 osób na 10 tys. mieszkańców.

Tabl. 42. Zapadalność mieszkańców Torunia na choroby zakaźne i zatrucia

Jednostka chorobowa	2003	2005	2008	2009	2010
Salmonellozy-zatrucia pokarmowe	135	166	100	85	182
Ospa wietrzna	749	1.172	637	918	2069
Różyczka	27	63	53	20	26
Wirusowe zapalenie wątroby					
typu A	3	-	-	-	-
typu B	10	17	26	8	4
typu C	20	32	18	17	5
typu B+C	1	1	-	-	-
Szczepienia p/wścieklicznie osób pokąsanych	59	48	54	46	66
Świnka	x	110	27	18	24

W 2010 roku w Toruniu zanotowano znacząco wyższy niż w województwie wskaźnik na 10 tys. ludności zachorowań na salmonellozy i zatrucia pokarmowe (wskaźnik wojewódzki – 3,0, wskaźnik toruński – 8,9), ospę wietrzną (wskaźnik wojewódzki – 62, wskaźnik toruński – 100,6) oraz osób zaszczepionych z powodu narażenia na wścieklicznę (wskaźnik wojewódzki – 1,9, wskaźnik toruński – 3,2).

POMOC SPOŁECZNA

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje w Toruniu Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, który jest jednostką organizacyjną Gminy Miasta Toruń, powołaną do realizacji zadań określonych przez ustawę o pomocy społecznej i inne ustawy.

W dniu 6 kwietnia 2006 roku została przyjęta „Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Torunia na lata 2006-2013”. Strategia jest jednym z kluczowych dokumentów, na podstawie których realizowana jest polityka społeczna w gminie. Zawiera ona cele strategiczne i operacyjne oraz wskaźniki służące do monitorowania działań podejmowanych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia niekorzystnych dla nich sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Zadania realizowane są poprzez wykwalifikowaną kadrę pracowników socjalnych.

Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, poza trudną sytuacją materialną, dotknięte są różnymi dysfunkcjami jak: bezrobocie, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych i niepełnych, sieroctwo, potrzeba ochrony macierzyństwa, samotności osób starszych, różnego rodzaju dysfunkcje i trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

W roku 2010 pomocą w formie zadań własnych i zadań zleconych objęto 6.281 osób, którym przyznano świadczenie w formie decyzji na ogólną liczbę osób w tych rodzinach – 13.542. W porównaniu do ubiegłego roku nastąpił wzrost o 1.186 rodzin (prawie 19%) korzystających ze świadczeń MOPR.

Najwięcej rodzin otrzymujących pomoc to rodziny, których głównym powodem trudnej sytuacji życiowej było bezrobocie. Ten czynnik występował w 2.894 przypadkach rodzin (w 2009 – 2.658) i dotyczył 7.453 osób. Równie istotną przyczyną trudnej sytuacji życiowej była niepełnosprawność, która wystąpiła w 1.896 rodzinach (3.755 osób). Działania skierowane bezpośrednio do dzieci to: dożywianie w formie obiadu, z czego skorzystało 2.120 dzieci w szkołach, oraz wypoczynek letni dla dzieci z rodzin zagrożonych patologią społeczną, a w szczególności problemem alkoholowym. Z takiego wypoczynku w roku 2010 skorzystało 455 dzieci, których udział był finansowany ze środków Gminy Miasta Toruń.

W 2010 roku z pomocy finansowej Ośrodka skorzystało 330 bezdomnych. Ogólną liczbę bezdomnych na terenie Torunia ocenia się na około 380 osób. Problem ten dotyczy głównie mężczyzn nadużywających alkoholu. Liczba bezdomnych zmienna w zależności od pory roku oraz sytuacji na rynku pracy.

Dział Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Specjalistycznego pracuje ze środowiskami szczególnie trudnymi, niewydolnymi wychowawczo, najczęściej dotkniętymi zjawiskami przemocy związanymi z problemem alkoholizmu w rodzinie. Liczba korzystających z poradnictwa specjalistycznego Działu w 2010 roku wyniosła 1.165 środowisk. W tym systematyczną długoterminową opieką otoczono 375 rodzin. W 2010 roku pracownicy Działu Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Specjalistycznego podjęli 1.858 działań w związku ze zgłaszanymi sytuacjami kryzysowymi.

Dział Pomocy Rodzinie i Dziecku zajmuje się organizowaniem opieki dzieciom pozbawianym jej całkowicie lub częściowo poprzez umieszczenie ich w rodzinach zastępczych lub innych zastępczych formach opieki i wychowania rodzinnego oraz pomocą w integracji ze środowiskiem osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, resocjalizacyjne, zakłady dla nieletnich i rodziny zastępcze.

W 2010 roku istniało 301 rodzin zastępczych, w których umieszczono 433 dzieci, w tym 66 dzieci niepełnosprawnych. Ustanowionych zostało 32 nowe rodziny zastępcze dla 36 dzieci. W 2010 roku usamodzielnionych zostało 18 osób opuszczających rodziny zastępcze. Osoby usamodzielnione otrzymują pomoc na kontynuowanie nauki, przez czas jej trwania, nie dłużej jednak niż do 25 roku życia. Pomoc pieniężną z tytułu kontynuowania nauki pobierało 83 usamodzielnionych wychowanków rodzin zastępczych.

Na terenie miasta Torunia funkcjonuje 16 zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem rodzin zastępczych. Wśród tych rodzin są: trzy rodziny wielodzietne, sześć rodzin specjalistycznych i siedem rodzin o charakterze pogotowia rodzinnego. Zadaniem zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem rodzin zastępczych jest organizowanie opieki nad dzieckiem w warunkach zbliżonych do rodziny naturalnej i ochrona dzieci przed umieszczeniem ich w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Dział Rehabilitacji Społecznej Osób Niepełnosprawnych zajmuje się realizacją zadań dotyczących rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, która finansowana jest z Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych. W ramach rehabilitacji społecznej MOPR udzielił wsparcia dla 612 osób niepełnosprawnych. Pomoc była udzielana w następujących formach: dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej; dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych; dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów; dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

KULTURA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz informacji Wydziału Kultury Urzędu Miasta.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą miasta Torunia.
3. Stan księgozbioru w bibliotekach wykazany jest w woluminach (tomach). Do księgozbioru zaliczono druki zwarte (książki i broszury) oraz gazety i czasopisma.
4. Muzea - dane dotyczą muzeów podległych samorządowi wojewódzkiemu i gminnemu oraz Uniwersytetowi Mikołaja Kopernika.

Teatry

W Toruniu istnieją dwie samorządowe instytucje teatralne tj. Teatr im. W. Horzycy podległy samorządowi województwa kujawsko-pomorskiego oraz gminny Teatr „Baj Pomorski”. Ofertę kulturalną wzbogacają instytucje prywatne: Teatr „Zaczarowany Świat”, Teatr VASKA, Teatr Impresaryjny AFISZ oraz Teatr Wiczy – działający w ramach Stowarzyszenia Teatr Wiczy.

W 2010 roku Teatr „Baj Pomorski” w Toruniu przygotował 4 premiery teatralne, wystawiono 311 widowisk dla 50.338 widzów. W repertuarze Teatru były też przedstawienia z poprzednich sezonów. Wystawiono spektakle dla dzieci i dla dorosłych. Ponadto Teatr występował gościnnie w wielu miastach Polski, a także brał udział w festiwalach teatralnych m.in. w Międzynarodowym Festiwalu „Katowice – Dzieciom”, Warszawskim Pałacu Teatralnym oraz Międzynarodowym Festiwalu dla Dzieci w Šibenik w Chorwacji.

Teatr zorganizował dwa festiwale teatralne: Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek SPOTKANIA oraz V Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora.

W roku 2010 Teatr „Baj Pomorski” obchodził jubileusz 65-lecia działalności. W ramach obchodów jubileuszowych zorganizowanych w dniach 15-16 października wydano książkę autorstwa Władysława Owczarzaka pt. „Zwykły człowiek. Rzecz o Stanisławie Stapfie”. Oraz zorganizowano „Dzień Otwarty Teatru”.

W minionym roku Teatr zainicjował projekt pn. „Latający festiwal – dziecko i rodzina we współczesnej Europie”. Projekt finansowany jest w dużej części ze środków Programu „Kultura 2007-2013”.

Instytucje muzyczne

W Toruniu działa Toruńska Orkiestra Symfoniczna będąca samorządową instytucją kultury oraz Zespół Kameralny „Multicamerata” – podmiot prywatny. W roku 2010 Orkiestra wykonała 138 koncertów dla 26.340 słuchaczy. Wśród zorganizowanych koncertów należy wyróżnić koncerty pianistów Kevina Kennera i Piotra Palecznego inaugurujące obchody Roku Chopinowskiego w Toruniu, Koncert we Fromborku z okazji powtórnego pochówku Mikołaja Kopernika oraz koncert muzyki polskiej w Logronio w Hiszpanii i w Brukseli. Podczas Europejskiego Tygodnia Miast i Regionów. Szczególnym wydarzeniem był także udział Toruńskiej Orkiestry symfonicznej w plenerowym koncercie Jose Carrerasa na stadionie „Motoarena”. Zrealizowanych zostało 428 audycji muzycznych dla 60.017 słuchaczy.

Instytucje kultury

W Toruniu działają stowarzyszenia kulturalne, związki twórcze, kluby, domy, ogródki i fundacje kultury. Miasto jest organizatorem w stosunku do dwóch placówek edukacyjnych tj. Młodzieżowego Domu Kultury, Ogniska Pracy Pozaszkolnej „Dom Harcerza” oraz instytucji kultury: Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej, Centrum Kultury „Dwór Artusa”, „Domu Muz”, Centrum Kultury „Zamek Krzyżacki” oraz instytucji „Toruń 2016” obecnie TAK – Toruńskiej Agendy Kulturalnej. Działalność galeryjną prowadziły w 2010 roku Galeria Sztuki Wozownia, Galeria i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka oraz Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” (współprowadzone przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, samorząd województwa kujawsko-pomorskiego oraz samorząd miasta Toruń). Wystawy prezentowane były także w innych instytucjach kultury jak np. Dom Muz, centrum Kultury „Dwór Artusa” czy Muzeum Okręgowym w Toruniu.

Centrum Kultury „Dwór Artusa” inicjuje i wspiera działalność kulturalną sprzyjającą kreowaniu postaw twórczych oraz powstawaniu różnorodnych form i przejawów aktywności twórczej, w celu

zaspokajania potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa. W 2010 roku zorganizowano tam 88 imprez własnych z udziałem około 23.760 widzów, w tym m.in. 44 koncerty, w których brało udział 9.600 odbiorców, 27 spotkań dla 2.160 widzów oraz 17 wystaw. W 2010 roku Dwór Artusa był organizatorem koncertów z cyklu Jazz w Artusie, Muzyczna Scena Młodych, Pięciolinia dla Papieża, Niedzielny Poranek muzyczny.

Zorganizowane zostały cztery cykliczne imprezy festiwalowe: ogólnopolski Konkurs na rysunek Satyryczno-Humorystyczny Tuba Satyrica 2010, Artus Jazz Festiwal, Międzynarodowy Festiwal Gwiazd FORTE piano oraz druga edycja Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego Toruń 2010.

Obchody 200 rocznicy Urodzin Fryderyka Chopina uświetniła Lora Szafran wraz z muzykami. W ramach Salonu Kulturalnego „Polityki” odbyły się dwa spotkania autorskie z laureatami „Paszportów Polityki”.

Działalność „Domu Muz” jest nastawiona na zaspokojenie potrzeb i aspiracji kulturalnych mieszkańców miasta. „Dom Muz” organizuje imprezy artystyczne, popularyzuje i prezentuje dokonania amatorskiego ruchu artystycznego, stwarza warunki dla rozwoju kultury, organizuje konkursy i przeglądy, upowszechnia wiedzę o kulturze, sztuce i literaturze. W 2010 roku w „Domu Muz” odbyło się 112 imprez dla 13.910 osób. Otwarto 15 wystaw, które zwiedziło 1.290 osób.

Instytucja była organizatorem imprez cyklicznych tj. VI Międzynarodowego Festiwalu Kuglarskiego ALTERGRAWITACJA, IV Ogólnopolskich Plenerowych Spotkań Fotografików Toruń 2010, Międzynarodowego Festiwalu Harmonijki ustnej Toruń – Bydgoszcz Harmonica Bridge oraz Zaduszek Jazzowych.

Centrum Kultury „Zamek Krzyżacki” ma za zadanie kulturalne i turystyczne zagospodarowanie terenu ruin zamku krzyżackiego wraz z otoczeniem, trwałą ochronę powierzonego dziedzictwa kulturowego oraz promocję tego miejsca. W 2010 roku sprzedano 13.345 biletów. Zamek odwiedziło łącznie 43.100 osób. Centrum Kultury Zamek Krzyżacki realizowało szereg działań mających na celu tworzenie i popularyzację stałej ekspozycji na terenie ruin zamku. Instytucja zorganizowała imprezy plenerowe popularyzujące miejsce i jego historię. Były to m.in. festyny średniowieczne, inscenizacje zamkowe, warsztaty odlewnicze, wystawy czasowe, zamkowe spotkania z historią. Centrum przygotowało widowiska z okazji 600-lecia bitwy pod Grunwaldem oraz inscenizację z okazji 90 rocznicy Bitwy Warszawskiej. Instytucja zorganizowała III Bieg Zamkowy, a także imprezy w ramach Nocy Muzeów, Międzynarodowych Dni Ochrony Zabytków. Toruńskich Mediewalników.

Instytucja kultury „Toruń 2016” została powołana przez Radę Miasta Torunia w 2008 roku w celu kreowania, koordynowania i monitorowania działań związanych ze staraniami Torunia o uzyskanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku. Instytucja przygotowała kampanię promocyjną prezentującą Toruń, jako kandydata do tytułu Europejskiej stolicy Kultury 2016 pn. „Popieram Toruń”. Ponadto instytucja była organizatorem wydarzeń kulturalnych m.in. wystawy pokonkursowej Plaster, konkursu dla dzieci „Moje miasto Toruń”, finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Święta trzech Króli, obchodów Dnia Dziecka, Święta Muzyki oraz Święta San Fermin.

Do najbardziej spektakularnych imprez zorganizowanych przez „Toruń 2016” była druga edycja Międzynarodowego Festiwalu Światła Skyway oraz impreza promująca miasto Toruń w Warszawie pn. „Wszechświat Kultury”.

Po odrzuceniu przez ekspertów kandydatury Torunia do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016 instytucja rozpoczęła przygotowywanie merytorycznych planów dotyczących swej dalszej działalności.

Misją Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” jest realizacja, tworzenie, zarządzanie i udostępnianie regionalnej kolekcji sztuki współczesnej zapoczątkowanej Narodowym Programem Kultury „Znaki Czasu”, a także prowadzenie działalności wystawienniczej i wydawniczej, prowadzenie działalności edukacyjnej i promocyjnej na rzecz sztuki współczesnej, organizowanie krajowej i międzynarodowej wymiany artystycznej oraz festiwalu, koncertów, wykładów, warsztatów, konferencji, seminariów i programu filmowego, prowadzenie biblioteki oraz bazy danych dotyczących twórców i dzieł sztuki współczesnej. Instytucja prowadząc swą działalność współpracuje ze środowiskami twórczymi oraz z polskimi i zagranicznymi podmiotami publicznymi i prywatnymi w zakresie rozwoju sztuki współczesnej.

Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu od 1 stycznia 2010 roku jest instytucją kultury, wpisaną do rejestru prowadzonego przez Gminę Miasta Toruń. Centrum prowadzone jest, jako wspólna

instytucja przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Województwo Kujawsko – Pomorskie i Gminę Miasta Toruń. W roku 2010 instytucja prowadziła głównie działalność wystawienniczą. Zrealizowano 17 wystaw w tym m.in.: World Press Photo, Kuźnia, Wystawa Supergrupy Azorro, Plamka żółta, Przeszłość jest obcym krajem. Odbyły się imprezy w ramach Nocy Muzeów, Toruńskiego Festiwalu Nauki i Sztuki. W roku 2010 odbyły się kolejne edycje COCART Music Festiwalu oraz Festiwalu Animacji i Nowych Mediów „Chopin – Pole widzenia/Pole Słyszenia”, a także I edycja Festiwalu Plakatu i Typografii Plaster. Instytucja realizowała liczne działania edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych. W roku 2010 odbyły się festiwale: Toruń Short Film Festiwal, Era Nowe Horyzonty Torunee, replika festiwalu Węgierska Wiosna Filmowa, Festiwal Polskich Filmów Krótkometrażowych SHORT WAVES, Tydzień Kina Hiszpańskiego, Festiwal Kina Rosyjskiego „Sputnik nad Polską”, Międzynarodowy Festiwal Filmowy TOFFIFEST.

Z początkiem roku 2010 projekt pn. „Projektowanie i budowa Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu” został zgłoszony do konkursu „Polska pięknieje – 7 cudów funduszy europejskich”. Centrum Sztuki Współczesnej zostało uhonorowane główną nagrodą w kategorii „Obiekt turystyczny”. Z tej okazji w instytucji prezentowana była wystawa multimedialna przygotowana przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. W roku 2010 z oferty przygotowanej przez instytucję skorzystało 62.491 osób.

W mieście odbywa się wiele cyklicznych imprez o charakterze międzynarodowym, ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym. Są to m.in. Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Kontakt”, Festiwal Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich Probaltica, Międzynarodowe Spotkania Kapel Ludowych, Międzynarodowy Festiwal Filmowy TOFIFEST, Artus Jazz Festiwal, Toruń Blues Meeting Festival, Międzynarodowy Festiwal Harmonijki Ustnej Toruń – Bydgoszcz Harmonica Bridge, Jazz Od Nowa Festiwal, Świętojański Festiwal Organowy, Majowy Boom Poetycki, Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy, Międzynarodowy Festiwal Gwiazd FORTE – piano, Akademickie Spotkania Teatrów Alternatywnych KLAMRA, Festiwal Sztuki Bilbordowej Art.Moves, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek SPOTKANIA, Międzynarodowy Festiwal „Europa – Toruń. Muzyka i Architektura”, Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora, Międzynarodowy Festiwal Sztuk Kuglarskich Altergrawitacja. W roku 2010 kolejny raz rozstrzygnięto plebiscyt pn. Toruńskie Gwiazdy. Odbyło się także Międzynarodowe Biennale Grafiki Dzieci i Młodzieży zorganizowane przez Galerię i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka, koncert świąteczny Caritas Diecezji Toruńskiej, Toruński Festiwal Książki.

Szczególnym wydarzeniem kulturalnym roku 2010 był koncert światowej sławy tenora Jose Carrerasa z okazji 777-lecia miasta.

W grudniu 2010 roku odbył się doroczny koncert pamięci Grzegorza Ciechowskiego połączony w wręczeniu Nagrody Artystycznej Miasta Torunia im. Grzegorza Ciechowskiego. Laureatem Nagrody w roku 2010 został zespół PARISTETRIS.

Na trwałe do kalendarza imprez odbywających się co roku w Toruniu wpisał się organizowany przez Urząd Miasta Torunia, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Towarzystwo Naukowe w Toruniu – Toruński Festiwal Nauki i Sztuki, popularyzujący naukę, a także sztukę wśród mieszkańców Torunia i regionu.

Podsumowując rok w kulturze toruńskiej należy jeszcze wspomnieć o niebywałym sukcesie, jaki odniósł w roku 2010 toruński pianista i stypendysta Miasta Torunia - Paweł Wakarecy, który został finalistą i laureatem wyróżnienia w Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. Fryderyka Chopina.

Biblioteki

W Toruniu działa Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska posiadająca 15 filii znajdujących się w różnych dzielnicach miasta, Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej (instytucje samorządu województwa kujawsko – pomorskiego) oraz Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Biblioteki działają także w strukturach pozostałych szkół wyższych istniejących w Toruniu. Ponadto istnieje Biblioteka Diecezjalna im. ks. Stanisława Kujota, która jest agendą diecezjalną i podlega Biskupowi Toruńskiemu. Możliwość korzystania ze zbiorów bibliotecznych stwarzają także biblioteki działające w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i średnich.

Biblioteki publiczne

Liczba placówek bibliotecznych (bibliotek, filii i punktów bibliotecznych) w porównaniu do 2009 roku zmalała o 3. Księgozbiór bibliotek ulegał wahaniom. Od 1990 roku liczba woluminów spadła o 100,6 tys. (tj. o 11,7%). W porównaniu do 2009 roku liczba woluminów spadła o 6,4 tys.

Na przestrzeni ostatnich lat liczba wypożyczeń ulega wahaniom. Należy jednak zauważyć, iż w 2009 roku wypożyczono o 258,4 tys. woluminów (tj. o 8,3%), mniej niż w roku poprzednim.

Muzea

W Toruniu działają cztery placówki muzealne: Muzeum Okręgowe (instytucja samorządu miasta), Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej (instytucja samorządu województwa kujawsko-pomorskiego) oraz Muzeum Uniwersyteckie i Muzeum Przyrodnicze Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMK. Ofertę kulturalną w tym zakresie wzbogacają podmioty prywatne: Żywe Muzeum Piernika, Muzeum Piśmiennictwa i Drukarstwa, Muzeum Pomorskie Armii Krajowej i Wojskowej Służby Polek.

W skład Muzeum Okręgowego wchodzi Ratusz Staromiejski, Kamienica Mieszczańska (Dom Kopernika), Kamienica pod Gwiazdą, Dom Eskenów oraz Muzeum Podróżników im. Tony Halika.

W roku 2010 zasoby muzeum Okręgowego powiększyły się o budynek przy ulicy Św. Jakuba, gdzie zlokalizowano siedzibę Działu Archeologii z pracownią konserwatorską i magazynami oraz Bibliotekę Naukową z czytelnią.

W 2010 roku udostępniono publiczności 51 wystawy czas własnych oraz 7 krajowych wystaw czasowych obcych.

Muzeum prowadzi działalność, która obejmuje ochronę dziedzictwa kulturowego poprzez gromadzenie, przechowywanie, konserwowanie, opracowanie naukowe oraz udostępnianie dóbr kultury do celów naukowych i edukacyjnych. Muzeum prowadzi badania naukowe i działalność oświatową oraz popularyzatorską w zakresie podstawowych wartości sztuki, historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej.

W ramach działalności konserwatorskiej w 2010 roku wykonano w Muzeum konserwację obrazów, obiektów, eksponatów na podłożu papierowym, rzeźb, zabytków rzemiosła artystycznego. Konserwatorzy zabytków na bieżąco wykonywali i sprawdzali opisy konserwatorskie związane z użyczeniami oraz zwrotami zabytków. Wykonano szereg remontów, napraw i modernizacji, m. in.: w Ratuszu Staromiejskim, Domu Eskenów, Domu Mikołaja Kopernika, Kamienicy pod Gwiazdą. Rozpoczęto remont konserwatorski i adaptację na cele muzealne budynku przy ul. Franciszkańskiej 9 w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Torunia. Zbiory muzealiów wzrosły o 969 obiektów.

W 2010 roku udostępniono publiczności 35 wystaw czasowych m.in. „537 rocznica urodzin Mikołaja Kopernika. Ekspozycja oryginalnych dokumentów napisanych lub podpisanych przez astronoma”, „Powroty do przeszłości. Toruń w fotografii i fotogramach artystycznych ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Toruniu”, „Julian Fałat – malarstwo”, „Japonka. Inspiracje sztuką Japonii w malarstwie Olgi Boznańskiej”. Muzeum wydało 15 pozycji m.in. wydawnictwa edukacyjne dla dzieci: „Tajemnice toruńskiego Ratusza” i „Odwiedziny w Domu Mikołaja Kopernika” oraz Kalendarz na rok 2011 z okazji 150-lecia Muzeum Okręgowego w Toruniu.

W 2010 roku ekspozycje Muzeum Okręgowego w Toruniu zwiedziło 198.410 osób. Przeprowadzono 1.491 lekcji muzealnych, warsztatów i oprowadzeń. W zajęciach muzealnych uczestniczyło 5.443 osób. W wernisażach wystaw i innych spotkaniach udział wzięło 12.549 osób. Odbyło się 1.441 projekcji na makiecie Torunia. Muzeum zorganizowało m.in. cztery edycje Nocy Muzealnej, imprezy w ramach Festiwalu Nauki i Sztuki, obchody inauguracji Roku Chińskiego, XXXII edycję konkursu „Moja przygoda w Muzeum”.

Z okazji 537 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, Mennica Polska i Muzeum Okręgowe w Toruniu przygotowały niestandardową akcję promującą miasto. Była to emisja monety lokalnej o nazwie „Denar Toruński”, nad którą patronat honorowy objął Prezydent Miasta Torunia – Michał Zaleski.

Działalność Muzeum Okręgowego została nagrodzona. Na XXVI Ogólnopolskim Przeglądzie Plakatu Muzealnego i Ochrony Zabytków Muzeum Okręgowe w Toruniu otrzymało I nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za plakaty „Mikołaj Kopernik w medalierstwie” oraz „Mikołaj Kopernik w grafice i malarstwie” oraz wyróżnienie za plakat „Chiński Nowy Rok – Rok Szczura”.

Tabl. 43. Biblioteki publiczne

Wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Placówki biblioteczne (stan w dniu 31 XII)	54	44	50	53	44	43	46	43	41	39	44	41
Liczba ludności na 1 placówkę	3.745	4.633	4.102	3.682	4.644	4.900	4.528	4.818	5.039	5.282	4.198	5.008
Księgozbiór (tys.)	863,4	851,4	823,4	812,2	796,8	786,3	774,7	794,3	782,7	773,9	769,2	762,8
Czytelnicy zarejestrowani w ciągu roku (tys.)	37,6	41,0	41,5	42,6	41,2	45,1	44,1	37,4	33,3	32,1	31,4	30,5
Wypożyczenia w ciągu roku (tys.)	792,2	898,9	876,2	781,8	791,0	895,5	874,7	717,6	650,0	660,0	642,1	587,7
Księgozbiór na 1.000 ludności	4.270	4.177	4.014	3.938	3.899	3.732	3.719	3.785	3.788	3.756	3.739	3.715,4
Czytelnicy na 1.000 ludności	186	202	203	206	202	214	212	181	161	156	152	148
Wypożyczenia na 1.000 ludności	3.915	4.412	4.272	3.791	3.871	4.240	4.198	3.463	3.146	3.206	3.121	2.862,6

Tabl. 44. Muzea, kina

Wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010
Muzea (stan w dniu 31 XII)	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	4
Zwiedzający muzea i wystawy w tys.	322,7	213,8	192,4	237,9	198,4	146,7	158,2	137,9	252,8	263,7	247,0
- w tym młodzież szkolna	209,0	75,3	92,2	136,7	109,3	73,3	21,9	19,2	x	41,2	15,7
Kina (stan w dniu 31 XII)	7	3	3	3	3	4	2	3	3	3	3
Seanse	3.454	3.475	3.410	6.912	4.895	4.984	5.017	27.215	25.489	25.628	25.301
Widzowie w tys.	214,5	155,8	182,6	165,8	208,1	271,1	249,1	589,1	550,5	666,4	625,2

Kina

W latach 1990-2004 roku liczba kin spadła o 5 (tj. o 71,4%). W Toruniu w roku 2010 były 3 kina w których znajdowało się łącznie 14 sal. Na 1 miejsce, których w sumie jest 2814, przypada 73 mieszkańców Torunia.

Planetarium

Od 1994 roku działa toruńskie Planetarium im. Władysława Dzierżewskiego. Cieszy się ono dużą frekwencją turystyczną, szczególnie w okresie maj-czerwiec. Poza sezonem turystycznym odwiedzane jest przez uczniów i nauczycieli, ze względu na swoją bogatą ofertę edukacyjną, wspomagającą nauczanie przedmiotów przyrodniczych. Od lipca 2005 roku udostępniona zwiedzającym jest Sala Orbitarium, w której można sterować urządzeniami sondy kosmicznej Cassini, tylko o połowę mniejszej od oryginalnej, która cały czas pracuje na orbicie Saturna. Na zawieszonych ekranach można wyświetlić krótkie animacje komputerowe i prześledzić losy innych misji kosmicznych oraz poznać bliżej planety Układu Słonecznego. W 2009 roku w seansach Planetarium uczestniczyło 180.903, natomiast w wystawie interaktywnej w sali Orbitarium – 54.421 osób

MIEJSCA NOCLEGOWE

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

3. Do obiektów noclegowych turystyki zaliczono: hotele i inne obiekty wykorzystywane dla turystyki.

4. Dane o obiektach i miejscach noclegowych wykazano według stanu w dniu 31 XII. Dotyczą miejsc całorocznych i sezonowych.

Obiekty i miejsca noclegowe

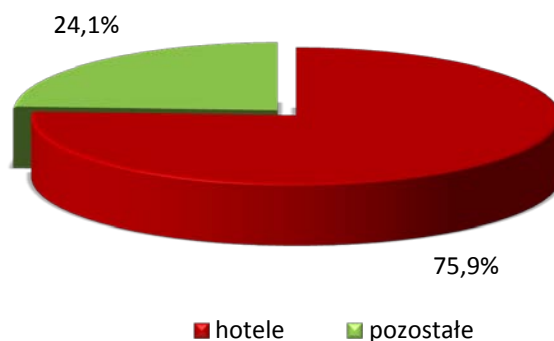
Liczba obiektów noclegowych turystyki wzrosła w 2010 w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego o 3, tj. 9,1%. W stosunku do 2009 wzrosła również (o 132, tj. 5,1%) liczba miejsc noclegowych. Udział miejsc całorocznych wynosi 94,3% ogółu miejsc noclegowych.

Liczba korzystających z noclegów była w 2010 roku wyższa niż w roku poprzednim o 40,6 tys., tj. 24%.

Tabl. 45. Obiekty noclegowe turystyki
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

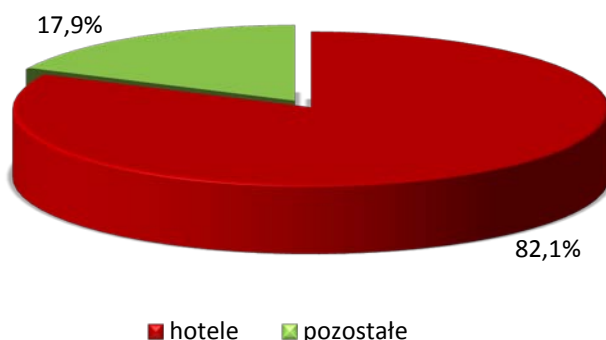
Lata	Obiekty	Miejsca noclegowe ogółem	Miejsca noclegowe całoroczne	Korzystający z noclegów w tys.
1990	16	1.666	1.006	85,6
1996	19	2.048	1.291	84,4
2000	20	1.746	1.094	107,4
2002	26	1.729	1.322	124,7
2004	29	1.775	1.606	138,0
2006	30	2.108	1.930	158,8
2008	30	2.189	2.033	176,8
2009	33	2.570	2.420	169,5
2010	36	2.702	2.550	210,1

Rys. 24. Obiekty noclegowe turystyki
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

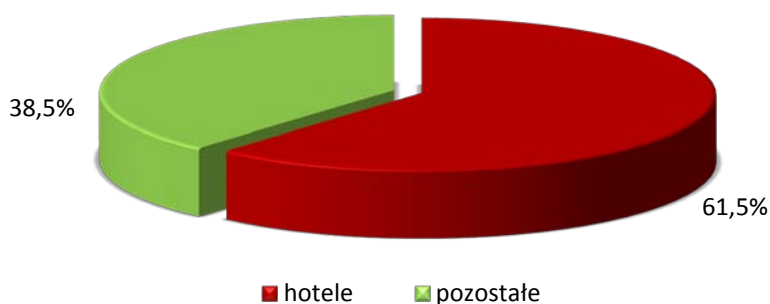
W strukturze bazy noclegowej dominowały hotele stanowiące 75,9% liczby obiektów ogółem.

Rys. 25. Miejsca noclegowe turystyki - ogółem
Stan w dniu 31 XII 2010r.

Udział miejsc noclegowych w hotelach, w ogólnej liczbie miejsc noclegowych wyniósł 82,1%. Natomiast w przypadku miejsc noclegowych całorocznych hotele miały 86,2% udziału.

Rys. 26. Miejsca noclegowe turystyki - całoroczne

Stan w dniu 31 XII 2010r.

W 2010 roku najwięcej turystów skorzystało z noclegów w hotelach – 84,3%. Wskaźnik ten był jeszcze wyższy dla turystów zagranicznych – 88,82%.

SPORT I REKREACJA

W mieście funkcjonują instytucje i stowarzyszenia oraz kluby sportowe statutowo zajmujące się rekreacją, kulturą fizyczną i sportem.

Potencjał sportowy Torunia to blisko 200 stowarzyszeń sportowych. Miasto wspiera około 120 organizacji, reprezentowanych w ponad 40 dyscyplinach przez niemal 4.000 zawodników. W 2010 roku Toruń zajął 15 miejsce na 862 gmin oraz 16 miejsce na 362 powiaty w klasyfikacji opracowanej przez Ministerstwo Sportu obejmującej współzawodnictwo w ramach Międzywojewódzkich Mistrzostw Młodzików, Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych pn. Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży, Mistrzostwa Polski Juniorów i Młodzieżowe Mistrzostwa Polski w czterech kategoriach wiekowych.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, którego podstawowym zadaniem jest prowadzenie działalności i świadczenie usług w zakresie upowszechniania sportu, turystyki i rekreacji, zarządza m.in.: sztucznym lodowiskiem „Tor-Tor” pełniącym również rolę hali widowiskowo-sportowej; lekkoatletyczno-piłkarskim Stadionem Miejskim im. Grzegorza Duneckiego; stadionem do hokeja na trawie z nawierzchnią syntetyczną; skate-parkiem; Centrum Sportowo-Rekreacyjnym, boiskami wielofunkcyjnymi, halą sportową „Olimpijczyk”; campingiem „Tramp”; krytą pływalnią; Mini Aquaparkiem oraz dwoma centrami sportowo-rekreacyjnymi z boiskami wybudowanymi w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012”.

3 maja 2009 roku otwarto kolejny obiekt – uznawany za najnowocześniejszy na świecie stadion żużlowy - Motoarena Toruń im. Mariana Rosego. W październiku 2009 roku ogłoszono, że Toruń i Motoarena będą przez kolejne pięć lat (2010-2014) gospodarzem jednego z turniejów z cyklu Grand Prix.

W okresie zimowym MOSiR jest również organizatorem dwóch sezonowych lodowisk zapewniając atrakcyjną formę spędzania wolnego czasu dla mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży w okresie ferii zimowych. W 2010 roku 136 zawodników w kategorii młodzieżowej, 70 zawodników w kategorii senior oraz 17 szkoleniowców i 6 działaczy sportowych zostało uhonorowanych przez Prezydenta Miasta Torunia dyplomami, gratyfikacjami finansowymi i nagrodami rzeczowymi za wysokie osiągnięcia sportowe.

Jednocześnie 60 sportowców, w tym: 53 w kategorii młodzieżowej i 7 zawodników w kategorii senior uprawiających różne dyscypliny sportowe otrzymało stypendia sportowe, dzięki czemu szczególnie uzdolnieni młodzi sportowcy uprawiający różnorodne dyscypliny mogą kontynuować karierę zawodniczą.

W mieście odbyło się wiele wydarzeń popularyzujących sport - imprez sportowych oraz rekreacyjnych o charakterze międzynarodowym i ogólnopolskim. Najważniejsze z nich to: Mistrzostwa Świata w lataniu precyzyjnym, Międzynarodowe Zawody w Łyżwiarstwie Figurowym „Nestle Kangus Cup”, Międzynarodowe Zawody miast Partnerskich w Karate „Copernicus Cup” o Puchar Prezydenta Miasta”, Jeździeckie Mistrzostwa Polski Amatorów w Skokach przez Przeszkody, Międzynarodowe Mistrzostwa Polski Weteranów LA, Międzynarodowy Turniej Miast w Piłce Nożnej Juniorów im. Konrada Kamińskiego, Puchar Województwa Kujawsko-Pomorskiego dzieci w Karate Tradycyjnym, 30 Memoriał im. Grzegorza Duneckiego, Mistrzostwa Polski Juniorów w LA, Turniej bokserski „Memoriał Witolda Makacewicza”, Międzynarodowy Turniej Tenisowy Kobiet „Bella Cup”, Międzynarodowy Turniej Gwiazdkowy w Boksie, Zawody Pływackie kat. masters „O błękitną wstęgę”, Plaża Gotyku”. Finał MP Par Klubowych Seniorów, III Runda Indywidualnych MP Seniorów, zawody pływackie „Z delfinem do Londynu”, Ogólnopolski Turniej Szermierczy Dzieci i Młodzieży, Ogólnopolski Turniej Szermierczy – II Puchar Polski Juniorów, Kujawsko-Pomorski Turniej Paintballowy, Międzynarodowy Turniej Koszykówki Kobiet o Puchar Prezydenta Miasta Torunia, Grand Prix Toruńczyka, Międzynarodowy Turniej Bokserski im. Zygmunta Krygera, Mistrzostwa Uczniowskich Klubów Sportowych w short tracku; Finał Młodzieżowych Indywidualnych Mistrzostw Polski na żużlu, Międzynarodowe Rozgrywki Pucharowe FIBA.

ZMIANY STRUKTURALNE W GOSPODARCE

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

Stan i struktura podmiotów gospodarki narodowej

Liczba podmiotów działających w mieście wzrosła od 1993 roku o 10.449 (tj. o 78,0%).

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej, największy udział mają niezmiennie zakłady osób fizycznych – 72,3%, na drugim miejscu znajdują się spółki cywilne – 8,3%.

Od 1993 roku największy bezwzględny przyrost liczby podmiotów wystąpił wśród zakładów osób fizycznych – o 6.520 (tj. o 61,1%) i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością – o 1.290 (tj. o 190,5%). Na odnotowanie zasługuje również fakt wysokiej dynamiki wzrostu organizacji społecznych, związków zawodowych i komunalnych jednostek organizacyjnych.

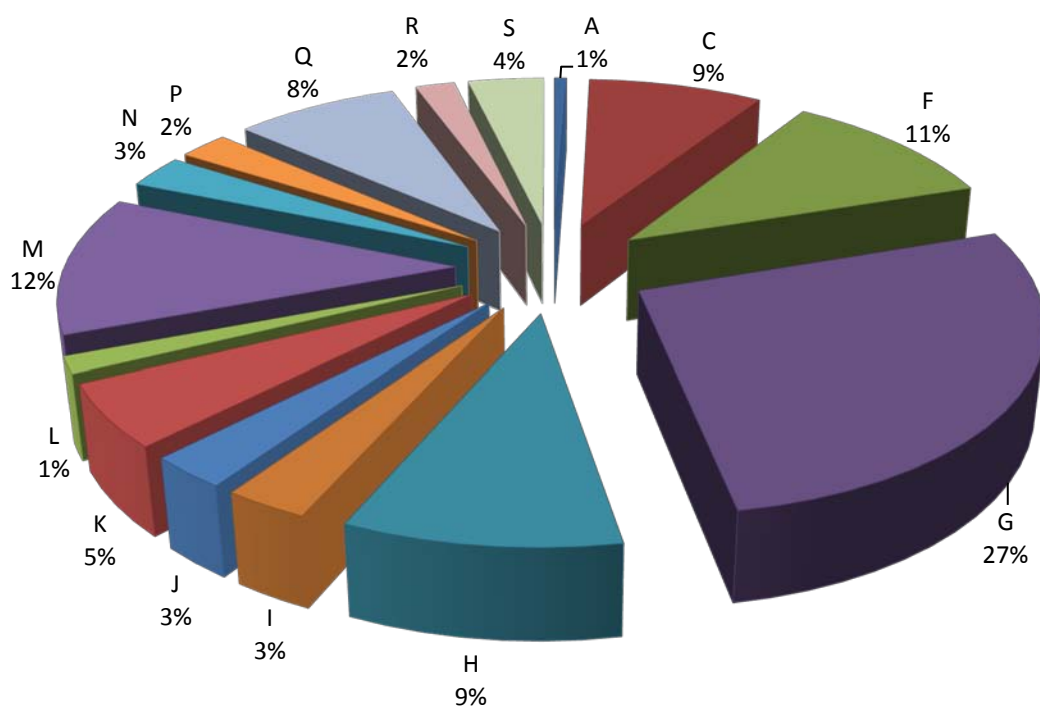
W roku 2010 w stosunku do roku poprzedniego (w którym nastąpił znaczny spadek ilości podmiotów) nastąpił wzrost liczby podmiotów ogółem o 897 (3,9%).

W porównaniu do 1993 roku największy bezwzględny przyrost liczby zakładów osób fizycznych nastąpił w sekcji Działalność finansowa i ubezpieczeniowa – o 872 (1779,6%) Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – o 1.032 (310,0%), Budownictwo – o 886 (92,5%).

Dane za 2009 rok, dotyczące zakładów osób fizycznych, przedstawione są wg nowej klasyfikacji - PKD 2007. W związku z tym brak możliwości porównania danych, w szczególności dla klas H, L, S oraz nowo wydzielonych J, M, N, R.

Wśród zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą dominują firmy działające w sekcji Handel hurtowy i detaliczny; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Porównując dane z 2010 do roku 2008, w którym to wartość podmiotów w tej sekcji równała się 6.070, można zauważyć znaczący spadek wynoszący 1387 (22,9%).

Rys. 27. Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg sekcji PKD
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

Tabl. 46. Podmioty gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej

Wyszczególnienie	1993	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Spółki akcyjne	31	55	73	86	93	89	85	86	83	85	89
Spółki z o.o.	677	858	999	1.204	1.371	1.467	1.612	1.709	1.722	1.827	1.967
Spółki cywilne	1.405	1.618	1.926	2.222	2.006	1.951	1.928	1.945	1.916	1.938	1.976
Przedsiębiorstwa państwowe	44	30	18	15	6	5	4	3	1	-	-
Państwowe jednostki organizacyjne	118	67	71	64	56	38	36	35	29	26	21
Samorządowe jednostki organizacyjne	33	94	97	151	151	233	228	230	222	222	198
Spółdzielnie	110	106	110	114	111	113	110	107	101	99	96
Fundacje	34	45	48	54	65	92	107	116	118	138	155
Kościół katolicki	26	34	36	38	41	42	43	44	46	46	47
Stowarzyszenia	92	168	242	315	387	437	496	531	557	579	606
Związki zawodowe	17	88	114	146	176	183	193	193	190	182	181
Samorząd gospodarczy i zawodowy	19	18	20	21	21	21	21	21	21	19	19
Bez szczególnej formy prawnej w tym	10.678	13.214	15.971	18.151	20.027	20.008	19.382	19.233	19.340	16.552	17.195
- zakłady osób fizycznych	10.671	13.200	15.967	18.146	20.016	19.999	19.373	19.224	19.331	16.543	17.191
Pozostałe	42	63	143	271	850	940	1.002	1.075	1.118	1.165	1.225
Ogółem	13.326	16.458	19.868	22.836	25.361	25.619	25.247	25.328	25.464	22.878	23.775

Tabl. 47. Zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności

Sekcje PKD*		1993	1996	1999	2002	2003	2004	2006	2007	2008	2009	2010
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	36	47	53	94	115	111	126	129	134	89	100
C	Przetwórstwo przemysłowe	1.306	1.368	1.625	1.878	1.906	1.846	1.702	1.678	1.668	1.376	1.460
F	Budownictwo	958	1.212	1.845	2.038	2.037	1.992	1.943	2.015	2.070	1.779	1.844
G	Handel ...; naprawa pojazdów ...	5.172	5.533	6.254	6.944	7.063	6.804	6.426	6.221	6.070	4.552	4.683
H	Transport i gospodarka magazynowa	1.164	1.435	1.780	1.984	2.031	1.966	1.913	1.893	1.893	1.639	1.626
I	Działalność zw. z zakwaterowaniem ...	321	327	440	587	635	636	619	617	601	478	502
J	Informacja i komunikacja										452	476
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	49	210	731	1.030	1.093	1.068	1.010	1.029	1.073	969	921
L	Działaln. zw. z obsł. rynku nieruchomości	931	1.936	2.475	3.244	3.361	3.294	3.307	3.241	3.283	217	245
M	Działaln. profesjonalna, naukowa i techn.										1.954	2.063
N	Działaln. w zakr. usług administrowania ...										423	489
P	Edukacja	58	133	263	296	322	316	324	321	336	375	412
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	333	475	883	1.035	1.031	1.061	1.100	1.167	1.247	1.278	1.365
R	Działaln. zw. z kulturą, rozrywką i rekreacją										308	325
S	Pozostała działalność usługowa	343	520	756	882	918	895	892	900	945	609	629
Ogółem		10.671	13.200	15.967	18.146	20.016	20.519	19.373	19.224	19.331	16.543	17.140

* nazewnictwo wg PKD 2007, dane do roku 2008 wg wcześniejszych klasyfikacji

BEZPIECZEŃSTWO

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej i Komendy Rejonowej Policji.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

Požary

W 2010 roku zanotowano 725 pożary. Podobnie jak w ubiegłym roku, zdecydowana ich większość (491) to pożary śmietników i traw. Kolejna grupa obiektów, w których powstawały pożary to obiekty mieszkalne - było ich 136. Pożary środków transportu występowały w 46 przypadkach, natomiast pożary w lasach – 19 razy. Główne przyczyny pożarów w obiektach mieszkalnych to: wady urządzeń elektrycznych i instalacji elektrycznych.

Ważniejsze pożary w 2010 r.:

- 13.03.2010 – pożar w budynku technologicznym Chłodni przy ul. Żółkiewskiego w Toruniu. W działaniach trwających 2,5 godziny brało udział 18 zastępów Straży Pożarnej (49 ratowników). Straty ogółem: 100 tys. zł.
- 14.05.2010 – pożar w pomieszczeniach komór klimatyzacyjnych – wydział TORLEN 3 przy ul. Skłodowskiej 73 w Toruniu. W akcji trwającej 2,5 godziny brało udział 10 zastępów Straży Pożarnej (29 ratowników). Straty ogółem: 40 tys. zł.

Działania związane z usuwaniem miejscowych zagrożeń

W 2010 roku działania podejmowane przez jednostki Państwowej Straży Pożarnej w Toruniu związane z usuwaniem miejscowych zagrożeń były prowadzone najczęściej w obiektach mieszkalnych (378), obiektach użyteczności publicznej (146), oraz środkach transportu (133).

Główne przyczyny powstawania miejscowych zagrożeń to najczęściej huragany, silne wiatry (111), nietypowe zachowania się zwierząt, owadów i ptaków stwarzające zagrożenie (104), niezachowanie zasad bezpieczeństwa ruchu środków transportu (94), gwałtowne opady (72).

Przestępczość

W roku 2010 stwierdzono 9.535 przestępstw wobec 10.556 przestępstw odnotowanych w roku poprzednim, w roku poprzednim tj. mniej o 1.021 przestępstw (10,7%). Największy spadek zanotowano w przestępstwach o charakterze gospodarczym. W 2009 roku przestępstw o tym charakterze wykryto 3.031, natomiast w 2010 roku stwierdzono 1.886 przestępstw (nastąpił spadek o 1.145 tj. 37,8%).

W prezentowanym okresie struktura przestępstw wyraźnie się zmieniła. Przestępczość gospodarcza ewoluowała od dominujących wcześniej wyłudzeń towarów w kierunku wyłudzeń i przywłaszczeń pieniędzy. Nastąpił także wzrost liczby przestępstw dokonywanych przez Internet, przeciwko prawom własności przemysłowej i przeciwko prawom autorskim. Spadła natomiast przestępczość w sektorze bankowym oraz ilość przestępstw pracowniczych. Zmiany w prawie spowodowały zwielokrotnienie liczby przestępstw drogowych.

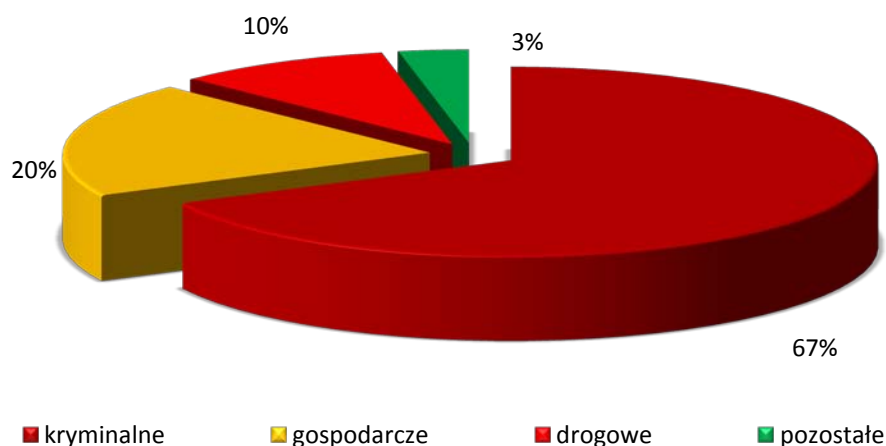
Tabl. 48. Przyczyny powstawania pożarów

Wyszczególnienie	1992	1996	2000	2002	2005	2007	2008	2009	2010
Ogółem pożarów w tym:	58	375	624	698	934	775	764	783	725
- nieostrożność dorosłych z otw. ogniem	15	6	13	11	10	14	9	7	11
- niesprawność i wady środków transportu	1	10	13	13	16	14	15	11	13
- wady urządzeń grzewczych	1	24	11	6	8	24	13	9	3
- podpalenia	4	17	11	12	18	42	27	30	28
- wady urządzeń elektrycznych	2	21	17	28	33	24	18	23	21
- inne przyczyny	25	143	394	474	773	567	606	597	501
- nieustalone	10	154	145	127	76	94	76	106	96

Tabl. 49. Przestępczość

Wyszczególnienie	1992	1996	2000	2002	2006	2007	2008	2009	2010
Przestępstwa stwierdzone w tym o charakterze:	8.190	10.133	13.993	15.089	12.753	12.413	10.384	10.556	9.535
- kryminalnym	7.021	8.613	12.026	11.636	6.463	7.721	6.620	6.172	6.441
- gospodarczym	875	1.002	1.374	1.825	1.989	3.614	2.500	3.031	1.886
- drogowe	130	140	90	84	230	751	928	1.056	911
Wskaźnik wykrywalności	49,3%	53,6%	49,1%	51,3%	52,8%	60,7%	61,1%	63,3%	58,2%

Rys. 28. Struktura stwierdzonych przestępstw
Stan w dniu 31 XII 2010 r.

Wypadki drogowe

W 2010 roku zanotowano niższą z poprzednim okresem ilość zdarzeń drogowych. Tendencje spadkowe w ilości zaistniałych zdarzeń to rezultat przeprowadzenia wielu akcji prewencyjnych, kontrolnych, oddziaływania na uczestników ruchu w miejscach szczególnie niebezpiecznych, zagrożonych pod względem wypadków i kolizji.

Tabl. 50. Sytuacja na drogach

Wyszczególnienie	Rejon Toruń					Toruń			
	1992	1998	2004	2007	2008	2007	2008	2009	2010
Wypadki	354	250	406	230	232	110	122	102	91
Zabici	49	46	46	54	36	12	15	11	10
Ranni	467	313	500	321	283	129	157	111	93

FINANSE MIASTA

Rok 2010 był kolejnym rokiem, w którym finanse publiczne odczuwały skutki światowego kryzysu gospodarczego. Przełożyły się one na możliwość pozyskiwania dochodów przez budżet państwa i budżety miast, przede wszystkim w zakresie wpływów z podatku PIT i CIT oraz sprzedaży nieruchomości. Plan realizacji tych dochodów był w trakcie roku na bieżąco monitorowany, a tendencje spadkowe wpływów znalazły swoje odzwierciedlenie w zmniejszonym planie.

W trakcie roku budżet został zmieniony sześcioma uchwałami Rady Miasta Torunia i dziesięcioma zarządzeniami Prezydenta Miasta Torunia.

W efekcie wprowadzonych zmian podstawowe wielkości planu, wg stanu na dzień 31.12.2010 r., przedstawiały się następująco:

- dochody ogółem 56.242.168 zł,
- wydatki ogółem 842.833.282 zł,
w tym wydatki majątkowe 227.663.479 zł,
- deficyt budżetowy 86.591.114 zł.

Tabl. 51. Wykonanie budżetów miasta w latach 2002-2010 (w tys. zł)

Lata	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	w tym majątkowe	Deficyt/ nadwyżka	Deficyt planowany na początku roku
2002	409.311	447.774	57.553	-38.463	-57.150
2003	396.359	428.321	55.587	-31.962	-55.714
2004	457.445	474.444	86.012	-16.999	-42.229
2005	515.828	544.875	135.953	-29.047	-49.200
2006	574.771	620.064	182.977	-45.293	-62.700
2007	688.841	676.644	213.914	12.197	-33.500
2008	713.861	760.444	242.428	-46.583	-75.450
2009	734.928	802.229	254.825	-67.301	-78.450
2010	742.848	828.529	223.673.952	-85.681	-86.610

Zadłużenie miasta z tytułu kredytów i pożyczek wyniosło na koniec 2010 roku 473.599 tys. zł. W kwocie tej znajdują się także kredyty i pożyczki zaciągnięte na realizację zadań współfinansowanych środkami UE. W trakcie 2010 planowano wysokość spłat rat kredytów w kwocie 50.800 tys. zł. Rzeczywiste wykonanie wyniosło 49.856 tys. zł, co stanowiło 98,14% planu.

Tabl. 52. Zadłużenie miasta w latach 2002-2010 (w tys. zł)

Lata	Dochody ogółem	Zadłużenie na koniec roku	Wskaźnik zadłużenia
2002	409.311	188.706	46,1%
2003	396.359	216.814	54,7%
2004	457.445	235.534	51,5%
2005	515.828	236.750	45,9%
2006	574.771	290.463	50,5%
2007	688.841	308.437	44,8%
2008	713.861	340.380	47,7%
2009	734.928	396.939	54,0%
2010	724.849	473.599	65,3%

Wykonanie planu dochodów budżetu miasta

Plan dochodów budżetu miasta na rok 2010 został ustalony na poziomie 810.667 tys. zł i w trakcie roku zmniejszony o 54.425 tys. zł, tj. do kwoty 756.242 tys. zł.

Zmniejszenia dotyczyły:

- dotacji na finansowanie inwestycji: 62.056 tys. zł. (Największe wartościowo zmniejszenie (61.900 tys. zł) dotyczyło dotacji z UE na budowę nowego mostu)
- wpływów ze sprzedaży nieruchomości w kwocie 16.000 tys. zł,
- wpływów z podatku PIT i CIT w kwocie 13.700 tys. zł.

Zwiększenia planu w trakcie roku dotyczyły:

- wpływów z podatków i opłat w kwocie 26.162 tys. zł,
- wpływów z subwencji i dotacji w kwocie 9.869 tys. zł,
- dotacji z UE na zadania bieżące w kwocie 4.961 tys. zł.

Zewnętrzne źródła zasiły w roku 2010 miejską kasę kwotą 57.360 tys. zł, w tym z funduszy Unii Europejskiej kwotą 47.825.625 zł.

Plan dochodów budżetu miasta na rok 2010 został wykonany na poziomie 98,1% planu w ramach zadań własnych i 99,3% w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej.

Wskazać należy, że pomimo utrzymującego się od dwóch lat spowolnienia gospodarczego nie odnotowano w trakcie 2010 roku żadnych zagrożeń w odniesieniu do gromadzenia wpływów z podatków i opłat lokalnych. Pozycja, która w najistotniejszy sposób zaważyła na poziomie realizacji planu były, tak jak w innych miastach Polski i w budżecie państwa, wpływy z podatków PIT i CIT. W trakcie 2010 roku pracownicy miejskich służb konsekwentnie przestrzegali zasady maksymalizacji dochodów poprzez wykorzystanie wszelkich źródeł w celu pozyskiwania zewnętrznych funduszy na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych, remontowych, projektów społecznych. Opisane wyżej zmniejszenia poziomu dotacji inwestycyjnych nie oznaczają trwałej utraty dochodów miasta, a jedynie przesunięcie ich wpływu na rok następny.

Wykonanie planu wydatków budżetu miasta

Plan wydatków budżetu miasta na rok 2010 został ustalony na poziomie 828.529 tys. zł. Wykonanie planu w tym zakresie wyniosło 98,3%.

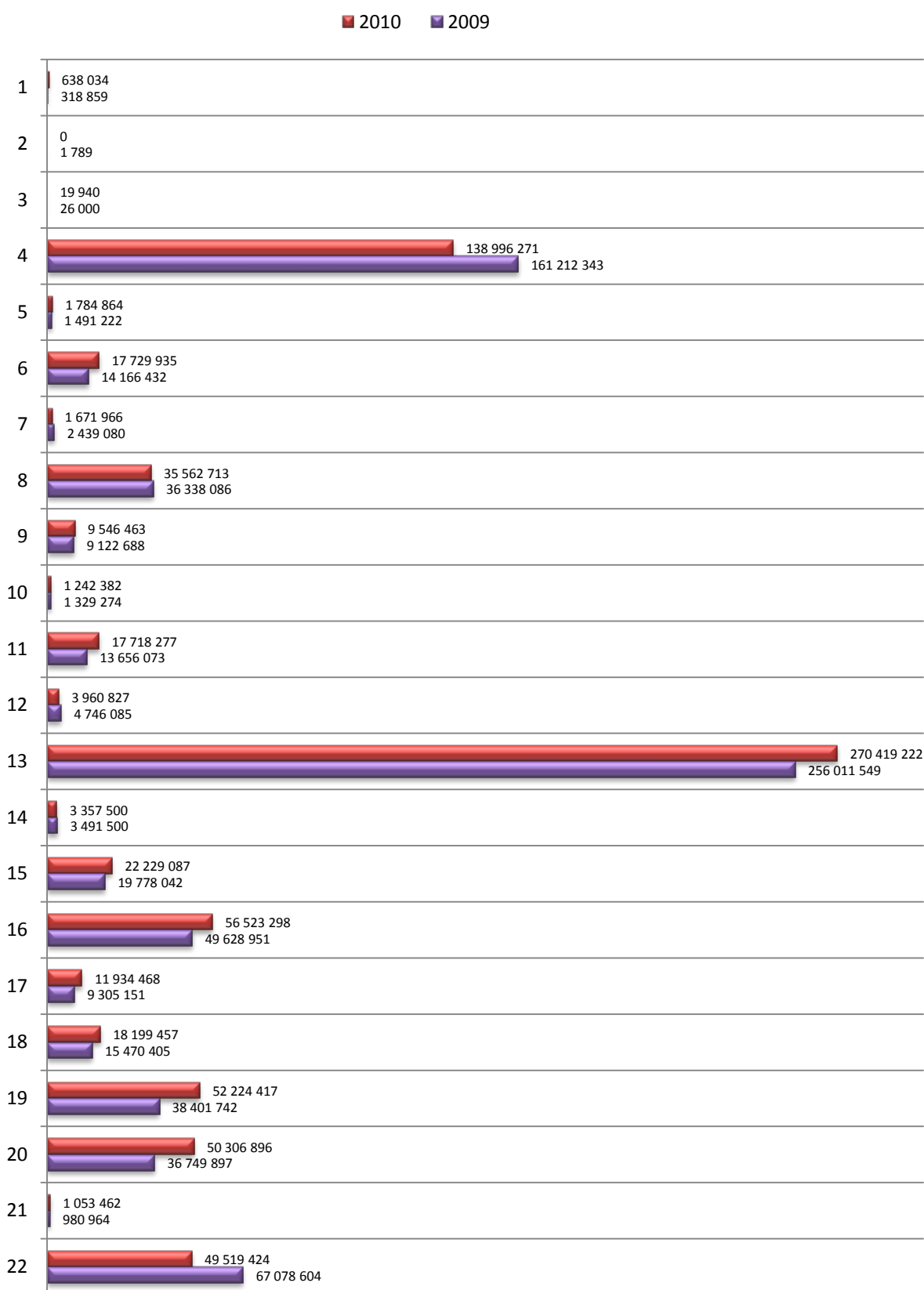
Plan wydatków budżetu miasta na rok 2010 w zakresie wydatków zadań własnych, został ustalony na poziomie 778.471 tys. zł. Wykonanie planu wyniosło 764.639 tys. zł (w tym: 235.634 tys. zł – wynagrodzenia, 305.336 tys. zł - pozostałe wydatki bieżące, 223.669 tys. zł – inwestycje), tj. 98,2%.

Tabl. 53. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej (tys. zł)

Lp.	Dział klasyfikacji budżetowej	2008	2009	2010	Wzrost /spadek*
1	Rolnictwo i łowiectwo	338.084	318.859	638.034	200,0%
2	Leśnictwo	5.000	1.789	-	-
3	Górnictwo i kopalnictwo	35.546	26.000	19.940	76,7%
4	Transport i łączność	125.836.789	161.212.343	138.996.271	86,2%
5	Turystyka	1.907.227	1.491.222	1.784.864	119,7%
6	Gospodarka mieszkaniowa	21.936.351	14.166.432	17.729.935	125,2%
7	Działalność usługowa	2.453.470	2.439.080	1.671.966	68,6%
8	Administracja publiczna	34.793.444	36.338.086	35.562.713	97,9%
9	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	8.648.567	9.122.688	9.546.463	104,6%
10	Dochody od osób prawnych, osób fizycznych i od jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	1.177.294	1.329.274	1.242.382	93,4%
11	Obsługa długu publicznego	16.886.034	13.656.073	17.718.277	129,7%
12	Różne rozliczenia	4.262.903	4.746.085	3.960.827	83,5%
13	Oświata i wychowanie	226.271.467	256.011.549	270.419.222	105,6%
14	Szkolnictwo wyższe	2.438.000	3.491.500	3.357.500	96,2%
15	Ochrona zdrowia	9.262.143	19.778.042	22.229.087	112,4%
16	Pomoc społeczna	47.042.350	49.628.951	56.523.298	105,5%
17	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	8.631.152	9.305.151	11.934.468	128,3%
18	Edukacyjna opieka wychowawcza	14.528.622	15.470.405	18.199.457	117,6%
19	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	88.826.449	38.401.742	52.224.417	136,0%
20	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	34.629.618	36.749.897	50.306.896	136,9%
21	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	1.286.911	980.964	1.053.462	107,4%
22	Kultura fizyczna i sport	50.157.825	67.078.604	49.519.424	73,8%

*Wzrost/spadek w stosunku do roku poprzedniego

Rys. 29. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2009 i 2010 (mln zł)

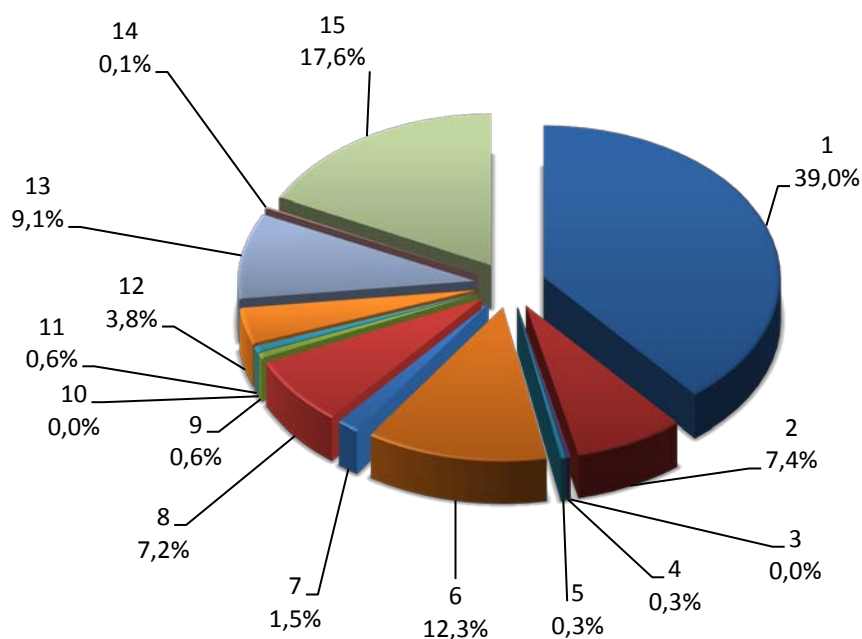
Plan wydatków budżetu miasta na rok 2010 w zakresie wydatków zadań własnych – wydatki bieżące, został ustalony na poziomie 314.134 tys. zł. Wykonanie planu wyniosło 305.336 tys. zł, tj. 97,2%.

Tabl. 54. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej (tys. zł)

Lp.	Dział klasyfikacji budżetowej	2008	2009	2010	Wzrost /spadek*
1	Transport i łączność	73.535.127	109.974.389	87.165.763	79,3%
2	Gospodarka mieszkaniowa	20.718.627	12.164.796	16.632.805	136,7%
3	Działalność usługowa	946.967	617.947	29.697	4,8%
4	Administracja publiczna	1.732.574	1.374.095	560.495	40,8%
5	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2.314.816	1.963.362	760.734	38,7%
6	Oświata i wychowanie	9.982.301	23.944.084	27.560.434	115,1%
7	Szkolnictwo wyższe	2.438.000	3.491.500	3.357.500	96,2%
8	Ochrona zdrowia	3.088.062	13.451.871	16.179.035	120,3%
9	Pomoc społeczna	898.163	658.111	1.278.493	194,3%
10	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1.319.390	96.448	-	0%
11	Edukacyjna opieka wychowawcza	99.888	48.499	1.440.843	297,1%
12	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	70.286.046	19.748.071	8.499.445	43,0%
13	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	12.041.840	13.103.266	20.408.173	155,7%
14	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	559.997	309.999	253.631	81,8%
15	Kultura fizyczna i sport	42.445.567	53.878.696	39.404.244	73,1%

*Wzrost/spadek w stosunku do roku poprzedniego

Rys. 30. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w 2010 roku

Plan wydatków majątkowych własnych w kwocie 227.663.479 zł wykonany został na poziomie 98,25% (223.673.952 zł). Plan wydatków inwestycyjnych został wykonany na kwotę 223.669 zł tj. 98,2%.

Niewydatkowane środki w wysokości 3.989 tys. zł dotyczyły oszczędności realizacyjnych (1.446 tys. zł) i nierozstrzygniętych do końca roku przetargów na budowę ulic Krętej i Letniej (2.543 tys. zł) z uwagi na oferty wykonawców przewyższające wysokość zarezerwowanych na ten cel środków. Inwestycje te będą realizowane w roku 2011.

Plan dochodów i wydatków zadań zleconych z zakresu administracji rządowej został ustalony na poziomie 68.023 tys. zł i w trakcie roku zmniejszony w związku z decyzjami wojewody kujawsko – pomorskiego o 3.661 tys. zł , tj. do kwoty 64.362 tys. zł. Zmniejszenia dotyczyły przede wszystkim realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym wypłat świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych. Wykonanie planu w tym zakresie wyniosło 60.485 tys. zł, tj. 99,3% i wynikało z niższego, niż przewidywano, poziomu zapotrzebowania na wypłatę świadczeń rodzinnych.

ŚRODKI UNIJNE

Gmina Miasta Toruń, jako jednostka samorządu terytorialnego intensywnie wykorzystuje środki funduszy unijnych w celu szybszego rozwoju miasta i podniesienia poziomu oraz jakości życia mieszkańców.

Należy zauważyć, że już w okresie przedakcesyjnym Gmina Miasta Toruń skutecznie korzystała z dofinansowania ze środków unijnych. Dzięki Funduszowi Spójności zrealizowała dwa duże projekty: „Gospodarka odpadami komunalnymi w Toruniu” i „Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta Torunia”. Wartość całkowita tych inwestycji to 443,3 mln zł – z czego ze środków Unii Europejskiej pozyskano 205,1 mln zł. Wykorzystane zostały również środki funduszu PHARE na realizację projektów społecznych: „Reintegracja zawodowa i społeczna osób bezrobotnych – zagrożonych wykluczeniem społecznym realizowana w Centrum Integracji Społecznej w Toruniu - CISTOR” i „Dynamiczne przygotowanie 70 młodych osób bezrobotnych z powiatu grodzkiego Torunia oraz powiatu ziemskiego i grodzkiego Włocławka do wejścia na rynek pracy - SPRINTERZY”.

W okresie programowania 2004-2006 Gmina Miasta Toruń oraz jej jednostki organizacyjne pozyskiwały fundusze równie intensywnie na projekty infrastrukturalne, jak i społeczne. W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego i Sektorowego Programu Operacyjnego Transport zrealizowano inwestycje infrastrukturalne o łącznej wartości 163,6 mln zł, przy dofinansowaniu na poziomie 101,7 mln zł. Natomiast dzięki środkom finansowym ZPORR i Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich zostały zrealizowane projekty społeczne o łącznej wartości 17,9 mln zł (przy dofinansowaniu w wysokości 14,5 mln zł). Zrealizowano także dwa projekty w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, jeden w ramach programu INTERREG III B oraz trzy dzięki Mechanizmowi Finansowemu Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Tabl. 55. Projekty europejskie okresu programowania 2004-2006

Program operacyjny	Liczba projektów	Koszt całkowity projektów w tys. zł	Dofinansowanie projektów w tys. zł
ZPORR	16	124.030,7	75.664,9
SPOT	3	43.622,0	30.088,2
SPO WKP	2	14.398,7	10.000,0
SPO RZL	18	13.893,7	10.557,3
INTERREG III B	1	218,8	149,5
EOG	3	6.248,5	4.544,8
Razem	43	202.412,5	131.004,7

W omawianym okresie programowania Gmina Miasta Toruń i jej jednostki organizacyjne zrealizowały w ramach funduszy unijnych i innych źródeł zewnętrznych łącznie 43 projekty – ich średnie dofinansowanie stanowiło 65% kosztów tych inwestycji i przedsięwzięć.

W okresie programowania 2007-2013 Polska jest największym beneficjentem europejskiej polityki spójności. W celu podniesienia swojej atrakcyjności, jako miejsca dla inwestowania, życia i pracy, Toruń stara się pozyskać środki na realizację inwestycji zarówno o charakterze infrastrukturalnym, jak i społecznym m.in. z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz z INTERREG IVC.

W obecnym okresie programowania do końca 2010 roku podpisano łącznie 71 umów o dofinansowanie projektów. W omawianym roku podpisano 43 umowy o łącznej wartości całkowitej 1.178 mld zł i dofinansowaniu z funduszy europejskich w wysokości 519 mln zł, w tym w ramach:

- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – 2 umowy,
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko Pomorskiego – 26 umów,
- Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka – 1 umowa,

- Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – 13 umów,
- INTERREG IVC – 1 umowa.

Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej pozyskane w 2010 roku w przeliczeniu na jednego mieszkańca Torunia wyniosło 2.631 zł.

Szczegółowe informacje dotyczące projektów realizowanych w Toruniu z udziałem środków finansowych Unii Europejskiej, znajdują się w Internecie pod adresem:

http://www.torun.pl/portal/index.php?strona=wl_unia_2001

Tabl. 56. Projekty europejskie okresu programowania 2007-2013

Program operacyjny	Liczba projektów*	Koszt całkowity projektów w tys. zł	Dofinansowanie projektów w tys. zł
POiŚ	3	904.780,9	397.698,3
RPO WK-P	28	391.466,8	166.647,4
POIG	3	24.509,6	12.853,6
POKL	36	44.772,6	43.665,9
INTERREG IVC	1	600,0	510,00
Razem	71	1.366.129,9	621.375,2

* liczba podpisanych umów o dofinansowanie do końca 2010 r.

SPIS TREŚCI

WARUNKI NATURALNE	2
STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA	3
LUDNOŚĆ	7
RYNEK PRACY	13
INFRASTRUKTURA	18
A. WODOCIĄGI I KANALIZACJA	18
B. ZAOPATRZENIE W GAZ	23
C. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNA	23
D. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ CIEPLNĄ	23
E. KOMUNIKACJA MIEJSKA	24
F. ODPADY	24
G. TRANSPORT	25
MIESZKANIA	27
PRZEMYSŁ	31
BUDOWNICTWO	33
FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW	35
EDUKACJA I WYCHOWANIE	39
A. DANE ZBIORCZE	39
B. SZKOLNICTWO OGÓLNOKSZTAŁCĄCE	41
C. SZKOLNICTWO ZAWODOWE	46
D. SZKOLNICTWO WYŻSZE	46
E. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	47
OCHRONA ZDROWIA	49
POMOC SPOŁECZNA	55
KULTURA	57
MIEJSCA NOCLEGOWE	63
SPORT I REKREACJA	65
ZMIANY STRUKTURALNE W GOSPODARCE	66
BEZPIECZEŃSTWO	69
FINANSE MIASTA	72
ŚRODKI UNIJNE	78

SPIS TABLIC

Tabl. 1. Dane meteorologiczne _____	2
Tabl. 2. Wyniki badań monitoringowych wód podziemnych w 2007 roku _____	4
Tabl. 3. Roczna emisja zanieczyszczeń powietrza na terenie Torunia (Mg/rok) _____	5
Tabl. 4. Wyniki monitoringu hałasu na ulicach Torunia na wyznaczonych stanowiskach dokonanych w porze dziennej w 2010 roku _____	5
Tabl. 5. Ludność _____	7
Tabl. 6. Ludność według wieku _____	9
Tabl. 7. Ludność według ekonomicznych grup wieku _____	10
Tabl. 8. Ruch naturalny ludności _____	11
Tabl. 9. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD _____	14
Tabl. 10. Bezrobotni _____	16
Tabl. 11. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna _____	18
Tabl. 12. Awarie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej _____	19
Tabl. 13. Produkcja wody _____	20
Tabl. 14. Ścieki odprowadzone według grup dostawców _____	20
Tabl. 15. Sieć gazowa, odbiorcy i zużycie gazu sieciowego w gospodarstwach domowych _____	22
Tabl. 16. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych _____	22
Tabl. 17. Komunikacja miejska _____	22
Tabl. 18. Selektywna zbiórka nieczystości _____	25
Tabl. 19. Sieć drogowo-uliczna _____	25
Tabl. 20. Zasoby mieszkaniowe zamieszkane _____	27
Tabl. 21. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów _____	28
Tabl. 22. Zasoby komunalne _____	30
Tabl. 23. Przemysł: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia _____	31
Tabl. 24. Przetwórstwo przemysłowe: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia _____	31
Tabl. 25. Produkcja budowlano-montażowa, zatrudnienie i wynagrodzenia w budownictwie _____	33
Tabl. 26. Przychody, koszty i wyniki finansowe przedsiębiorstw wg sekcji PKD _____	36
Tabl. 27. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw _____	37
Tabl. 28. Szkolnictwo ogólnokształcące, zawodowe i wyższe - szkoły, uczniowie i studenci, absolwenci _____	42
Tabl. 29. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych) _____	43
Tabl. 30. Gimnazja dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych) _____	43
Tabl. 31. Licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych) _____	44
Tabl. 32. Szkoły zawodowe dla młodzieży _____	45
Tabl. 33. Studenci i absolwenci szkół wyższych _____	48
Tabl. 34. Nauczyciele akademicy pełnozatrudnieni UMK _____	48
Tabl. 35. Personel służby zdrowia _____	50
Tabl. 36. Apteki _____	50

Tabl. 37. Ambulatoryjna opieka zdrowotna	51
Tabl. 38. Żłobki	52
Tabl. 39. Zgony wg głównych przyczyn (wybranych grup chorób) i współczynnik zgonów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w Toruniu	52
Tabl. 40. Dane o stanie zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej	53
Tabl. 41. Hospitalizacje mieszkańców Torunia w szpitalach ogólnych województwa kujawsko- pomorskiego wg najczęstszych przyczyn	54
Tabl. 42. Zapadalność mieszkańców Torunia na choroby zakaźne i zatrucia	54
Tabl. 43. Biblioteki publiczne	61
Tabl. 44. Muzea, kina	61
Tabl. 45. Obiekty noclegowe turystyki	63
Tabl. 46. Podmioty gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej	67
Tabl. 47. Zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności	68
Tabl. 48. Przyczyny powstawania pożarów	70
Tabl. 49. Przestępczość	70
Tabl. 50. Sytuacja na drogach	71
Tabl. 51. Wykonanie budżetów miasta w latach 2002-2010 (w tys. zł)	72
Tabl. 52. Zadłużenie miasta w latach 2002-2010 (w tys. zł)	72
Tabl. 53. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej (tys. zł)	74
Tabl. 54. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów	76
Tabl. 55. Projekty europejskie okresu programowania 2004-2006	78
Tabl. 56. Projekty europejskie okresu programowania 2007-2013	79

SPIS WYKRESÓW

Rys. 1. Użytkowanie gruntów _____	3
Rys. 2. Ludność według wieku i płci _____	8
Rys. 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku _____	11
Rys. 4. Ruch naturalny ludności w latach 1990-2010 _____	12
Rys. 5. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD _____	13
Rys. 6. Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów _____	15
Rys. 7. Pracujący w gospodarce narodowej według płci i sekcji PKD Stan w dniu 31 XII 2010 r. Poziom i stopa bezrobocia _____	15
Rys. 8. Bezrobotni według wieku _____	16
Rys. 9. Bezrobotni według wykształcenia _____	17
Rys. 10. Bezrobotni według czasu oczekiwania na pracę _____	17
Rys. 11. Ścieki odprowadzone według grup dostawców _____	21
Rys. 12. Przewozy pasażerów w latach 1990-2010 _____	24
Rys. 13. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów w latach 1996-2010 _____	28
Rys. 14. Zasoby komunalne według kategorii _____	29
Rys. 15. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle wg sekcji PKD i sektorów w 2010 roku _____	32
Rys. 16. Produkcja budowlano-montażowa wg grup PKD _____	33
Rys. 17. Przychody i koszty przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2010 roku (w mln zł) _____	35
Rys. 18. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2010 roku (w mln zł) _____	38
Rys. 19. Szkolnictwo według typów szkół _____	39
Rys. 20. Szkolnictwo według liczby uczniów i studentów _____	40
Rys. 21. Szkolnictwo według liczby absolwentów _____	40
Rys. 22. Uczniowie w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach ogólnokształcących _____	44
Rys. 23. Personel służby zdrowia _____	49
Rys. 24. Obiekty noclegowe turystyki _____	63
Rys. 25. Miejsca noclegowe turystyki - ogółem _____	64
Rys. 26. Miejsca noclegowe turystyki - całoroczne _____	64
Rys. 27. Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg sekcji PKD _____	66
Rys. 28. Struktura stwierdzonych przestępstw _____	71
Rys. 29. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2009 i 2010 (mln zł) _____	75
Rys. 30. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w 2010 roku _____	76